

6 Uluslararası Katılımlı
Ulusal Disiplinlerarası
Erken Çocuklukta Müdahale Kongresi
"Erken Müdahalede Değişen Paradigmalar"

26 Mayıs – 29 Mayıs 2022
Anadolu Üniversitesi
Öğrenci Merkezi

ÖZET KİTAPÇIĞI

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Bu kitap içerisinde yer alan **6. Uluslararası Katılımlı Ulusal Disiplinerarası Erken Çocuklukta Müdahale Kongresi (UDEMKO2022)** özetleri yazarlar tarafından gönderilmiş olup yazarlar özetlerinin içeriğinden ve çalışmalarında bulunan materyallerden telif hakkı ve hukuki konular bakımından kendileri sorumludurlar.

6. Uluslararası Katılımlı Ulusal Disiplinerarası Erken Çocuklukta Müdahale Kongresi
—
UDEMKO2022

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
HAKKINDA	4
KURULLAR	6
KEYNOTE	9
PANELLER	28
SÖZLÜ BİLDİRİLER	59
POSTER BİLDİRİLER	168
SPONSORLAR	199
DESTEKLEYENLER	202

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

HAKKINDA

AMAÇ

Uluslararası Katılımlı 6.ULUSAL DİSİPLİNLERARASI ERKEN ÇOCUKLUKTA MÜDAHALE KONGRESİ (UDEMKO2022) birden çok amaca hizmet etmektedir. Bunlar:

1. 0-6/8 yaş aralığında gelişimi farklı ya da riskli olan çocuklar ve ailelerine yıllardır ülkemizde hizmet sunan farklı disiplinlerden gelen uzmanların ortak bir dil oluşturmasını sağlamak,
2. Uluslararası katılımcılar ile diğer ülkelerdeki erken müdahale sürecini ve uygulamalarını ülkemiz alan uzmanlarına tanıtmak,
3. Ülkemizde erken çocuklukta müdahale alanında farklı disiplinlerden gelen uzmanların yaptıkları çalışmaların bilimsel bir bağlamda paylaşılmasına imkan vermek,
4. Ülkemizde var olan erken çocuklukta müdahaleye ilişkin uygulamaların (program ve değerlendirme araçları gibi) eğitimlerini sağlamaktır.

KAPSAM

UDEMKO2022; 0-6/8 yaş aralığında gelişimi farklı ya da riskli olan çocuklar ve ailelerine aşağıdaki disiplinlerde hizmet veren alanları kapsarken, herhangi bir disiplin* ile sınırlı değildir.

- Çocuk Gelişimi
- Çocuk Psikiyatrisi
- Çocuk Nörolojisi
- Dil ve Konuşma Terapistliği
- Ergoterapi
- Fizyoterapi ve Rehabilitasyon
- Gelişimsel Pediatri
- Odyoloji
- Okulöncesi Öğretmenliği
- Özel Eğitim
- Psikoloji
- Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik
- Sosyal Hizmet

**Alfabetik sıraya göre yazılmıştır.*

KATILIMCILAR

Erken çocuklukta müdahale ile ilgili yukarıda belirtilen disiplinlerden gelen uzmanlar, öğretmenler, ebeveynler, öğrenciler, resmi görevliler, ve diğer ilgililer.

KONU BAŞLIKLARI

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

UDEMKO2022, erken çocuklukta müdahaleyi 0-6/8 yaş döneminde gelişimi farklı ya da riskli olan çocuklara ve ailelerine farklı disiplinler tarafından sunulan hizmet süreci olarak tanımlamaktadır. Bu tanım kapsamında kongredeki konular aşağıdaki konu başlıklarını kapsarken bunlarla sınırlı değildir:

- Erken Çocuklukta Müdahalede Önleme
- Erken Çocuklukta Müdahalede Vaka bulma, Tarama, Tanılama ve Değerlendirme
- Bilimsel Dayanaklı/Etkili Erken Çocuklukta Müdahale Uygulamaları (Örn., gelişimsel, eğitsel)
- Okulöncesi Özel Eğitim
- Erken Çocuklukta Kaynaştırma
- Erken Çocuklukta Müdahaleye İlişkin Yasal Konular
- Erken Çocuklukta Müdahalede Aile Katılımı ve Eğitimi (Aile-Merkezli Uygulamalar)
- Erken Çocuklukta Müdahalede Kültürel ve Dilsel Farklılıklar
- Erken Çocuklukta Müdahalede Geçiş Süreci
- Erken Çocuklukta Müdahalede Mesleki Eğitim

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

KONGRE ONURSAL BAŞKANI

Prof. Dr. Fuat ERDAL, Anadolu Üniversitesi Rektörü, EDEV YK Başkanı & Prof. Dr. İlker Hüseyin ÇARIKÇI, Süleyman DEMİREL Üniversitesi Rektörü
Prof. Dr. Ana Maria SERRANO, Eurlyaid Başkanı, University of Minho, PORTUGAL
Prof. Dr. Michael GURALNICK, ISEI Başkanı, University of Washington, USA

UDEMKO2022 BİLİM KURULU*

Prof. Dr. A. Gülhan ERCAN-SENCİCEK, Yale University, USA
Prof. Dr. Ahmet KONROT, Dil ve Konuşma Terapisi, Üsküdar Üniversitesi
Prof. Dr. Akmer MUTLU, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon, Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Ana SERRANO, Universidade do Minho, Portugal
Prof. Dr. Arzu ÖZEN, Özel Eğitim, Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Ayhan BİLGİÇ, Çocuk ve Ergen Psikiyatri, Necmettin Erbakan Üniversitesi
Prof. Dr. Bülbin SUCUOĞLU, Özel Eğitim/Okulöncesi Eğitim, Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Bülent ELBASAN, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon, Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Burcu ÜLKE KÜRKÇÜOĞLU, Özel Eğitim, Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Cem GÖKÇEN, Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi, Sağlık Bilimleri Üniversitesi
Prof. Dr. Cevriye ERGÜL, Özel Eğitim, Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. E. Rüya ÖZMEN, Özel Eğitim, Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Elif SAZAK, Özel Eğitim, Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Prof. Dr. Emine Nilgün METİN, Çocuk Gelişimi, Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Eyüp Sabri ERCAN, Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi, Ege Üniversitesi
Prof. Dr. Figen TURAN, Çocuk Gelişimi, Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Funda ACARLAR, Özel Eğitim, Hasan Kalyoncu Üniversitesi
Prof. Dr. Gönül AKÇAMETE, Özel Eğitim, Yakın Doğu Üniversitesi
Prof. Dr. H. Pelin KARASU, Özel Eğitim, Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Hasan GÜRGÜR, Özel Eğitim, Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Hatice BAKKALOĞLU, Özel Eğitim, Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. İlknur ÇİFCİ TEKİNARSLAN, Özel Eğitim, Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Prof. Dr. İlknur MAVİŞ, Dil ve Konuşma Terapisi, Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Macid Ayhan MELEKOĞLU, Özel Eğitim, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet YANARDAĞ, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon, Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Michale GURALNICK, University of Washington, USA
Prof. Dr. Mintaze KEREM GÜNEL, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü, Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Mücahit ÖZTÜRK, Çocuk ve Ergen Psikiyatri, Yeşilay Genel Başkanı
Prof. Dr. Müdriye YILDIZ BIÇAKÇI, Çocuk Gelişimi, Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Necdet KARASU, Özel Eğitim, Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Onur KURT, Özel Eğitim, Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Özlem DİKEN, Dil ve Konuşma Terapisi, Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Pınar BAYHAN, Çocuk Gelişimi, Hacettepe Üniversitesi

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Prof. Dr. Selda ÖZDEMİR, Özel Eğitim, Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Sema BATU, Özel Eğitim, Maltepe Üniversitesi
Prof. Dr. Şener BÜYÜKÖZTÜRK, Ölçme ve Değerlendirme, Hasan Kalyoncu Üniversitesi
Prof. Dr. Serhat ODLUYURT, Özel Eğitim, Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Sezgin VURAN, Özel Eğitim, Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Şükrü TORUN, Nöroloji, Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Sunay YILDIRIM DOĞRU, Özel Eğitim, Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof. Dr. Tevhide KARGIN, Özel Eğitim, Hasan Kalyoncu Üniversitesi
Prof. Dr. Yaşar ÖZBAY, PDR, Hasan Kalyoncu Üniversitesi
Prof. Dr. Yeşim GÜLEÇ ASLAN, Özel Eğitim, Medeniyet Üniversitesi
Doç. Dr. Avşar ARDIÇ, Psikoloji/Özel Eğitim, Ege Üniversitesi
Doç. Dr. Ayten DÜZKANTAR, Özel Eğitim, Anadolu Üniversitesi
Doç. Dr. Banu ALTUNAY ARSLANTEKİN, Özel Eğitim, Gazi Üniversitesi
Doç. Dr. Birkan GÜLDENOĞLU, Özel Eğitim, Ankara Üniversitesi
Doç. Dr. Dudu Melek ER-SABUNCUOĞLU
Doç. Dr. Latife ÖZAYDIN, Özel Eğitim, Hasan Kalyoncu Üniversitesi
Doç. Dr. Meral HURİ, Ergoterapi, Hacettepe Üniversitesi
Doç. Dr. Nurgül AKMANOĞLU, Özel Eğitim, Anadolu Üniversitesi
Doç. Dr. Orhan ÇAKIROĞLU, Özel Eğitim, Karadeniz Teknik Üniversitesi
Doç. Dr. Pınar ŞAFAK, Özel Eğitim, Gazi Üniversitesi
Doç. Dr. Ramazan AKDOĞAN, PDR/Psikoloji, Anadolu Üniversitesi
Doç. Dr. Salih RAKAP, Özel Eğitim, Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Doç. Dr. Seray OLÇAY-GÜL, Özel Eğitim, Hacettepe Üniversitesi
Doç. Dr. Veysel AKSOY, Özel Eğitim, Anadolu Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Duygu KORKEM YORULMAZ
Dr. Öğr. Üyesi Filiz ASLAN

UDEMKO2022 ORGANİZASYON KURULU

Prof. Dr. İbrahim H. DİKEN, Anadolu Üniversitesi (Kongre Eş-Başkanı)
Doç. Dr. Ümit IŞIK, Süleyman Demirel Üniversitesi (Kongre Eş-Başkanı)

Prof. Dr. Evrim AKTEPE, Çocuk ve Ergen Psikiyatristi, Süleyman Demirel Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet YANARDAĞ, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon, Anadolu Üniversitesi
Doç. Dr. Veysel AKSOY, Özel Eğitim, Anadolu Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Gözde TOMRİS, Erken Müdahale/Erken Çocuklukta Özel Eğitim, Özel Eğitim,
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Arş. Gör. Dr. Emre ERTÜRK, Çocuk ve Ergen Psikiyatristi, Süleyman Demirel Üniversitesi
Arş. Gör. Dr. Erkan KURNAZ, Özel Eğitim, Anadolu Üniversitesi
Arş. Gör. Dr. Fatıma Betül SÜMEN, Çocuk ve Ergen Psikiyatristi, Süleyman Demirel Üniversitesi
Arş. Gör. Dr. Gizem MUTLU, Çocuk ve Ergen Psikiyatristi, Süleyman Demirel Üniversitesi
Arş. Gör. Dr. Melih Çattık, Özel Eğitim, Anadolu Üniversitesi
Arş. Gör. Dr. Seçil ÇELİK, Erken Müdahale/Erken Çocuklukta Özel Eğitim

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Arş. Gör. Dr. Süleyman Emre ÖZYÜREK, Çocuk ve Ergen Psikiyatristi, Süleyman Demirel Üniversitesi

Fevzi GÜÇLÜ, Özel Eğitim, Isparta İl Milli Eğitim Müdür Yardımcısı

Öğr. Grv. Ali KAYMAK, Özel Eğitim, Anadolu Üniversitesi

Öğr. Grv. Gökhan İNCE, Özel Eğitim, Anadolu Üniversitesi

Arş. Gör. Ahmet Alperen YAVUZ, Özel Eğitim, Anadolu Üniversitesi

Arş. Gör. Ahmet İlkhan YETKİN, Özel Eğitim, Anadolu Üniversitesi

Arş. Gör. Hülya Ceren TUTUK, Özel Eğitim, Anadolu Üniversitesi

Arş. Gör. Mehmet OKUR, Özel Eğitim, Anadolu Üniversitesi

Arş. Gör. Tezcan ÇAVUŞOĞLU, Özel Eğitim, Anadolu Üniversitesi

Arş. Gör. Tuğçe SİNOĞLU GÜNDEN, Okul Öncesi Eğitim, Anadolu Üniversitesi

Arş. Gör. Zehra CEVHER, Özel Eğitim, Anadolu Üniversitesi

Aslıcan Serçe

Arş. Gör. Uğur Onur GÜNDEN, Özel Eğitim, Anadolu Üniversitesi (Kongre Sekreteryası)

**Ünvan ve isme göre düzenlenmiştir.*

KONGRE ORGANİZASYONU

6. Uluslararası Katılımlı Ulusal Disiplinerarası Erken Çocuklukta Müdahale Kongresi (UDEMKO2022), Erken Çocuklukta Müdahale Derneği (EÇOMDER), Anadolu Üniversitesi Engelliler Araştırma Enstitüsü, Isparta Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi ve Eğitimi Destekleme Vakfı (EDEV) işbirliği ve Dünya Erken Müdahale Birliği (International Society on Early Intervention-ISEI) ve Avrupa Erken Çocuklukta Müdahale Derneği (Eurllyaid-The European Association on Early Childhood Intervention-EAECI) desteği ile düzenlenmiştir.

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

KEYNOTE

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Keynote 1

27 MAYIS 2022

Saat: 14:15 - 15:15

Salon A

Prof. Dr. Gerald MAHONEY

Emerging Evidence for the Developmental Learning Paradigm (Gelişimsel Öğrenme Paradigmasında Ortaya Çıkan Kanıtlar)

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Keynote 2

27 MAYIS 2022

Saat: 16:45 - 17:45

Salon A

Prof. Dr. Fred VOLKMAR

The Fundamental Nature of Autism: Overview on Neurobiology and Genetics of ASD (Otizm Spektrum Bozukluğunun Temel Doğası: Otizm Spektrum Bozukluğuna Nörobiyoloji ve Genetik Açından Bir Bakış)

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Keynote 3

28 MAYIS 2022

Saat: 13:30 - 14:30

Salon A

Prof. Dr. Ana SERRANO

Early Childhood Intervention: Unlocking The Potential of Early Years for Sustainable and Inclusive Development (Erken Çocuklukta Müdahale: Kapsayıcı ve Sürdürülebilir Gelişim için Erken Yaşlardaki Potansiyeli Kullanma)

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Keynote 4

28 MAYIS 2022

Saat: 17:15 - 18:15

Salon A

Adjunct Assistant Prof. Gülhan ERCAN ŞENÇİÇEK

Otizm Spektrum Bozukluğunun Genetik Çalışmalarındaki Son Gelişmeler

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Keynote 5

28 MAYIS 2022

Saat: 17:15 - 18:15

Salon A

Prof. Dr. Manfred PRETIS

USING ICF as Planning and Evaluation Instrument in Early Childhood (Erken Çocuklukta Planlama ve Değerlendirme İçin ICF KULLANIMI)

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

ÇALIŞTAYLAR

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Çalıştay 1

29 Mayıs 2022

Saat: 09:00 - 12:00

Salon A

Dr. Öğr. Üyesi Ertan GÖRGÜ

Türkçe Alternatif ve Destekleyici İletişim Sistemi (TADİS)

“Tadis” programı konuşamayan ve iletişim problemleri yaşayan nöroçeşit/farklı gelişen bireyler için tasarlanmış bir “alternatif iletişim” sistemidir. Bir tablete, cep telefonuna ya da bilgisayara indirilerek kullanılan program resimlerin seslendirilmesinden oluşmuştur. Tadis sayesinde konuşma sorunları yaşayan bireyler isteklerini daha önceden seslendirilmiş resimlere dokunarak ifade edebilme olanağına sahip olurlar. Tadis’in en önemli özelliği, Türkçe dil kurallarına uygun bir şekilde hazırlanmış olmasıdır. Tadis, Türkçe ilk alternatif ve destekleyici iletişim sistemidir. Tadis’i kullanan kişiler hata yapmadan dili öğrenme şansı yakalarlar. Programda seslendirilmiş 1.000 adet resim bulunmaktadır. Programda bir eğitimci kontrol paneli bulunmaktadır, bu sayede eğitimciler çocukların kullanmasını istediği ya da istemediği resimleri buradan ekleyip çıkarabilir ya da yeni resimler ekleyebilirler. Program istendiği zaman resim çekebilme ve bu resme yazı ve seslendirme ekleyebilme olanağına sahiptir. Tadis’e farklı kullanıcılar tanımlamak mümkündür ve her bir kullanıcının performans ölçümü alınabilmektedir. Programın etkililiği 5 farklı araştırmada gösterilmiştir. Alternatif ve destekleyici iletişim sistemleri The National Clearinghouse on Autism Evidence and Practice (NCAEP) tarafından kanıt temelli uygulamalar statüsüne alınmıştır. Alternatif ve destekleyici iletişim sistemlerini kullanan çocukların iletişim becerileri, dili anlama becerileri artmakta ve en önemlisi ifade edici dil becerileri (konuşma) başlamaktadır. Ayrıca davranış sorunların da azalma görülmektedir. Program konuşamayan ya da konuşma sorunları olan; otizmlili, down sendromlu, serebral palsili, zihinsel engelli çocuk ya da yetişkinlerde kullanılabilir.

TÜBİTAK

UDEMKG2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Çalıştay 2

29 Mayıs 2022

Saat: 13:00 - 14:00

Salon A

Bilgisayar Mühendisi Can YILDIZ, TOLKİDO, Endüstriyel Tasarımcı Ege ÇAKALÖZ

Özel Eğitimde Teknoloji İçeren Yazılım/Donanım Tasarımı

Özel eğitim alanında çalışan uzmanların, eğitim süreçlerinin etkisini arttırmak için Teknolojik Eğitim Yazılımı/Donanımı tasarlama konularında yetkinliklerini arttırma, tasarım odaklı düşünce yapısını tanıma, insan-ürün etkileşimi bakış açısından çocuk odaklı materyal geliştirme süreçleri hakkında bir eğitim verilecektir. Eğitim, Bilgisayar Mühendisi Can Yıldız ve Endüstriyel Tasarımcı Ege Çakaloz tarafından verilecektir.

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Çalıştay 3

29 Mayıs 2022

Saat: 14:00 - 15:00

Salon A

Bilgisayar Mühendisi Can YILDIZ, TOLKİDO, Öğr. Grv. Ali KAYMAK, Öğr. Grv. Gökhan İNCE

Tolkido ve Replikli Öğretim

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Çalıştay 4

29 Mayıs 2022

Saat: 15:30 - 17:30

Salon A

Doç. Dr. Yılmaz MUTLU, Prof. Dr. Sinan OLKUN

Matematik Öğrenme Güçlüğü Yaşayan Öğrencilerin Matematik Becerilerinin Somut Düşünme Araçları ile Geliştirilmesi: Örnek Etkinlikler

Matematik öğrenme güçlüğü yaşayan öğrencilerin zorluklarının büyük bir kısmı sembole erişim güçlüğünden kaynaklanmaktadır. Bu nedenle matematik eğitimcilerin üçlü kodlama ilkelerine göre geliştirmiş oldukları somut düşünme araçları (ya da kavram oyuncakları) kullanılması bu güçlüklerin aşılmasına önemli katkılar sağlamaktadır. Bu çalıştayda sayı kavramı, basamak değeri, aritmetik işlemlerin ve analog saatin öğrenilmesinde etkili olan somut materyallerle örnek etkinlikler sunulacaktır.

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Çalıştay 5

29 Mayıs 2022

Saat: 14:00 - 17:00

Salon B

Dr. Öğr. Üyesi Buket KISAÇ DEMİROĞLU

Sözel Davranış Yaklaşımı

Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) tanısı alan çocuklarda sosyal iletişim becerileri temel bir eksiklik olarak görülmektedir ve bu kritik becerileri öğretmeyi amaçlayan öğretmen ve aileler tarafından uygulanabilen bilimsel dayanaklı uygulamalar mevcuttur. Skinner'in sözel davranış analizi otizmli çocuklara iletişim becerilerini öğretmede yaygın olarak kullanılan ve etkililiği araştırmacılarla desteklenen yaklaşımlardan birisidir. Bu çalıştayda sözel davranış yaklaşımı tanımı, sözel davranış yaklaşımında kullanılan bilimsel dayanaklı uygulamalar ve öğretimin nasıl başlandığının gösterildiği başlangıç seviyesi uygulama örnekleriyle verilecektir.

Ayrıntılı olarak,

1. Sözel davranış yaklaşımı nedir ve sözel işlemseller nelerdir?
2. Sözel davranış yaklaşımını sınıflarında uygulamak isteyen öğretmenler için başlangıç seviyesi nasıl olmalıdır?
3. Öğrenmeye engel durumlar nelerdir ve nasıl müdahale edilir?

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Çalıştay 6

29 Mayıs 2022

Saat: 09:00 - 12:00

Salon C

Dr. Öğr. Üyesi Meral MELEKOĞLU

Erken Çocuklukta Okul Çaplı Olumlu Davranışsal Müdahaleler ve Desteği: Birincil ve İkincil Düzey Müdahaleler

Problem davranışlar, bireyin kendisinin ya da çevresinin yaşam kalitesinin olumsuz yönde etkileyen, farklı ortam, zaman ve durumlarda gözlemlenen toplum tarafından onaylanmayan davranışlardır. Problem davranışlar, çoğu zaman küçük yaştan itibaren başlayıp, erken müdahalede bulunulmadığında bu davranışlar yoğunlaşarak ve boyut değiştirerek ileri yaşlarda da devam edebilmektedir. Problem davranışlar “dışa yönelim, içe yönelim, benmerkezci ve antisosyal davranışlar olarak gruplanmaktadır. Altı yaşındaki çocuğun oyuncakları fırlatması, arkadaşını ittirilmesi, bağırması gibi davranışları dışa yönelim davranışı olarak kabul edilirken; 10 yaşındaki çocuğun okul ya da çevredeki eşyalara zarar vermesi, küfür etmesi, devamsızlık yapmaya başlaması dışa yönelim davranışları olarak kabul edilmektedir.

Okullarda birçok öğretmen çocukların problem davranışlarıyla baş etmeye çalışmaktadır ancak uygulanan müdahale stratejileri kalıcı çözümler üretmemektedir. Özellikle geleneksel müdahale stratejileri yeni nesil çocukların problem davranışlarına müdahale konusunda yetersiz kalmaktadır. Dolayısıyla bilim insanları özellikle 1990’lı yıllardan itibaren problem davranışlara müdahale konusunda etkili kanıt temelli uygulamaların gerekliliğini vurgulamaktadır. Problem davranışlara müdahale konusunda alanyazında sınırlı sayıda kanıt temelli müdahaleler olmakla birlikte son yıllarda özellikle “Olumlu Davranışsal Müdahaleler ve Desteği Yaklaşımı (ODD)” ile oldukça olumlu sonuçlar alınmaktadır. Bu bilgiler doğrultusunda bu çalıştayın amacı, 3-6 yaş çocuklarının özellikle okul ortamında sergilemiş oldukları problem davranışlara müdahalede bulunmak için “Okul Çaplı Olumlu Davranışsal Müdahaleler ve Desteği (OÇODD) birincil ve ikincil düzey müdahale stratejileri” hakkında katılımcıları bilgilendirmektir. ODD (Horner ve Sugai, 2000) problem davranışları önleme, azaltma ve ortadan kaldırmaya yönelik uygulanan; çocuk için olumlu öğrenme ortamları oluşturarak çocuğun yaşam kalitesini arttırmayı hedefleyen kanıt temelli uygulamalar bütünüdür. ODD bireysel, sınıf çaplı, okul çaplı ve daha geniş kitlelere uygulanabilen bir yaklaşımdır. Bu yaklaşımın temel bileşenleri “sistem, uygulama, veri ve kazanım”

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

değişkenlerini içermekte olup belli başlı temel uygulama basamakları bulunmaktadır (Stormont, Lewis ve Beckner, 2005).

Çalıştay kapsamında; (a) ODD ve OÇODD hakkında genel bilgilerin paylaşımı, (b) OÇODD uygulama stratejilerinin açıklanması, (c) birincil düzey müdahale stratejilerinin açıklanması, (d) ikincil düzey müdahale stratejilerinin açıklanması, (e) uygulama ve etkinlik örneklerinin paylaşımı ve (f) katılımcılarla örnek uygulama müdahalesinin geliştirilmesi planlanmaktadır.

TÜBİTAK

UDEMKG2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Çalıştay 7

29 Mayıs 2022

Saat: 14:00 - 16:00

Salon C

Doç. Dr. Ayten DÜZKANTAR

Erken Çocukluk Döneminde Mahremiyet Eğitimi

Tüm gelişim alanları için erken dönem gelişimsel edinimlerin önemine alan yazında sıklıkla değinilmektedir. Özel gereksinimli çocuklar için bilişsel, sosyal, duygusal, fiziksel gelişim alanlarının iyi planlanmış bir eğitim ile desteklenmesi ne kadar önemli ise cinsel gelişim alanının gelişimsel edinimlerinin de desteklenmesi bir o kadar önemlidir. Cinsel gelişim alanının edinimlerinin sistematik ve sıralı olarak edindirilmesi cinsel eğitim olarak tanımlanır. Cinsel eğitimin erken çocukluk döneminde verilmesi gereken bölümü mahremiyet eğitimidir. Mahremiyet insanın yaşamı boyunca kullanacağı etik kavramının temelini oluşturan davranış eğilimlerinin ilk şemasıdır. Erken dönem şemalarının niteliğinin artarak ömür boyu kullanıldığını biliyoruz. Mahremiyet eğitiminde öğretilen örtülülük, gizlilik ve dokunulmazlık davranışlarının erken dönem edinimleri de zaman içinde niteliği artarak çocuklarımızın tacizden korunmasını ve tacizde bulunmamasını sağlayacak davranış eğiliminin temelini oluşturacaktır. Sadece özel gereksinimli çocuklarımız için değil normal çocuklarımız için de gerekli olan mahremiyet eğitimi sonraki yaşlarda aklını ve arını güçlendirerek merhametinin oluşmasını sağlayacaktır. Gelişmiş bir merhamete sahip bireyin evrensel etik kurallarına uymaması düşünülemez.

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Çalıştay 8

29 Mayıs 2022

Saat: 09:00 - 13:00

EAE

Doç. Dr. Veysel AKSOY, Arş. Grv. Mehmet OKUR

ÖGEBTÖ (Öğrenme Güçlüğü Erken Belirtiler Tarama Ölçeği)

Öğrenme Güçlüğü Erken Belirtiler Tarama Ölçeği (ÖGEBTÖ) , öğrenme güçlüğü davranışlarını sergileyen 4-6 yaşlar arasındaki çocukların değerlendirilmesini ve öğrenme güçlüğü riskinin ortaya konulmasını amaçlayan gelişimsel bir ölçme aracıdır.

ÖGEBTÖ aşağıdaki amaçlar için güvenli bir şekilde kullanılabilir:

- (1) Öğrenme güçlüğü riski olan çocuklara tarama. Taramanın amacı çocuğun başlangıç aşamasında hızlı bir şekilde değerlendirilerek, gerektiğinde daha ayrıntılı değerlendirme için yönlendirmektir.
- (2) Öğrenme güçlüğü riski olan çocukların güçlük yaşadığı alanları ve bu alanlarla ilişkili becerileri belirleme. Tarama sırasında çocuğun güçlük yaşadığı alanların ve bu alanlarla ilişkili becerilerinin belirlenmesi, bunlardan hangilerinin hedef davranış olarak alınacağını belirlenmektedir.
- (3) Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı (BEP) için amaç belirleme. ÖGEBTÖ’de yer alan 4 alt ölçek ve toplam 52 madde, çocuk için BEP amaçlarının belirlenmesine ve önceliklerin hangisi olması gerektiğine ilişkin katkılar sunmaktadır.
- (4) Bilimsel araştırmalar için veri toplama. Bilimsel araştırmalarda veri toplama süreci geçerli ve güvenilir ölçme araçları kullanılmaktadır. ÖGEBTÖ öğrenme güçlüğü erken belirtiler hakkında geçerli güvenilir bilgiler sunmaktadır. ÖGEBTÖ, güçlü psikometrik özellikleri ile araştırmacılar için erken dönemde öğrenme güçlüğü riskine ve ilgili gelişim alanlarında yaşanan sorunlara yönelik yararlı bilgiler sunmaktadır.

ÖGEBTÖ’NÜN ÖZELLİKLERİ

→ ÖGEBTÖ öğrenme güçlüğüyle ilişkili gözlemlenebilir ve ölçülebilir davranışları içeren 52 maddenin bulunduğu 4 alt ölçekten oluşmaktadır.

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

- ÖGEBTÖ ebeveynlerin görüşlerine dayalı olarak çocukların yaşamının 4-6 yaş dönemini değerlendirmesine ilişkin bir tarama ölçeğidir.
- ÖGEBTÖ’de yer alan maddeler DSM 5, gelişimsel, bilişsel ve fonolojik yaklaşım temellerine dayanılarak geliştirilmiştir. Daha çok gözlenebilir davranışsal belirtiler üzerine odaklanılmıştır.
- ÖGEBTÖ sonucunda standart puanlar ve yüzdelikler elde edilerek çocuğun ileride öğrenme güçlüğü gösterme olasılığı belirlenmektedir.

TÜBİTAK

UDEMKG2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Çalıştay 9

29 Mayıs 2022

Saat: 09:00 - 13:00

EAE

Prof. Dr. İbrahim H. DİKEN, Prof. Dr. Özlem DİKEN, Arş. Grv. Tuğçe SİNOĞLU GÜNDEN, Arş. Grv. Uğur Onur GÜNDEN

Okul Öncesi Dönem Çocukları İçin Nitelikli Kitap Okuma Erken Müdahale Programı (niko Programı)

niko PROGRAMI; okul öncesi dönemde (0-6 yaş, odak noktası 0-3 yaş) yer alan normal gelişim gösteren ve gelişim geriliği/yetersizliği ya da riski olan çocukların birincil bakıcıları (ebeveynleri/bakıcıları) ve bu çocuklar ile çalışan eğitimci/uzmanlara yönelik olarak; yetişkinlere çocuklar ile NİTELİKLİ KİTAP OKUMA BECERİLERİ kazandırmayı amaçlayan ODAKLI BİR ERKEN MÜDAHALE programıdır.-

niko PROGRAMI, yıllardır süregelen etkileşimli kitap okuma ve çocuk gelişiminde yetişkin-çocuk etkileşimi araştırmalarının ortaya koyduğu bilimsel dayanaklar temelinde yapılandırılmıştır. niko PROGRAMI'nda yer alan her bir stratejiye ilişkin alanyazında kanıtlar yer almaktadır.

niko PROGRAMI;

içerisinde üç temel bileşen yer almaktadır. Bunlar;

- a) NİKO Programı Bilgi Notları,
- b) NİKO Programı Stratejileri ve
- c) NİKO Programı Formlarıdır.

NİKO Programı toplamda yetişkinlere çocuklar ile nitelikli kitap okuma becerisi sergileyecek 21 "niko STRATEJİSİ" ve nitelikli kitap okumanın ve niko STRATEJİLERİ'nin neden önemli olduğunu açıklayan 19 "niko BİLGİ NOTU" ve NİKO Formlarından oluşmaktadır.

Formlar, NİKO programının oturumunu planlamada kullanılan;

- 1) NİKO Programı Oturum Planı,

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

2) NİKO programının basamak basamak yüzyüze ve online nasıl uygulanacağını gösteren NİKO Programı Uygulama Kılavuzu (Yüzyüze ve Online/Çevrim içi),

3) NİKO programının uygulanmasında hangi oturumda hangi Bilgi Notları ve Stratejilerin kullanılacağını gösteren NİKO Programı Oturum Akış Formu,

4) NİKO programının yetişkinler ve çocuklar üzerindeki etkisini değerlendirmek üzere hazırlanan NİKO Programı Yetişkin Davranış Profili (YDP) ve

5) Çocuk Davranış Profili (ÇDP)'dir.

niko PROGRAMI'nda yer alan stratejiler çocuk ile birlikte kitap okurken hayata geçirebilen yetişkin, çocuk ile nitelikli kitap okuma etkileşimine girerek çocuğun gelişimsel becerilerini (özellikle bilişsel, iletişim, sosyal-duygusal) desteklemiş olur.

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

PANELLER

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Panel 1

26 MAYIS 2022

Saat: 10:15 - 11:45

Salon A

Prof. Dr. Selda ÖZDEMİR, Prof. Dr. İbrahim H. DİKEN, Prof. Dr. Onur Burak DURSUN

PANEL-1: TÜRKİYE’DE ERKEN MÜDAHALE SÜRECİ: SORUNLAR VE ÖNERİLER

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Panel 2

26 MAYIS 2022

Saat: 13:00-14:15

Salon A

Prof. Dr. Bülbin SUCUOĞLU (Moderatör), Prof. Dr. Hatice BAKKALOĞLU, Dr. Öğr. Üyesi Gözde TOMRİS, Dr. Seçil ÇELİK

PANEL-2: OKULÖNCESİ BÜTÜNLEŞTİRME/KAPSAYICI EĞİTİM

Türkiye dâhil dünyadaki pek çok ülkede kapsayıcı okul öncesi eğitime yönelik çeşitli reformlar ve uygulamalar geliştirilmekte, bilimsel araştırmalar giderek artmaktadır. Çalışmaların önemli bir bölümünün risk altındaki ve özel gereksinimleri olan çocukların kapsayıcı okul öncesi eğitim sistemlerine nasıl dâhil edilebileceğiyle ilgili olduğu söylenebilir. Panelin “*Kapsayıcı Okul Öncesi Eğitimde Araştırmalar Ne Söylüyor?*” adlı ilk sunumunda Türkiye’de özel gereksinimleri olan çocuklar odağındaki kapsayıcı okul öncesi araştırmalarının tarihsel serüvenine, kapsamında ve yöntembilimsel paradigmalarda yaşanan değişimlere yönelik makro düzeyde bir perspektif çizilecektir. “*Kapsayıcı Okul Öncesi Eğitim Uygulamaları Ne Durumda?*” başlıklı ikinci sunumda araştırmaların ve yasal düzenlemelerin uygulamaları nasıl şekillendirdiğine, Dünya’da ve Türkiye’de kapsayıcı okul öncesi eğitim uygulamalarının kalitesini artırmak için gerçekleştirilen temel uygulamalara ve desteklere değinilecektir. “*Kapsayıcı Okul Öncesi Eğitimde Yol Haritamız Ne Olmalı?*” konulu son sunumda ise, kapsayıcı okul öncesi eğitimin geleceğine yönelik birtakım öngörülerde ve çıkarımlarda bulunarak, Türkiye odağında stratejik bir yol haritası önerilecektir.

Özel gereksinimleri olan çocuklar odağındaki kapsayıcı okul öncesi araştırmalarının Türkiye’deki tarihsel serüveni incelendiğinde gerek kapsam gerekse yöntembilimsel konularda uluslararası gelişmelerin takip edildiği söylenebilir. Farklı yetersizlik türlerine özgü müdahale programlarının etkisini inceleyen “deneysel”, katılımcıların belirli bir müdahale programına ya da fenomene ilişkin görüşlerinin derinlemesine keşfedildiği “nitel” birtakım araştırmalarla birlikte, araştırmaların çoğunluğunun var olan durumu ortaya koyan “betimsel” özellikte olduğu gözlenmektedir. Uluslararası gelişmeler paralelinde, son yıllarda kanıt temelli

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

uygulamaların etkisini değerlendiren müdahale çalışmaları ivme kazanmış, halen az sayıda da olsa kapsayıcı eğitimin kalitesini sorgulayan araştırmalar alana girmiştir. Bu durum Türkiye’de birinci nesil betimsel araştırmalardan; hangi müdahalenin, hangi çocuklar için, hangi koşullar altında etkili olduğunu ortaya koyan ikinci nesil araştırmalara doğru bir geçişin başladığına işaret edebilir. Bir diğer çıkarım; araştırmaların daha çok mikro düzeyi ve mikro sistemdeki ilişkileri ele aldığı, çocukların yaşamına etki eden değişkenlerin çok boyutlu incelendiği makro düzey araştırmaların sınırlı kaldığıdır. Günümüzde araştırmacılar beklenen, bir müdahalenin ne işe yaradığından öteye geçerek hangi müdahalelerin gerçek yaşam ortamlarında işletilebileceğine yönelik sorulara yanıtlar verebilmek, bu sorulara kapsamlı yanıtlar ararken geleneksel araştırma yöntemleri dışında birden fazla yöntemi birleştiren farklı paradigmaları da işe koşabilmektir.

Uygulama boyutuna bakıldığında uluslararası ve ulusal düzeyde halen pek çok zorlukla mücadele edildiği görülmektedir. Araştırma sonuçlarının ve yasal düzenlemelerin gerçek uygulama ortamlarına aktarılamaması sonucunda doğan boşluk tartışılan önemli konulardandır. Paydaşların bilgi ve deneyimleri, okul-uzman-aile iş birliği, mesleki gelişim programları, destek sistemleri, öğretimin bireyselleştirilmesi ve değerlendirilmesi, fiziksel ortamın ve öğretim programlarının evrensel tasarım ilkelerine göre düzenlenmesi, geçişlerin planlanması, öğrenme sürecine tam katılımın sağlanması gibi uygulamalardaki pek çok sınırlılık çözüm beklemektedir. Dolayısıyla, kapsayıcı okul öncesi eğitimin dinamik bir doğası olduğunu ve uygulamaların çok çeşitli değişkenlerin etkisinde kaldığı söylenebilir. Bu noktada, özellikle son yıllarda kapsayıcı okul öncesi eğitim uygulamalarını iyileştirmek adına “kalite” kavramına vurgu yapılmaktadır. Kalite kavramıyla ilgili bir fikir birliği oluşturmak, uygulamaların kalitesini değerlendirmek ve artırmak adına bazı kuruluşlar (ör. CEC, DEC, NAECY vb.) tarafından önemli çalışmalar yürütülmektedir.

Görüldüğü gibi, ülkelerin eğitim sistemlerinin tüm çocukları kapsayabilmesi ve bu sistemden her bir çocuğun anlamlı bir şekilde faydalanabilmesinin ütopyik bir düşünceden öteye gidemeyişinin nedenleri halen tartışılmaktadır. Sistemin başarısı her ülkenin toplumsal bakış açıları, politik ve ekonomik gelişmişlik düzeyi, uygulamalara ve bilimsel araştırmalara yaptığı yatırımlar gibi pek çok değişkenle ilişkilidir. Gerçek yaşama dokunabilecek, sorunları çok boyutlu ele alabilecek, işlevsel çözüm önerileri sunabilecek araştırmaların gerçekleştirilmesi ve bölgesel farklılıklar temelinde kapsayıcı sistem modellerinin geliştirilmesinin ulusal düzeyde atılabilecek öncelikli adımlar arasında olduğu düşüncesiyle bu amaçla stratejik bir yol haritasının ortaya konulması önemli görülmektedir.

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Panel 3

26 MAYIS 2022

Saat: 15:35 - 16:45

Salon A

Prof. Dr. Gönül AKÇAMETE (Moderatör), Prof. Dr. Tevhide KARGIN, Prof. Dr. Funda ACARLAR, Doç. Dr. Birkan GÜLDENOĞLU

PANEL-3: ERKEN OKURYAZARLIK VE DİL İLİŞKİSİ

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Panel 4

27 MAYIS 2022

Saat: 09:00 - 10:15

Salon: A

Prof. Dr. Sezgin VURAN (Moderatör), Arş. Grv. Selin BOZBEY ESMEROĞLU, Arş. Grv. Hatice Kübra KOÇAK, Arş. Grv. Neslişah SIKICIKOĞLU

PANEL-4: Genç Paneli: İKİ KERE FARKLILIK

Panelde ilk olarak İki kere farklılık nedir? İki kere farklı olan bireylerden özel öğrenme güçlüğü ve özel yeteneğe sahip olanların tanımları, özellikleri ve eğitimsel müdahalelere değinilecektir. İki kere farklı olan bireyler en geniş anlamda, özel yetenekli olmakla birlikte sahip olabilecekleri ikincil bir problem alanının var olmasıdır. Özel yeteneğin yanı sıra bulunan bu problem alanları çeşitlenebilmektedir. İki kere farklı olan bireylerde yaygın olarak görülen gruplardan birisi özel yetenek ve özel öğrenme güçlüğü'nün bir arada görülmesi durumudur. Özel öğrenme güçlüğü ve özel yetenekli olan çocuklar bir alanda dikkat çekici bir yetenek gösterirken özellikle akademik alanda engelleyici bir zorluk yaşayan çocuklardır. Aileler ve eğitimciler, iki kere farklı bireylerin özelliklerini tanımları ve anlamaları önemlidir. Ayrıca bu öğrencilerin eğitimsel ihtiyaçlarını karşılayabilmek için yeteneklerini geliştirmeye odaklanmak gerekmektedir. Öğrenciler yeteneklerine ve ilgi alanlarına odaklandıkça, engellerinin üstesinden gelme mücadelelerinde ihtiyaç duydukları motivasyonu geliştirmektedirler. Bu gelişimi sağlayabilmenin en temel faktörü iki kere farklı öğrencilerin öğrenme stillerini belirleyebilmektir.

Panelin ikinci bölümünde üstün zekalı otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerin özellikleri, davranışları ve eğitim gereksinimleri yer almaktadır. Bu bölümde öncelikle güncel araştırmalarla zekâ ve OSB ilişkisi incelenmiştir. Güncel araştırmalar ve güncel tanılama kriterleri OSB olan çocukların değerlendirilmesinde bilişsel profillerinin göz ardı edilmemesi gerektiğini savunmaktadır. Üstün zekalı OSB olan çocukların yaşadıkları tanı, değerlendirme ve eğitim sorunları genel olarak; bilişsel profillerinin göz ardı edilmesi, öğrenebilecekleri becerilerin OSB tanısından dolayı dikkate alınmaması, üstün zekâlı OSB olan bireylerle

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

ilişkilenebilecek tanımlar, tanı ölçütleri ve tanılama araçlarının bu bireyleri ayırt etmede yetersiz olması, OSB olan bireylerin üstün zekâlarını sosyal ortamlarda etkili kullanıp kullanmadıkları, her iki durumun birbirini nasıl desteklediği ve maskelediğine ilişkin bilgilerin öğretmenler ve ebeveynler tarafından nitelikli şekilde bilmemesi sayılabilir. Bu bölümde sorunlar dikkate alınarak üstün zekalı OSB olan bireylerin eğitim gereksinimleri ilgili araştırmalar ışığında tartışılacaktır.

Panelin üçüncü bölümünde iki kere farklı öğrencilerin değerlendirilmesi yer almaktadır. İki kere farklı öğrenciler değerlendirilirken genellikle güçlü yanlarından ziyade yetersizlik yaşadıkları alanlar ile ilgili yönlendirmeler yapılmaktadır. Bu yönlendirme sonucunda ilk tanı konulduktan sonra tekrar değerlendirmeye alınıp ikinci tanı almaları güçleşmektedir. Ancak değerlendirmedeki tek sorun bu değildir. Özellikle maskeleme bu öğrencilerin tanılanmasının önündeki en büyük engeldir. Ayrıca özel yetenek alanındaki bazı eksiklikler, yasal düzenlemelerdeki yetersizlikler, diğer farklılık yaşadığı alanın doğasından kaynaklı sorunlar da değerlendirmeyi güçleştirmektedir. Bütün bu zorluklara rağmen doğru değerlendirme yapmak imkansız değildir ancak güçtür. Bu aşamada tek bir değerlendirme yöntemine bağlı kalmamak, farklı kaynaklardan bilgi almak, elde edilen verileri çok boyutlu ele almak gerekmektedir. Ayrıca öğretmen ve ebeveynleri iki kere farklı bireyler ile ilgili bilgilendirmek bu çocukların doğru değerlendirilip ihtiyaç duyacakları eğitime yönlendirilmelerinin önünü açacaktır.

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Panel 5

27 MAYIS 2022

Saat: 10:45 - 12:00

Salon: A

Prof. Dr. Ahmet KONROT, Prof. Dr. İlknur MAVİŞ, Prof. Dr. Özlem DİKEN; Dr. Öğr. Üyesi Sertan ÖZDEMİR

PANEL-5: DİL VE KONUŞMA BOZUKLUĞUNDA ERKEN MÜDAHALE

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Panel 6

27 MAYIS 2022

Saat: 14:30 - 15:45

Salon: A

Prof. Dr. Sezgin VURAN, Doç. Dr. Seray OLÇAY, Doç. Dr. Özlem TOPER

PANEL-6: ERKEN MÜDAHALEDE DAVRANIŞSAL UYGULAMALAR

Erken Müdahalede Davranışsal Uygulamalar Paneli'nde edimsel psikolojinin iki prensinden biri olan uygulamalı davranış analizi ve özel gereksinimli bireylerin tanışması, davranış analizinin sağlam kavramsal yapısı ve sürekli genişleyen deneysel araştırma portföyü dolayısıyla zengin destekleyici alanyazının oluşumu, uygulamalı davranış analizinin özel gereksinimli bireyler (özellikle zihin yetersizliği ve otizm) ile başlangıçta inişli çıkışlı ilişkisi fakat onların eğitimi ve terapileri hakkında değerli bilgiler sunmaya devam ettiği ve edeceği gerçeği, uygulamalı davranış analizi araştırmacıları ve müdahaleciler arasındaki ittifaka özellikle vurgu yapılarak uygulamalı davranış analizi aşağıda belirtilen yönleri ile ele alınacaktır.

Uygulamalı davranış analizi sosyal açıdan önemli insan davranışlarına odaklanan bir disiplin alanıdır. Uygulamalı davranış analizi ilkeleri ve varsayımları dikkate alınarak geliştirilen çok sayıda uygulama bulunmaktadır. Uygulamalı davranış analizine dayalı bu uygulamalar öğretim ve davranış yönetimi olmak üzere iki amaçla kullanılabilir. Günümüze değin yürütülen birçok araştırma erken çocukluktan yetişkinliğe uzanan geniş bir yaş aralığı için hem öğretim sunmada hem de davranış yönetiminde uygulamalı davranış analizine dayalı uygulamaların etkili olduğunu ortaya koymakta; bu uygulamaların başarısını ise uygulamalı davranış analizinin bazı temel özellikleriyle ilişkilendirmektedir. Ancak araştırma bulgularına rağmen uygulamalı davranış analizine yönelik doğru bilinen yanlışlar bu uygulamaların sıkça eleştirilmesine neden olabilmektedir. Sıralanan noktalardan hareketle panelimizin bu bölümünde uygulamalı davranış analizinin tanımı, ilkeleri, temel varsayımları, uygulama amaçları ve basamakları ile uygulamalı davranış analizinin başarısında rol oynayan etmenler ve doğru bilinen yanlışlara ilişkin açıklamalara yer verilecek ve ilgili konular alanyazın bağlamında ele alınacaktır. Ayrıca sıklıkla yüksek düzeyde yapılandırılmış ortamlarda

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

kullanılan uygulamalar olarak algılanan bu uygulamalar, gerek yapılandırılmış ortamlarda gerekse doğal ortamlarda kullanılabilen uygulamalardır. Bu nedenle, davranışsal uygulamaları doğal uygulamalarla karşılaştırmak yerine, davranışsal uygulamaların yapılandırılmış ya da doğal ortamlarda kullanımındaki farklılıkları vurgulamak gerekmektedir. Çünkü doğal uygulamalar da belirli beceri ve davranışların öğretiminde, davranışçı uygulamalarda olduğu gibi öncül-davranış-sonuç ilişkisine dayanmaktadır. Yapılandırılmış ortamlarda gerçekleştirilen uygulamalar ile doğal ortamlarda gerçekleştirilen uygulamalar, hedef uyarıların sunumu, kullanılan araç-gereçler, öğretim ortamı, öğretim denemelerinin dağılımı, öğretimleri gerçekleştiren kişiler ve davranış sonrası sunulan uyarıların özellikleri açısından farklılaşmaktadır. Dolayısıyla panelin son bölümünde bu farklılıklar ile davranışsal uygulamaların doğal ortamlarda kullanımına yer veren odaklanmış ve kapsamlı müdahalelere değinilecektir.

TÜBİTAK

UDEMKG2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Panel 7

27 MAYIS 2022

Saat: 6:00 - 17:15

Salon: A

Prof. Dr. İbrahim H. DİKEN, Prof. Dr. Müdriye YILDIZ BIÇAKÇI, Odyoloji ve Konuşma Bozuklukları Uzmanı Çiğdem ERGÜL

PANEL-7: ERKEN MÜDAHALEDE GELİŞİMSEL/İLİŞKİ TEMELLİ UYGULAMALAR

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Panel 8

28 MAYIS 2022

Saat: 09:00 - 10:15

Salon: A

Doç. Dr. Burak BAYKARA, Prof. Dr. Cem GÖKÇEN, Doç. Dr. Ümit IŞIK

PANEL-8: OSB'DE TIBBİ TANILAMA VE TIBBİ MÜDAHALE

Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB), sosyal – iletişimsel alanda yetersizlikler ve sınırlı, tekrarlayıcı davranışlar ve ilgi alanları ile karakterize erken çocukluk çağı başlangıçlı nörogelişimsel bir bozukluktur. İlk olarak 1943 yılında Kanner tarafından tanımlanan otizm, ilk tanımladığı zamandan itibaren sıklığı giderek artmıştır. En son 2021 yılında yayımlanan CDC raporunda OSB'nin sıklığı 44 çocukta 1 olarak bildirilmiştir. Erkeklerde kızlara göre 4.2 kat daha sık görüldüğü bildirilmiş olup, 34 erkek çocukta 1, 144 kız çocukta 1 görüldüğü belirtilmiştir. OSB tanılı olgularda zihinsel engellilik %35 oranında eşlik etmekte olup, OSB tanılı olguların yaklaşık %40'ı da nonverbaldir.

OSB etiyolojisi ile ilgili yapılan çalışmalar ve meta-analizler tutarlı bir şekilde OSB ile aşılar arasında herhangi bir ilişki bulunmadığını bildirmiştir. Sven Bölte ve ark. 2019 yılında yayımladıkları derlemede OSB etiyolojisindeki çevresel faktörleri; ileri anne ve baba yaşı, gebelikte valproik asit kullanımı, toksik maternal maruziyet, maternal diyabet, artmış steroidojenik aktivite, immün aktivasyon, değiştirilmiş çinko – bakır döngüsü ve gebelikte SSRI kullanımı olarak sıralamıştır. Modabbernia ve ark.nın 2017 yılında Molecular Autism dergisinde yayımladıkları sistematik derlemede de çevresel risk faktörleri olarak; ileri ebeveyn yaşı, travma, iskemi, hipoksi ile ilişkili doğum komplikasyonları ve maternal obezite, diyabet ve sezaryen gibi diğer gebelikle ilgili faktörler bildirilmiştir.

OSB tanısı çocuk ve ergen psikiyatristleri tarafından konulmaktadır. Tek başına otizm tanısı koyduran bir test bulunmamaktadır. Tanı klinik olarak konulmakta ve aileden alınan bilgi ve çocuğun gözlemi büyük önem taşımaktadır. 2 yaş altı çocuklarda pek çok belirti gözlenebilmektedir. Volkmar tarafından da ifade edildiği gibi otizm tanısı için bu işi bilen bir

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

uzmanın klinik tanısı altın standart olarak kabul edilmektedir. OSB tanısı ve müdahalesi multidisipliner bir ekip eşidir. Klinik belirtiler incelenirken normal gelişimin özellikleri iyi bilinmeli, normal gelişimden sapma tespit edilmesi durumunda hemen şüphelenilip, risk altındaki çocuk için müdahale planı oluşturulmalıdır. OSB değerlendirmesinde kullanılan ölçekler ise aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Taramada Kullanılan Araçlar

- 18-30/36 ay için (CHAT ve M-CHAT)*
- Infant Toddler Checklist (ITC) - Bebekler ve Küçük Çocuklar için Checklist
- Early Screening of Autistic Traits Questionnaire (ESAT) - Otistik Özellikleri Erken Tarama Soru Listesi
- Screening Tool for Autism in Two-Year- Olds (STAT) - İkinci Yaşta Otizmi Tarama Testi
- 2-4 yaş arası için (SCQ – Sosyal İletişim Ölçeği)*
- Sosyal Tepkisellik Ölçeği (Social Responsiveness Scale - SRS)*
- Okul çağı çocuk için (ASSQ – Otizm Spektrum Tarama Ölçeği)*
- Erişkin (Autism Spectrum Quotient (AQ) - Adult) (Otizm Spektrum Anketi)*

Tanısal Değerlendirmede Kullanılan Araçlar

- ADOS (Otizm tanısal gözlem listesi)
- ADI-R (Otizm tanısal görüşmesi)
- DISCO (Sosyal-iletişimsel bozukluk tanısı koyma)
- 3DI (Developmental, Dimensional and Diagnostic Interview)
- ADSI (Otizm spektrumunu veya Asperger tanısal görüşmesi)*

OSB Semptomlarının Şiddetini Değerlendiren Ölçekler

- CARS (Çocukluk çağı otizm değerlendirme ölçeği)*
- ABC (Otizm Davranış Kontrol Listesi)*
- Gilliam Otistik Bozukluk Derecelendirme Ölçeği (GOBDÖ)*

İşlev Düzeyini Ölçmekte Kullanılan Araçlar

- Vineland Adaptif davranışlar ölçeği*
- GAF (Genel işlev düzeyini değerlendiren ölçek)

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Tanıda altın standart yöntem ise ADOS (Otizm tanısal gözlem listesi) ve ADI-R (Otizm tanısal görüşmesi)'dir. Sunumda detaylı olarak tarama ve tanıda kullanılan ölçeklerden ve araçlardan bahsedilecektir.

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Panel 9

28 MAYIS 2022

Saat: 10:45 - 12:00

Salon: A

Prof. Dr. Eyüp Sabri ERCAN, Prof. Dr. Mücahit ÖZTÜRK, Prof. Dr. Ayhan BİLGİÇ

PANEL-9: DİKKAT EKSİKLİĞİ HİPERAKTİVİTE BOZUKLUĞUNDA ERKEN MÜDAHALE

Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu Gelişimi Engellenebilir Mi? Erken Dönem Yapılabilecek Müdahaleler

Dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu (DEHB) etiyolojisinde genetik faktörler en önemli rolü oynasa da, çok sayıda çevresel faktörün muhtemelen bir dizi epigenetik mekanizma ile bozukluğun gelişimine etki ettiği düşünülmektedir. Ebeveynlerin konsepsiyon esnasındaki yaşları, prenatal dönemde stres etkenlerine maruziyet, maternal sigara kullanımı, maternal madde, alkol ve ilaç kullanımı, maternal otoimmün hastalıklar, gestasyonel yaş, preeklamsi ve maternal vitamin D düzeyi gibi faktörler DEHB gelişimi ile ilişkili olduğu bildirilmiş olan prenatal değişkenler arasında yer almaktadır.

Gerek prenatal gerekse postnatal döneme maruz kalınan çevre kirliliği, erken çocukluk dönemindeki bakım verme alışkanlıkları, ebeveynlik stili, aile yapısı, çocuğun diyet alışkanlıkları, okula başlama yaşı, televizyon, tablet ya da bilgisayar ekranı başında geçirdiği süre, çocuğun fiziksel sağlığı, uyku alışkanlıkları ve uyku paterni gibi faktörlerin de DEHB gelişimi ya da DEHB bulgularının daha belirgin olması ile ilişkili olduğuna yönelik kayda değer düzeyde veri bulunmaktadır.

DEHB gelişiminin engellenmesinin yanı sıra, bozuklukla sıklıkla birliktelik gösteren ve belirli olgularda uzun dönemde bozukluğun kendisine göre işlevsellik üzerine daha olumsuz etkilere

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

yol açabilen karşıt olma karşı gelme bozukluğu, davranım bozukluğu gibi dışa yönelim bozukluklarının ve anksiyete bozukluğu, depresyon gibi içe yönelim bozukluklarının gelişiminin engellenmesi ya da sınırlandırılması da oldukça büyük önem arz etmektedir. DEHB'ye eşlik eden psikiyatrik bozuklukların engellenmesi konusunda ebeveynlik stili, erken dönemdeki akran ilişkileri, okul öncesi eğitim gibi birçok konunun önemli olduğu görülmektedir.

İlaç tedavileri okul öncesi dönemde DEHB tedavisinde ön planda düşünülmemelidir. Buna karşın seçili olgularda ilaç tedavisi kullanmanın olumlu yanları potansiyel risklerin önüne geçebilmektedir. Bu nedenle hangi olgularda ve hangi ilaç tedavilerinin kullanılması gerektiği konusunun klinisyenler tarafından uygun şekilde değerlendirilebiliyor olmasında fayda bulunmaktadır.

DEHB'nin etiopatogenezi ile ilgili değişkenleri daha iyi tanımaya başladığımızda bozukluğun ortaya çıkmasının engellenmesi ya da belirtilerinin sınırlandırılmasının daha fazla mümkün olabileceği düşünülmektedir. Özellikle son iki dekad boyunca bu konu ile ilgili bilimsel verilerin giderek arttığı görülmektedir. Bu sunumda bu konu ile ilgili güncel veriler gözden geçirilecektir.

TÜBİTAK

UDEMKG2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Panel 10

28 MAYIS 2022

Saat: 14:30 - 15:45

Salon: A

Prof. Dr. Mintaze KEREM GÜNEL(Moderatör), Prof. Dr. Bülent ELBASAN, Prof. Dr. Akmer MUTLU, Prof. Dr. Mehmet YANARDAĞ

PANEL-10: MOTOR GELİŞİM SORUNLARINDA ERKEN MÜDAHALE

Genel olarak “Riskli Bebek terimi”, gebelik döneminde, doğum sırasında ya da hemen doğum sonrasında yaşanan sorunlara bağlı olarak, bir ya da daha fazla gelişimsel alanda, nörolojik açıdan gerilik görülebilecek bebekleri ifade eder. Bütüncül erken müdahale kapsamında, bütüncül değerlendirme ve uygulamalar çok önemlidir. Özellikle erken doğan ve düşük doğum ağırlıklı doğan bebekler başta olmak üzere riskli bebek grubunda, “nöromotor” değerlendirme çeşitli yöntemlerle yapılmaktadır. Bu alanda özelleşmiş fizyoterapistler tarafından uygulanan, hamilelik döneminden itibaren, bebek doğduktan sonra ilk 5 aya kadar yapılabilen ve bebeğe dokunmaksızın, sadece spontan motor hareketlerinin gözlemlendiği Prechtl Analizine göre “General Movements” yönteminin Serebral Palsi ve gelişimsel bozuklukları “en erken dönemde en iyi tahmin eden” yöntem olduğu kanıtlanmıştır. Riskli bebeklerin yaş ve ihtiyaçlarına uygun yapılan erken değerlendirme, en erken dönemde müdahale ve rehabilitasyona olanak sağlamaktadır. Riskli yenidoğan bebeklerde kanıta dayalı erken müdahale ve rehabilitasyon yaklaşımları, ileride gelişebilecek nörogelişimsel problemlerin önlenmesi bakımından büyük önem arz eder. Son dönemlerde erken müdahale ve fizyoterapi yaklaşımlarında hedefe yönelik motor aktiviteler, aile iş birliği ve çevresel zenginleştirme prensipleri yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır. Erken müdahale uygulamalarında, ülkelerin ulusal erken müdahale ve fizyoterapi ve rehabilitasyon yaklaşımlarını ortaya çıkarması önemlilik arz etmektedir. Duyu-algı-motor gelişim sorunları olan bebek ve çocuklarda erken müdahale ve habilitasyon süreci, disiplinlerarası ortak çalışma kültürü ve sistematiklik gerektirir. Bu kapsamda, uzmanlar işlev ve katılım hedefli bir yol haritasına ihtiyaç duymaktadır. Çocuğu sadece biyolojik bir varlığa indirgemeyen, aynı zamanda sosyal

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

ve psikolojik varlık olduğunu ve içinde bulunulan çevrenin bariyer olmaktan kolaylaştırıcı yapıya dönüşümünü sağlayan ICF'in ev, okul, klinik ortamlara ve araştırmalara entegre etmek, evrensel ve kanıt temelli uygulamalara geçiş için köprü görevi görebilir.

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Panel 11

28 MAYIS 2022

Saat: 16:15 - 17:30

Salon: A

Prof. Dr. Serhat ODLUYURT, Doç. Dr. Ramazan AKDOĞAN, Doç. Dr. Avşar ARDIÇ

PANEL-11: ERKEN MÜDAHALE SÜRECİNDE ANNELER, BABALAR VE KARDEŞLER

İster özel gereksinimli olsun ister tipik gelişim gösteren bireyler olsun bu bireylerin eğitim sürecinin bütün aşamalarında ailelerin hem niceliksel hem de niteliksel olarak farklı düzeylerde katkısının olduğu yadsınamaz. Bu durum ailenin eğitim uygulamalarında önemli bir değişken olduğunu gösterdiği gibi aynı zamanda eğitimin planlanmasında, uygulanmasında ve değerlendirilmesinde önemli bir partner olduğunu göstermektedir. Özellikle COVID-19 salgını döneminde sağlık uygulamalarının ve kısıtlamaların geldiği boyutlar ailelerin hem uygulama alanında hem de teorik alanda önemini açıkça göstermiştir. Ancak aile; bir sistem olarak değerlendirilmediğinde ve sadece özel gereksinimli bireyin gereksinimleri temelinde sınırlı bir alan üzerinden sürece dahil edildiğinde istendik sonuçlara ulaşılması zorlaşmaktadır. Bu durum aile sisteminin bütün değişkenleri ile göz önünde bulundurulmasını, planlamada bu değişkenlerin olası olumsuz etkilerinin giderilmesi için gerekli düzenlemelerin ve önemlerin alınmasını gerekli kılmaktadır. Bu durum ailenin eğitimci açısından yeniden tanımlanmasını, değişkenler açısından aile sisteminin özel gereksinimli çocuk açısından yeniden analiz edilmesini gerektirmektedir. Bu nedenle aile sisteminin hem bir bütün olarak hem alt sistemlerinin hem de bu sistemlere etki eden temel değişkenlerinin irdelenmesi önemlidir. Bu nedenle bu panelde ailenin önemli değişkenlerinden olan aile sistemi, alt sistemler, bağlanma, ebeveyn tutumları, toplumsal cinsiyet rolleri ve benzeri gibi değişkenler temelinde erken çocukluk dönemi açısında ele alınmaya çalışılmıştır. Bu değişkenlerin incelenmesi sırasında ailenin içinde bulunduğu toplumsal sistemin önemli değişkenleri olan kültür, sosyoekonomik değişkenler, toplumun zamansal konumu, aile üyelerinin bireysel özellikleri, bilimsel paradigmanın günümüzdeki dönüşümü, temel ve uygulamalı bilimlerin bakış açılarının yarattığı

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

farklılıklar ve özel eğitimin ailelere bakış açısının etkileri göz önünde bulundurulmaya çalışılmıştır.

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Panel 12

28 MAYIS 2022

Saat: 17:30 - 18:45

Salon: A

Prof. Dr. Hasan GÜRGÜR, Doç. Dr. Banu ALTUNAY, Doç. Dr. Pınar ŞAFAK

PANEL-12: DUYUSAL VE ÇOKLU YETERSİZLİKLERDE ERKEN MÜDAHALE

Özel gereksinimli olan bebeklerin/çocuklukların ailelerinin desteklenmesine yönelik yapılacak çalışmalar, tüm yaşamlarındaki gelişimlerinde son derece önemli bir rol oynamaktadır. Aşağıda sırasıyla, işitme kaybı olan çocuklar ve ebeveynlerinin destek gereksinimlerine, görme yetersizliği olan bebekler için ailelere verilecek destek hizmetlere, çoklu yetersizliği olan bebeğe sahip ailelerin yaşadıkları güçlüklerle yer verilecektir.

İşitme Kaybı Olan Çocuklar ve Ebeveynlerinin Destek Gereksinimleri

Uzun yıllardır yapılan araştırmalarda, erken müdahalenin işitme kaybı olan çocukların ve ebeveynlerinin hayatında önemli rol oynadığı kanıtlarla desteklenmektedir. Erken müdahalenin işitme kaybı (İK) olan çocuklar için bu denli önemli olmasıyla birlikte müdahale sürecinin en önemli paydaşı çocukların ebeveynleridir. Ebeveynler, İK olan çocukları için ilk iletişim kaynağı olmaları, dil modeli oluşturma açısından önemli bir güce sahiptir ve çocuklarının dil, iletişim ve sosyal duygusal gelişimlerinde önemli ve doğrudan görev üstlenmektedir. Ebeveynlerin gereksinimlerini de karşılayabilecek şekilde, işlevsel bir erken müdahale sürecinin gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Ebeveyn gereksinimlerinin somut olarak ortaya konulmasının, İK olan çocukların erken yaşlardan itibaren dil, iletişim ve sosyal becerilerinin gelişimleri açısından nitelikli bir müdahale hizmeti alabilmeleri açısından önemli olduğu sonucuna varılabilir. Ebeveyn gereksinimlerine dayalı hazırlanacak bir müdahale programının ebeveyn katılımını arttıracığı da ön görülebilir.

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Bu önem doğrultusunda sununun amacı; İK olan bebek ve ebeveynlerinin destek gereksinimlerinin ortaya konulmasıdır. Bu amaç doğrultusunda İK olan bebeklerin genel özellikleri ile birlikte hem bebeklerin hem de ebeveynlerin gereksinimleri ele alınmıştır. Ortaya konulacak somut gereksinimler doğrultusunda, İK olan çocuklar ve ebeveynlerine yönelik bir müdahale girişiminin nasıl yapılacağına yol gösterici sonuçlar ortaya konulabileceği, erken müdahale programlarının standartlarının oluşturulmasında kılavuz niteliğinde sonuçların ortaya konulması potansiyelinden söz edilebilir.

Görme Yetersizliği Olan Bebekler İçin Ailelere Verilecek Destek Hizmetler

Gören bebekler hareket etmeye başlamadan önce çevrelerini görerek keşfederler. Görme duyusu, bebeklerin renkli ve ışıklı bir oyuncağa ellerini uzatmaları, eşyaları keşfetmeleri gibi hareket etmeye yönelik davranışları için motive edici bir faktördür. Görme duyusunun olmaması ya da sınırlı olması bebeklerin birçok gelişim alanını etkilemektedir. Görme yetersizliği (GY) olan bebeklere, çevresel düzenlemeler yapılmadığında, hareket etmeye motive edici uyarlamalar yapılmadığında psikomotor, dil, bilişsel ve sosyal gelişimlerini olumsuz yönde etkilemektedir. Ailelerin GY olan bebeğin gelişimini desteklemek için, gereksinimleri doğrultusunda ortam ve materyal düzenlemeleri yapmaları, çocuğun gelişim alanlarını destekleyecek şekilde öğretmenler, fizyoterapistler, dil ve konuşma uzmanları gibi farklı alanlardaki uzmanlarla iş birliği yaparak çalışmalar gerçekleştirmesi, ileride bağımsız bir birey olabilmesi için son derece önemlidir. Görme yetersizliğinin yarattığı sınırlılıkları en aza indirmek için geliştirilmiş, genişletilmiş çekirdek müfredat bulunmaktadır. Bu müfredat aynı zamanda ailelerin çocuklarını hangi konularda desteklemeleri gerektiğine yönelik yol gösterici niteliktedir. Ailelerin bebekleri desteklemesi için geliştirilecek erken müdahale programlarında, çevreyi araştırma, kavram öğretimi de içerecek şekilde yönelim ve bağımsız harekete, duyarları etkili kullanmaya, bağımsız yaşam becerilerine, boş zaman ve eğlence aktivitelerine, sosyal ve iletişimsel becerilere yer verilmesi gerekmektedir. Bu sununun amacı, genişletilmiş çekirdek müfredat doğrultusunda, GY olan bebeklerin çeşitli alanlarda gelişimini desteklemek için, erken müdahaleye yönelik ailelere verilebilecek destek hizmetleri sunmaktır.

Çoklu Yetersizliği Olan Bebeğe Sahip Ailelerin Yaşadıkları Güçlükler

Son yıllarda eğitim ortamlarına çoklu yetersizliği (ÇY) olan çocukların daha yoğunlukta dahil olduklarını görmekteyiz. Bu durum bizleri okul öncesi dönemde ya da erken çocukluk döneminde bu çocukların ve ailelerinin neler yaşadığı, nelere ihtiyaçları olduğu ve erken müdahale hizmetlerinden yararlanıp yararlanmadıklarını sorgulatmaktadır. ÇY olan bebeklerin ihtiyaçları ve özellikleri kaç farklı yetersizlikten etkilendiklerine, bu yetersizliklerin türü ve

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

derecesine göre farklılık göstermektedir. ÇY’de pek çok yetersizliğin kombinasyonu mümkündür ve bebeklerin aynı zamanda baş etmek zorunda oldukları ciddi sağlık problemleri olabilmektedir. ÇY olan bebeğe sahip aileler için ciddi sağlık problemleri ve onların yetersizliğe katlanarak eklenen olumsuz etkileriyle başa çıkmaları başlı başına yorucu olmaktadır. Ciddi sağlık problemleri ve ÇY olan bebeğin bakımı da ebeveynler için bir başka güçlük olarak karşılırlarına çıkmaktadır.

ÇY olan bebeğe sağlanacak destek hizmet için birden fazla uzmana (bedensel yetersizliği ve işitme kaybı olan bebek için fizyoterapist ile dil ve konuşma terapistine) ihtiyaç duyulmaktadır. Destek hizmetler ekip çalışmasını gerektirdiği gibi, bu ekibin bir araya getirilmesi, koordine edilmesi ve iş birliği içerisinde çalışması da önemlidir.

Erken müdahale hizmetlerinin geliştirilmesi ve ailenin ayağına hizmet götürülmesi elzemdir. Ebeveynler erken dönemde bebeklerinin gelişiminde önemli rol oynamaktadırlar. Ailelerin tüm yaşadıkları bu güçlükler içerisinde gereksinimleri olan desteğin verilmesi, aile merkezli bir felsefe ile planlanan ve bir ekip tarafından sağlanan erken müdahale hizmetleri ile mümkün olabilecektir.

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Panel 13

28 MAYIS 2022

Saat: 10:45 - 12:00

Salon: B

Prof. Dr. Mehmet YANARDAĞ, Prof. Dr. Şükrü TORUN, Doç. Dr. Meral HURİ

PANEL-13: ERKEN MÜDAHALEDE GÜNCEL KANIT TEMELLİ UYGULAMALAR

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Panel 14

28 MAYIS 2022

Saat: 14:30 - 15:45

Salon: B

Prof. Dr. Yeşim GÜLEÇ ASLAN, Prof. Dr. Onur KURT, Prof. Dr. Hasan GÜRGÜR

PANEL-14: VB-MAPP TÜRKİYE

Türkiye’de son 20 yılda otizm spektrum bozukluğu (OSB) olan bireylere yönelik bilimsel bilimsel dayanakları olan kapsamlı müdahale programları ve değerlendirme sistemlerinin kullanımına yönelik umut verici gelişmeler söz konusudur. Ancak halen OSB’li çocuklar ve aileleri için seçenek sayısının çok fazla olmadığı, dolayısıyla, Türkiye’de bilimsel dayanakları olan kapsamlı müdahale programlarının ve değerlendirme sistemlerinin sayısının artması ve yaygınlaştırılması yönündeki çabalara gereksinim duyulduğu söylenebilir. Bu doğrultuda gerek OSB, gerek diğer gelişimsel yetersizlikleri olan çocukların öğrenme, dil ve sosyal beceri alanlarını kapsamlı bir şekilde değerlendirerek destekleyecek farklı, bilimsel dayanaklı, değerlendirme ve uygulama süreçleri sistematik bir şekilde tanımlanmış programların Türkiye’ye kazandırılması sunulacak hizmetlerin niteliğinde önem taşıyacaktır. Uluslararası düzeyde oldukça yaygın bir şekilde kullanılan ve bilimsel çalışmalarla desteklenen bir program olan VB MAPP bu bağlamda öne çıkan programlardan birisidir. Türkiye’de kavram olarak VB-MAPP olarak yaygın bir şekilde kullanılagelen ‘Verbal Behavior Milestones Assessment and Placement Program’ Türkçe ‘Sözel Davranış Aşamaları Değerlendirme ve Yerleştirme Programı’ olarak ifade edilebilir. VB-MAPP B. F. Skinner’ın sözel davranış çalışmalarına dayalı olarak Dr. Mark L. Sundberg tarafından geliştirilmiştir. VB-MAPP’in öncelikli amacı eğitimcilerin, uzmanların ve ailelerin etkili ve doğru bir şekilde OSB ve diğer gelişimsel yetersizlikleri olan çocukların öğrenme, dil ve sosyal becerilerini değerlendirebilmelerini sağlamaktır. Ayrıca VB-MAPP ile değerlendirme sonuçlarına dayalı olarak müdahale ve geçiş süreçlerinin planlanması ve yürütülmesi söz konusudur. VB-MAPP’in Aşama Değerlendirmesi, Güçlükleri Değerlendirme, Geçiş Değerlendirmesi, Beceri Analizi ve Destek Beceriler ile VB-MAPP Yerleştirme ve BEP Amaçları olmak üzere beş ögesi söz konusu olup,

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Erken Yankılama Becerisi Ölçümü (EYBÖ) alt testi de Aşama Değerlendirmesine eklenmiştir (Skinner, 1957; Sundberg, 2008). Dr. Sundberg ve çalışma arkadaşlarının 40 yıllık araştırmaları ve klinik çalışmaları sonucu oluşan VB-MAPP, yayımlanmış birçok çalışmada kullanılmıştır (ör: Lepper, Petursdottir & Esch, 2013; Sundberg, 1990).

VB-MAPP'in ülkemizdeki OSB ve diğer gelişimsel yetersizlikleri olan çocukların öğrenme, dil ve sosyal beceri alanlarını kapsamlı bir şekilde değerlendirme ve uygun bir müdahale süreci yürütme bağlamında bir katkı getireceği öngörüsüyle programın Türkçe'ye kazandırılmasına karar verilmiştir. VB-MAPP'in Türkçe'ye çeviri ve uyarlama süreci yaklaşık iki yıl önce başlamış olmakla birlikte, VB-MAPP yolculuğunun başlangıcı 2012 yılından itibaren gerçekleştirilen uluslararası çalışmalarımıza uzanmaktadır. İlgili konudaki derinleşen çalışmalarımız bizleri VB-MAPP'in Türkiye'deki kullanıcılara anadilde sunulmasına yönelik girişimlerimizin başlamasına yöneltmiştir. Bu bağlamda öncelikle, VB-MAPP'in yazarı Dr. Mark Sundberg ile iletişime geçilerek resmi izinler alınmıştır. İzin sürecinin ardından, kılavuz ve protokol orijinal dilde bağımsız olarak okunmuştur. Sonraki aşamada doğrudan Türkçe'ye çeviri ve çevirinin doğruluğunun bir dil bilimci tarafından yapılması süreci gerçekleştirilmiştir. Her bir ekip üyesi tarafından bağımsız olarak okunan bölümler, toplantılar sırasında gözden geçirilmiştir ve uzlaşamayan kısımlar not alınmıştır. Ardından, alan uzmanlarından ve Dr. Sundberg'den bu kısımlarla ilgili destek alınmıştır ve son okuma kontrol edilerek süreç tamamlanmıştır.

Panelin amacı doğrultusunda öncelikle VB-MAPP ile ilgili genel bir tanıtım yapılarak kapsamı hakkında bilgiler sunulacaktır. Bu doğrultuda programın geliştirilme süreci, içeriği ve işlevlerine ilişkin ayrıntılı bilgilerin aktarılması hedeflenmektedir. VB-MAPP'in tanıtımından sonra ilgili araştırmalara odaklanılarak, bütüncül bir bakış açısıyla bilimsel kanıtlar ele alınacaktır. Son olarak Türkçe'ye çeviri ve uyarlama süreci ile Türkiye'de yaygınlaştırılmasına yönelik planlar aktarılacaktır. Panel kapsamında sunulacak bilgilerin VB-MAPP ile ilgili çalışmalar bağlamında uygulamacılara ve araştırmacılara yol gösterici olması beklenmektedir.

Kaynakça

Lepper, T. A., Petursdottir, A. I., & Esch, B. A. (2013). Effects of operant discrimination training on the vocalizations of nonverbal children with autism. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 46, 656–661.

Skinner B. F. (1957). *Verbal behavior*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall, Inc.

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Panel 15

28 MAYIS 2022

Saat: 16:15 - 17:30

Salon: B

Prof. Dr. Macid Ayhan MELEKOĞLU, Doç. Dr. Ümit IŞIK, Doç. Dr. Veysel AKSOY

PANEL-15: ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ'NDE ERKEN MÜDAHALE

Özgül Öğrenme Bozukluğu tarihsel süreci incelendiğinde ilk olarak 1879 yılında Kussmaul tarafından kelime körlüğü olarak, en son 2013 yılında DSM-5 tarafından da özgül öğrenme bozukluğu olarak tanımlanmıştır. DSM-5'te gerekli girişimlerde bulunulmuş olmasına karşın en az altı ay süren aşağıdaki belirtilerden en az birinin varlığı ile belirli eğitsel becerileri öğrenme ve kullanma güçlükleri olarak tanımlanmış ve sözcük okumanın yanlış ya da yavaş ve çok çaba gerektiriyor olması (örn. tek tek sözcükleri yüksek sesle okurken, yanlış ya da yavaş ve duraksayarak okur, sıklıkla sözcükleri kestirir (öngörür), sözcükleri seslendirmede güçlükler yaşar); okunanın anlamını anlama güçlüğü (örn. düzyazıyı düzgün okuyabilir ancak sırayı, ilişkileri, çıkarımları ya da derin anlamları anlamaz); harf harf söyleme/yazma güçlükleri (ünlü ya da ünsüz harfleri ekleyebilir, çıkarabilir ya da bunların yerini değiştirebilir); yazılı anlatım güçlükleri (örn. cümleler içinde birden çok dilbilgisi ya da noktalama yanlışları yapar; paragraf düzenlemesi kötüdür; görüşlerinin yazılı anlatımı açık değildir); sayı algısı, sayı gerçekleri ya da hesaplama güçlükleri (örn. sayıları, bunların büyüklüğünü ve ilişkilerini anlaması kötüdür; yaşlılarının matematik dersinden öğrendiklerinden değişik olarak, tek rakamlı sayıları eklerken parmak hesabı yapar; sayısal hesaplamaların ortasında kaybolur ve işlemleri değiştirebilir); sayısal akıl yürütme güçlükleri (örn. nicel sorunları çözmek için matematiksel kavramları, kuralları ya da işlemleri uygulamada belirgin düzeyde zorlanır) gibi belirtilerden birinin varlığının gerektiği belirtilmiştir. Türkiye'de Büber ve ark. gerçekleştirdiği çalışmada okul çağı çocuklarında ÖÖB sıklığı %6.6 olarak tespit edilmiş ve okuma bozukluğu da %4 olarak bildirilmiştir. Yine aynı çalışmada ÖÖB tanılı olguların %54.9'unda dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu eş tanısının bulunduğu tespit edilmiştir. Etiyolojisi tam olarak bilinmemekte olup, genetik, çevresel ve epigenetik faktörlerin rol oynadığı ileri sürülmektedir.

TÜBİTAK

UDEMKG2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Bu sunumda okul öncesi dönemde ÖÖB için risk belirtilerine değinilecek ve okul çağında ÖÖB belirtileri tanımlanacaktır. Ayrıca ÖÖB tanısı detaylı bir şekilde aktarılacak ve klinikte ÖÖB tanısında kullanılan yöntem ve araçlar katılımcılara örneklerle gösterilecektir.

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Panel 16

28 MAYIS 2022

Saat: 17:30 - 18:45

Salon: B

Doç. Dr. Dudu Melek ER-SABUNCUOĞLU, Dr. Öğr. Üyesi Filiz ASLAN, Dr. Öğr. Üyesi Duygu KORKEM YORULMAZ

PANEL-16: ERKEN MÜDAHALE SÜRECİNDE ICF VE KATILIM

Katılım nedir? Ne değildir?

Doç. Dr. Dudu Melek ER-SABUNCUOĞLU

Çevre ve Katılım İlişkisi

Dr. Öğr. Üyesi Filiz ASLAN

Katılım Çerçevesinde Erken Müdahale

Dr. Öğr. Üyesi Duygu KORKEM YORULMAZ

Katılım, biyopsikososyal model çerçevesinde beş ana temel bileşenden oluşan ve bireyin bütüncül bakış açısıyla değerlendirilmesini sağlayan İşlevsellik Yeti Yitimi ve Sağlığın Uluslararası Sınıflandırmasının(ICF) beş ana bileşeninden birisidir (Dünya Sağlık Örgütü 2001). “Katılım” yaşamın (temel öğrenme veya seyretmeden, kişiler arası etkileşimler veya bir işte çalışmak gibi daha karmaşık alanlara kadar) içinde olmak olarak açıklanmaktadır. ICF içinde dokuz alt bileşeni bulunan katılım (Öğrenme ve bilgiyi uygulama, Genel görevler ve talepler, İletişim, Yer değiştirme, Kendine bakım, Ev yaşamı, Kişilerarası etkileşimler ve ilişkiler Temel yaşam alanları, Toplum hayatı, sosyal hayat ve yurttaşlık) bireyin özel gereksinimi olsun olmasın yaş, gelişim durumu, kişisel özellikleri vb. değişkenlere bağlı olarak yaşamın ne düzeyde içinde olduğu/olması gerektiği konusunda profesyonellere yol gösterir.

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

ICF, kiři ve çevresi arasındaki etkileşimi dikkate almaktadır ve "e" kısaltması ile ayrı bir tanımlama alanı olarak kabul etmektedir. evre, tüm etkinlikler için temel çerçeveyi oluşturmaktadır. Katılım odaklı dūřünmek ve hareket etmek, öncelikle ilgili çevreyle ilişkili tüm alanlarda ve her çocuğa veya sağlık sorunu olan kişilere yönelik sunulanları göz önünde bulundurmak anlamına gelir. Profesyoneller için ilk adım her zaman ilgili çevrenin, katılımın arttırılması için nasıl daha elverişli tasarlanabileceği olmalıdır. ICF'nin bakış açısı içerisinde, evre sadece cansız bir ortam olarak ele alınmamakta, çevredeki kişilerin tutumları ve davranışları da yer almaktadır.

Erken müdahale çalışmalarında ICF kullanımının hizmet alana olduğu kadar hizmet veren profesyonellere de olumlu geri dönüşleri olduğu bilinmektedir. ICF'nin erken müdahalede kullanımı, bireye bütüncül bakılması, ebeveyn ve/veya birinci derecede bakım verenin ekibin içinde etkin olarak yer almasını sağlıyor oluşu, hizmet alan birey kadar mikro ve makro düzeyde çevresine de olumlu yansımalar sağlamaktadır.

Erken müdahale, kendi yaş grubundan beklenen gelişim düzeyinden daha farklı bir gelişim göstererek risk grubunda olan veya gelişim geriliği/yetersizliği tanısı almış 0-3 yaş grubu ocuk ve ailelerine yönelik geliştirilen, çocukların gelişimlerini maksimum düzeeye çıkarmak için birçok disiplinin transdisipliner bir yaklaşım içinde katkı sağladığı programları ifade etmektedir. ICF çerçevesinde erken müdahalenin amacı, yetersizliği olan çocuklara yönelik uygun hizmetler sağlamak, gecikme ve yetersizlik düzeylerini en aza indirgeyebilmek, her bir çocuğun normal gelişimsel yapı taşlarına ulaşabilme şansını maksimum düzeeye çıkarmak ve çocuklarının gelişimi için ailelerin olumlu şekilde yönlendirilmesine yardımcı olmaktır. Çocuklarda görülebilecek gecikme riskinin olabildiğince erken dönemde ve ICF parametrelerine göre belirlenmesi ve yine ICF çerçevesinde belirlenen gerekli erken müdahale çalışmalarına başlanması, daha sonraki dönemlerde yaşanabilecek sorunların minimum düzeeye indirgenmesinde büyük önem taşımaktadır. ICF temelli erken müdahale ailelerin ve alan uzmanlarının iş birliği içinde olduğu bir destek programıdır. Bu işbirliği aracılığıyla, ebeveynler çocuklarının gelişimini ve öğrenmesini desteklemeye yönelik hedefleri gerçekleştirebilirler. Kaliteli erken müdahale uygulamaları; iş birlikçi, aileyi dâhil eden ve hem çocuğun hem de ailenin önceliklerini ve gereksinimlerini karşılayıcı özelliklerle karakterizedir.

TÜBİTAK

UDEMKG2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

SÖZLÜ BİLDİRİLER

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

TEMA:

Bilimsel Dayanaklı/Etkili Erken Çocuklukta Müdahale Uygulamaları (örn., gelişimsel, eğitsel)

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Kübra Demiröz, Latife Özaydın
kubra.ozgan@hku.edu.tr, latife.ozaydin@hku.edu.tr

Fırsat Öğretimine Yönelik Türkiye’de Yapılan Araştırmaların İncelenmesi

Fırsat Öğretimine Yönelik Türkiye’de Yapılan Araştırmaların İncelenmesi Fırsat öğretimi, ilk olarak 1968 yılında Hart ve Risley tarafından tanımlanmıştır. Doğal öğretim yöntemi olarak tanımlanan fırsat öğretiminde beceri ve davranışların bireylere doğal ortamlarda ve rutinler sırasında kazandırılması hedeflenmektedir. Bu araştırmanın amacı, fırsat öğretimine yönelik gerçekleştirilmiş ulusal alanyazındaki araştırmaları incelemektir. Bu amaç doğrultusunda sistematik derleme yöntemi ile ulusal veri tabanları anahtar kelimelerin kullanımıyla taranmıştır. İncelemeler sonucunda 2005-2022 yılları arasında gerçekleştirilmiş 21 araştırmaya ulaşılmıştır. Araştırmalar; (a) amacı, (b) yöntemi, (c) katılımcılar ve (d) bulguları açısından değerlendirilmiştir. Araştırmalar amaçları doğrultusunda incelendiğinde; dil becerileri, oyun becerileri ve sosyal beceriler üzerindeki etkisini incelemek, ailelerin görüşlerini belirlemek, çocukların gelişimleri üzerindeki etkisini ortaya koymak, ebeveynlerin çocukları ile olan etkileşimlerini güçlendirmek, öğretmenlerin bilgi düzeylerini, görüşlerini ve uygulamalarındaki etkileri belirlemek ve kaynaştırma uygulamalarını iyileştirmek gibi amaçlar içerdiği görülmektedir. Bunların yanı sıra fırsat öğretimi hakkında bilgi verici çalışmalara da rastlanmaktadır. Araştırmalar yöntemleri açısından incelendiğinde ise; nitel ve nicel yöntemler, tek denekli araştırma ve karma araştırma yöntemleri ile gerçekleştirildiği, daha çok tek denekli ve nitel araştırma yöntemlerinin kullanıldığı görülmektedir. Araştırmaların katılımcılarını; otizm spektrum bozukluğu ve zihinsel yetersizliği olan çocuklar, aileler ve öğretmenler oluşturmaktadır. Fırsat öğretiminin daha çok otizm spektrum bozukluğu olan çocukların dil becerilerini geliştirmek üzere kullanıldığı görülmektedir. İletişimin önemi ve otizm spektrum bozukluğunun yaygınlığı nedeniyle araştırmaların bu alanda yoğunlaştığı düşünülmektedir. Araştırmalarda fırsat öğretimi, hedeflenen becerilerin öğretiminde etkili bir yöntem olarak bulunmuştur. Öğretmenlerin fırsat öğretimini daha az sıklıkta kullanması ve bu konuda yeterli bilgiye sahip olmaması dikkat çekici bulgular arasındadır. Ayrıca araştırmalar doğal öğretim yöntemlerinin öğretmenler ve aileler tarafından kabul gördüğünü; ailelere öğretilmesi konusunda ise çaba sarf edildiğini göstermektedir. Fırsat öğretimine ilişkin farklı ortam, farklı yetersizlik alanları, farklı beceri ve davranışlar ile diğer meslek elemanlarını da içeren daha fazla sayıda araştırmaya gereksinim bulunduğu düşünülmektedir. Ayrıca uygulayıcılara fırsat öğretimini tanıtan araştırmaların gerçekleştirilmesi önerilmektedir.

Anahtar kelimeler: doğal öğretim yöntemleri, fırsat öğretimi, derleme

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Gül Hayal Korkmaz, Yeşim Güleç Aslan
hayal.korkmaz@tohumotizm.org.tr

İşlevsel İletişim Öğretimi Uygulama El Kitabı

OSB olan bireylerin büyük çoğunluğunun problem davranışlara sahip olduğu bilinmektedir. Problem davranış sergileyen OSB olan bireylerin çoğunun dil becerilerinde yetersizlik olduğu ve bu iki durumun birbiriyle ilişkili olduğuna dair çalışmalar bulunmaktadır. Problem davranışlar iletişim amaçlı ortaya çıkıyorsa, bu durumu değiştirmek için bireye bir iletişim becerisi kazandırmak etkili olmaktadır. İşlevsel iletişim öğretimi ile OSB olan bireylerin sahip olduğu problem davranışlarının etkili iletişimsel davranışlara dönüştürülmesi amaçlanmaktadır. Diğer bir deyişle, bireyin problem davranış göstererek elde edeceği pekiştirme yerine, ona problem davranışa işlevsel açıdan denk bir davranış kazandırmak söz konusudur. Literatür incelendiğinde işlevsel iletişim öğretiminin problem davranışın yerini alacak iletişim becerilerinin öğretiminde ve problem davranışların azaltılmasında etkili olduğunu gösteren birçok araştırma yer almaktadır. Bu sunumda bir yüksek lisans tezi kapsamında araştırmacı ve tez danışmanı tarafından geliştirilmiş olan işlevsel iletişim öğretimi uygulama el kitabına yer verilecektir. İşlevsel iletişim öğretimi uygulama el kitabı, araştırmacı ve tez danışmanı tarafından bu konuda ulusal ve uluslararası literatür taranarak, ilgili çalışmalar incelenerek ve uzman görüşleri alınarak hazırlanmıştır. İşlevsel iletişim öğretimi uygulama el kitabı, planlama, uygulama ve izleme basamaklarından oluşmaktadır. Sunumda, el kitabında yer alan her bir basamağın alt basamaklarına yer verilerek işlevsel iletişim öğretimi süreci ve adımlarına yönelik uygulamacılara temel bilgiler sunulması hedeflenmektedir.

Anahtar sözcükler: İşlevsel iletişim öğretimi, iletişim becerisi, otizm spektrum bozukluğu, problem davranış .

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Yılmaz Mutlu
y.mutlu@alparslan.edu.tr

Diskalkuliye Sahip Çocukların Erken Matematiksel Becerilerinin Geliştirilmesi: Sanbil Etkinlikleri

Diskalkuli, aritmetik becerilerin gelişimini ve performansını etkileyen spesifik ve kalıcı bir öğrenme güçlüğüdür. Diskalkuli yetersiz eğitim veya yetersiz öğrenme fırsatları ile açıklanamayan, gelişimin erken bir aşamasında ortaya çıkan alana özgü öğrenme güçlüğü olarak tanımlanmaktadır. Subitizing ifadesi Latince “Sudden=ani” kelime kökünden türemiş İngilizce bir ifadedir. Subitizing yetisi bir bakışta (40–100ms/madde) en fazla dört veya bazı kaynaklarda belirtildiği üzere 5 nesne sayısını, saymadan anlık bilme (sanbil) yetisi olarak tanımlanmaktadır. Sanbil ile sayma, farklı becerilerdir. Nitekim MEG (magnetoencephalography) beyin görüntüleme yöntemini kullanarak yapılan bir çalışmada, az sayıdaki (2–4) noktaların sayısını belirlemede beynin temporo-parietal alanlarının, çok sayıdaki (5-8) noktaların sayısını belirlemede ise beynin frontal ve parietal bölgelerinin kullanıldığını tespit etmişlerdir. Daha açık bir dil ile ifade edilecek olursa, sanbil ve saymada farklı sinirsel ağların kullanılması bu iki becerinin farklı olduğuna işaret etmektedir. Matematik becerilerinin kümülatif (birikimli) bir şekilde geliştiği, erken matematiksel becerilerin daha sonraki becerilerin kazanılması için temel oluşturduğu yaygın bir şekilde kabul görmektedir. Bu bağlamda bazı araştırmacılar sanbil yetisinin, saymayı öğrenmenin gelişimsel ön koşul becerisi olabileceğini ifade etmektedirler. Sanbilin, çocukların sayıları anlamalarını destekleyen güçlü bir araç olduğu ifade edilir. Diğer taraftan erken yaştaki çocukların sayma ve kardinalite başlangıç bilgilerini, algısal sanbil yetileri üzerine inşa ettiklerini aktarılmaktadır. Sanbil yetisinin sayı sözcüklerinin kardinal anlamlarını kavramak için önemli unsurlardan biri olduğunu raporlanmaktadır. Bu çalışmada sanbil becerisi detaylı olarak ele alınmakta ve diskalkuliye sahip çocukların erken matematiksel becerilerinin geliştirilmesine yönelik birçok örnek sanbil etkinliğine yer verilmektedir.

Anahtar kelimeler: Diskalkuli, erken matematiksel beceriler, sanbil, subitizing, kardinalite

TÜBİTAK

UDEMKG2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Güleşan Özge Kalaycı, Özlem Diken
gulefsanozgeakbey@gmail.com, diken.ozlem@gmail.com

Fonolojik Farkındalık Becerilerini Desteklemeye Yönelik Uygulama Örnekleri

Fonolojik farkındalık; cümlelerin sözcüklerden oluştuğu, sözcüklerin birbiri ile uyaklı olabileceği, sözcüklerin hecelere ve sesbirimlere ayrılabilmesi görevleri ile ilişkili bir erken okuryazarlık becerisi olarak tanımlanmaktadır. Fonolojik farkındalık bilgi ve becerilerinin, okumanın başarılı bir şekilde gerçekleşebilmesi adına güçlü bir yordayıcı olduğu çok sayıda araştırma tarafından ortaya koyulmaktadır. Erken çocukluk dönemi ile birlikte temelleri atılan fonolojik farkındalık, basitten zora doğru gelişimsel bir sıra izleyen pek çok alt beceriden oluşmaktadır. Bu çalışmada, fonolojik farkındalığın kuramsal yapısı ve gelişimi hakkında bilgi verilecek ve uygulama örnekleri paylaşılacaktır. Bununla birlikte erken dönemde çocukların fonolojik farkındalık becerilerini desteklemeye yönelik öneriler paylaşılacaktır.

Anahtar kelimeler: erken okuryazarlık; fonolojik farkındalık; sesbilgisel farkındalık

TÜBİTAK

UDEMKG2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Melike Kurtuluş, Eylül Akar, Osman Yaşar

melikekurtulus@kastamonu.edu.tr, eylulakar@kastamonu.edu.tr, osman.yasar@ogu.edu.tr

Erken Çocukluk Dönemindeki Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklarla Temel Tepki Öğretimi Uygulamalarının Sistematik Derlemesi

Erken Çocukluk Dönemindeki Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklarla Temel Tepki Öğretimi Uygulamalarının Sistematik Derlemesi Uygulamalı davranış analizi ve gelişimsel yaklaşımların temel ilkelerine bağlı olan ve öğretim sürecinin çocukların doğal ortamlarında yapılmasını temel alan, bilimsel dayanaklı uygulamalardan biri de temel tepki öğretimidir. Temel tepki öğretiminin başlangıç noktasını, Otizm spektrum bozukluğu olan çocuklara, davranışların defalarca kez yinelenen denemelerin bulunduğu oturumlar ile öğretilmesidir. Temel tepki öğretimi ile çocukların ipucu bağımlılığını azaltmak, uyaran-tepki genellemesini kolaylaştırmak ve motivasyonlarını güçlendirmek amaçlanmaktadır. Temel tepki öğretiminde yer alan temel davranışlar ise, (a) çoklu uyaranlara tepki verme, (b) motivasyon, (c) kendini yönetme ve (d) kendiliğinden başlatmadır. Bu bağlamda ulusal ve uluslararası alan yazınında 2012-2022 yılları arasında erken çocukluk dönemindeki otizm spektrum bozukluğu olan çocuklarla gerçekleştirilen etkililik araştırmalarının sistematik derlemesini yapılmak üzere bu çalışma gerçekleştirilmiştir. Bu doğrultuda alan yazınına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu doğrultuda temel tepki öğretimi, temel tepki terapisi, pivotal response treatment, pivotal response interventions, pivotal response therapy anahtar kelimeleri ile EBSCO-Host, SAGE Journals, Sciendirect, Google Akademik ve Ulusal Tez Merkezi (YÖKTEZ) veri tabanlarında taramalar yapılmıştır. Belirlenen ölçütler kapsamında 22 çalışmaya ulaşılmıştır. Bunlardan 4'ü yurtiçinde yayınlanmış doktora veya yüksek lisans tezleridir. Elde edilirken araştırmaların başlık ve özetleri incelendiğinde 12 çalışma dâhil edilme kriterlerini karşılamıştır. Araştırma süreci devam etmektedir.

Anahtar kelimeler: Kapsamlı Uygulamalar, Otizm Spektrum Bozukluğu, Temel tepki öğretimi

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Buket Kısaç Demiroğlu, Ceren Beştepe
ababuk4@gmail.com, bestepeceren91@gmail.com

Vaka Çalışması: Eşleştirme Uygulamasının Problem Davranış Sayısının Azalmasına Etkisinin İncelenmesi

Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) olan çocuklara yoğun davranışsal beceri öğretimi yapılırken çocukların öğretim ortamından kaçınma ve kaçma için problem davranışları sergilediği gözlemlenmektedir. Kaçma ve kaçınma davranışlarını azaltmaya dayalı uygulanan yöntemlerden bir tanesi kaçmayı söndürme olup bu yöntem ile öğrencinin verilen görevden ve öğretmenden kurtulmak için sadece uyum gösterdiği ama beceri öğrenimi için motivasyon düşüklüğüne sebep olabildiği görülmektedir. Alanyazında, kaçmayı söndürme uygulamasına alternatif olarak öğretmenle ilişki kurmanın önemi vurgulanmıştır. Eşleştirme (pairing) olarak da adlandırılan bu yakınlık oluşturma, OSB'li çocuklara çocuğun liderliğindeki oyundan yoğun davranışsal öğretime geçişte uygulanan önemli bir bileşen olarak uzun süredir kullanılmaktadır. Öğretimden önce öğretmen ve öğretim ortamını öğrencinin çok tercih ettiği etkinliklerle eşleştirmenin öğrencilerin yönergeleri yerine getirmede ve problem davranışları azaltmada etkisini gösteren çalışmalar olmasına rağmen ulusal alanyazında sınırlı çalışma bulunmaktadır. Bu doğrultuda, yoğun davranışsal öğretime başlayan bir OSB'li öğrenciye Shillingsburg ve diğerlerinin (2019) oluşturduğu eşleştirme adımları uyarlanarak uygulanmış ve bu uygulamanın problem davranış sayısı ve yönerge yerine getirme davranış sayısına olan etkililiği incelenmiştir. Çalışmadan elde edilen veriler kongre sunumu sırasında paylaşılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Eşleştirme, problem davranış ve yönerge yerine getirme

TÜBİTAK

UDEMKG2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Cem Tümlü
cemtumlu@anadolu.edu.tr

Deneyimsel Oyun Terapisinde Otizmlı Çocuk

İnsanoğlu deneyimleri sonucunda olaylara, olgulara ve kişilere karşı farklı duygular edinmektedir. Bu duygular ise insanoğlunun yaşamı boyunca atabileceği bütün adımlarda etkili olmaktadır. Çocukluk dönemine bakıldığında duyguların yetişkinlikteki gibi algılanması ve etkilerinin gözlenebilmesi olasılığı azalmaktadır. Ancak çocuklukta da duygular davranışları etkilemeye devam etmektedir. Oyun terapisi, çocukların tam olarak algılayamadığı duygusal durumları gözleyebilmesine, gelişimsel olarak eksikliklerini tamamlayabilmesine ve yaşadığı çevrede kendisine uygun yer bulabilmesine fırsat sağlamaktadır. Çocukların bu yolculuğunu farklı açılardan yorumlamaya çalışan yaklaşımlar sayesinde de oyun terapilerinin farklı türlerine rastlamak mümkündür. Bu yaklaşımlardan birisi de deneyimsel oyun terapisi. Deneyimsel oyun terapisi çocukların duygularını ifade şekillerinin bilişsel aktarımlardan ziyade deneyimsel aktarım biçiminde olabileceğini savunmaktadır. Otizmin en temelde sosyal iletişimdeki sorunların gözlemlendiği bir bozukluk olduğu düşünüldüğünde otizmlı çocukların duygularını ifade etmekte zorlandıkları ve kendilerini anlatma çabaları içinde bazı davranışsal problemlerin görülebildiği ifade edilebilir. Yaşanılan bu sorunlar hem ebeveynlerin hem de çocuğun psikolojisini olumsuz olarak etkileyebilir. Ayrıca bu olumsuz durum özel eğitim planlarında da istenilen başarının gelmesini geciktirebilir. Deneyimsel oyun terapisinde otizmlı bir çocuğun duygularını anlayabilmesi, duygularını deneyimsel olarak ifade edebilmesi ve yaşadığı çevrede kendini konumlandırabilmesi sağlanabilir. Bu çalışmada deneysel desenle yürütülmüş, 4-6 yaş aralığındaki üç çocukla gerçekleştirilen deneyimsel oyun terapisinin sonuçlarını değerlendirmektedir. Her bir çocukla ortalama 25 oyun terapisi seansı gerçekleştirilmiş ve ebeveyn, özel eğitim öğretmeni ve terapistin görüşleri incelenmiştir. Bulgulara bakıldığında ebeveyn-çocuk ve ebeveyn-öğretmen temaları altında otizmlı çocuğun problemleri olarak kabul edilen iletişimsel sorunlarındaki değişim ortaya konulmuş ve tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Deneyimsel oyun terapisi, Otizm

TÜBİTAK

UDEMKG2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Deniz Akdal
denizakdal@gmail.com

Nitelikli Kitap Okuma Erken Müdahale Programının Otizmli Çocukların Alıcı ve İfade Dil Becerilerine Etkisi

Otizm spektrum bozukluğu olan çocukların erken okuryazarlık becerileri ve okuma performansları arasında heterojen bir yapı hakimdir. Okumanın asıl amacı olan okuduğunu anlamının gerçekleşebilmesi için gerekli olan öğeler arasında önemli bir yeri olan alıcı dil ve ifade edici dil becerilerinin performansları okuduğunu anlama performansı için önemlidir. Okul öncesi dönemde otizmli çocukların okumaya hazırlık becerilerini geliştirmek amacı ile yapılandırılmış müdahale programlarının yanında çocukların etkileşim becerilerini destekleyici programlara da ihtiyaç duyulmaktadır. Bu çalışmanın amacı nitelikli kitap okuma erken müdahale programının otizm spektrum bozukluğu olan çocukların erken okuryazarlık becerileri arasında bulunan alıcı ve ifade edici dil becerilerine etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunda 4 kız 4 erkek okul öncesinde çocuk yer almıştır. Ailelerden alınan bilgiler doğrultusunda çocukların ilgilerinin olduğu 4 farklı resimli okuma kitabı seçilmiştir. Uygulama toplam 1 ay sürmüştür. Çalışma Bir özel eğitim uygulama merkezi bünyesinde Araştırmanın çalışma grubunun oluşturulmasında ölçüt örneklem yöntemi kullanılmıştır. Ölçütlerden arasında tıbbi olarak otizm tanısı almış olmak, belirli düzeyde sözel iletişim becerisine sahip olması, daha önceden ebeveyn tarafından nitelikli kitap okuma yöntemine maruz kalmamış olması şeklinde kriterler belirlenmiştir. Bununla birlikte Todil (Türkçe Okul Çağı Dil Gelişim Testi) uygulanmış ayrıca erken okuryazarlık testi alt ölçekleri olan ifade ve alıcı dil becerilerinin kesme puanlarının altında puan almış olmak. Çalışmadan elde edilen bulgular otizm spektrum bozukluğu olan 60-72 ay arasında yer alan çocukların sözcük sayısında ve farklı sözcük sayılarında nitelikli kitap okuma programının etkili olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Otizm Spektrum Bozukluğu; Nitelikli Kitap Okuma Erken Müdahale Programı; Erken Okuryazarlık

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Tinatini Gobadze, Nuray Öncül
Tintinigobadze@anadolu.edu.tr, noncul@anadolu.edu.tr

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklara Sosyal Beceri Öğretiminde Fırsat Öğretiminin Etkililiği: Gürcistan Örneği

Bu araştırmada, Gürcistan'da yaşayan otizm tanısı konmuş üç çocuğa akademik, sanat ve serbest zaman etkinlikleri sırasında sosyal becerilerinin (teşekkür etme, izin isteme ve yardım isteme) öğretiminde fırsat öğretiminin etkililiğine bakılmıştır. Araştırmada aynı zamanda fırsat öğretiminin çocukların sosyal becerilerini genelleme ve sürdürmeye etkisi de belirlenmiştir. Araştırmanın katılımcılarını Gürcistan'ın Batum şehrinde devlet okuluna devam etmekte olan ve yaşları 10-12 arasında değişen, otizm tanısı almış üç erkek çocuk oluşturmuştur. Araştırmada bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerindeki etkisini en az bir katılımcıda incelemeyi ve bu süreci iki farklı katılımcıyla yinlemeyi amaçlayan ve kalıcılığı değerlendirmeye olanak sağlayan tek denekli araştırma desenlerinden katılımcılar arası yoklama evreli çoklu yoklama deseni kullanılmıştır. OSB olan çocuklara sosyal becerilerin öğretiminde fırsat öğretiminin etkililiğinin incelendiği bu araştırma, başlama düzeyi, toplu yoklama, öğretim, izleme ve genelleme oturumlarından oluşmuştur. Araştırmada elde edilen veriler grafiksel analiz tekniğiyle analiz edilmiştir. Araştırma bulguları fırsat öğretiminin OSB olan çocuklara sosyal becerileri öğrenmelerinde ve öğrendikleri becerileri sürdürmelerinde etkili olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Fırsat Öğretimi, Otizm, Uygulamalı Davranış Analizi, Sosyal Beceriler

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Öznur Fidan, Gülce Kallem Seyyar, Bahar Aras
fztoznur@hotmail.com, gulce-89@hotmail.com, dpuaras@yahoo.com

Yüksek Serebral Palsi Riski veya Tanısı Olan İnfantlarda Erken Müdahale ile İlgili YouTube™ Videolarının Kalitesinin İncelenmesi

Dünyada oldukça popüler olan YouTube™, sağlık bilgileri için giderek daha fazla kullanılmaktadır. Çalışmamızın amacı, YouTube™'da bulunan yüksek serebral palsi (SP) riski veya tanısı olan infantlarda erken müdahale ile ilgili videoların genel kalitesini değerlendirmektir. “Early intervention for infants at high risk cerebral palsy”, “early intervention for infants with cerebral palsy”, “early intervention for babies at high risk cerebral palsy” ve “early intervention for babies with cerebral palsy” anahtar kelimeleri kullanılarak tarama yapıldı. Her bir anahtar kelime için ilk 60 video olacak şekilde toplam 240 video bağımsız iki araştırmacı tarafından incelendi. Çalışmaya dili İngilizce olan videolar dahil edildi. Videoların demografik özellikleri kaydedildi. Videoların kalitesi Journal of the American Medical Association (JAMA), Health On the Net Code of Conduct (HONcode) ve Global Quality Scale (GQS) ile değerlendirildi. İstatistiksel analizler Shapiro-Wilk, Spearman Korelasyon, Kruskal Wallis ve post hoc testler kullanılarak gerçekleştirildi. Anlamlılık düzeyi $p<0.05$ olarak kabul edildi. Çalışmaya 37 video dahil edildi. Videoların ortalama GQS, JAMA ve HONcode skorları sırasıyla $2,27\pm0,83$, $2,14\pm0,58$ ve $2,86\pm1,11$ şeklindeydi. Videoların 15’i sağlık kurumu/personeli, 14’ü vakıf/dernek/profesyonel organizasyon, 7’si akademik kurum/dergi ve 1’i TV/haber ajansı tarafından yüklenmiş olup, bu kaynakların abone sayısı, yorum sayısı, GQS, JAMA ve HONcode skorları arasında anlamlı farklılık saptandı. Akademik kurum/dergi tarafından yüklenen videoların kalitesi daha yüksekti ($p<0.05$). GQS, JAMA ve HONcode skorları arasında pozitif yönde korelasyon mevcuttu ($p<0.05$). Yüksek SP riski veya tanısı olan infantlar için erken müdahale ile ilgili YouTube™ videolarının kalitesi genel olarak düşüktür. YouTube™ için sağlıkla ilgili videolar hazırlanırken akademik çalışanların desteği daha doğru içerikler sunulmasına yardımcı olacaktır.

Anahtar Kelimeler: erken müdahale; serebral palsi; YouTube

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Kevser Kızılırmak, Fatma Avcı, Yasemin Babadağı, Okay İnanç, Leyla Kızılırmak
kizilirmak_kevser@hotmail.com, fatma.epo@gmail.com, yaseminbabadagi2018@gmail.com,
inancokay@gmail.com, kizilirmak_eda@hotmail.com

Bilimsel Araştırmalara Yönelik Kapsamlı Bir İnceleme: Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklarda Taklit Becerisi

Çocuklar yaşamın ilk yıllarından itibaren birçok beceriyi ve davranışı taklit yoluyla öğrenirler. Alanyazın incelendiğinde, otizmlı çocukların daha karmaşık davranışların kazanılmasını ve sosyalleşmeyi sağlayan taklit becerilerinde önemli eksiklikler gösterdikleri ifade edilmektedir. Müdahale planlarında taklit becerilerinin kazanımı genellikle erken yaşlarda hedeflenir ve çocuğun eğitimi boyunca ele alınmaya devam edilir. Otizm spektrum bozukluğu olan çocuklara taklit becerisinin öğretimine ilişkin çeşitli çözümler sunan araştırmalara rastlanmaktadır. Bu araştırmada ise konu ile ilgili bilimsel araştırmaların özelliklerini ve araştırma eğilimlerini belirlemek amaçlanmıştır; araştırmaların yıllarına, konularına, yöntemine ve desene, veri toplama tekniğine, veri analiz tekniklerine, örnekleme yöntemine ve örneklem türüne göre dağılımları incelenmiştir. Konu ile ilgilenen araştırmacılara bir perspektif sunulması amaçlanmıştır. Araştırmada doküman incelemesi yöntemine başvurulmuştur. Güncel literatür taraması için çeşitli eğitim veri tabanlarına ulaşılmış, araştırmaya toplamda yedi veritabanı dahil edilmiştir. Bunlar; DergiPark, GoogleScholar, PsycINFO, ScienceDirect, Yök Tez, Web of Science ve Elsevier'dir. Bu veri tabanlarında erişim izni olan bilimsel araştırmalara ulaşılarak "otizm", "otizm spektrum bozukluğu", "yaygın gelişimsel bozukluk", "taklit becerileri", "otizm ve taklit becerileri" terimleri ile arama yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini oluşturan bilimsel çalışmalar 2008 yılının ocak ayı 2022 yılının nisan ayını kapsamaktadır. Araştırmanın dört aşamada tamamlanması planlanmıştır. Bu aşamalar; veri toplama, kodlama, veri analizi ve raporlama olarak belirlenmiştir. Araştırmanın kodlama aşaması sürdürülmektedir. Bu araştırmadan elde edilen bulgularla, ülkemizde otizm spektrum bozukluğu olan çocuklara taklit becerisinin öğretimi ile ilgili yapılan çalışmalara genel bir bakış kazandırılması ve yapılacak yeni çalışmalara ışık tutması beklenmektedir.

Anahtar kelimeler: bilimsel araştırmalar; doküman incelemesi; içerik analizi; otizm spektrum bozukluğu; taklit becerisi; yaygın gelişimsel bozukluk

TÜBİTAK

UDEMKG2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Samet Burak TAYLAN
sbtaylan@ankara.edu.tr

Özel Eğitim Öğretmenleri Kanıt Temelli Uygulamaları Öğreniyor, Kullanıyor ve Kullanmaları için Destekleniyor mu?

Kanıt temelli uygulama (KTU) kavramı, tıp alanında ortaya çıkışından sonra uygulamaların araştırmalarca ortaya koyulan kanıtlara dayalı olarak yürütülmesi amacıyla giderek önem kazanmasıyla birlikte sosyal bilimlere ve özel eğitim alanına erişmiştir. Özel eğitim alanında KTU'lar özel gereksinimli (ÖG) çocuklar için istendik çıktılara erişimde önemli bir yol olarak görülmektedir. Özel eğitim alanında KTU'ların kullanımı öğretmenlerin görüşleri, bilgi düzeyleri ve yöneticilerin öğretmenlere sağladığı destekler gibi çeşitli faktörlere bağlı olarak değişim gösterebilmektedir. Bu doğrultuda bu araştırmada ülkemizde özel eğitim öğretmenlerinin KTU'lara yönelik düşünceleri ve eğitim yaşantılarıyla birlikte KTU'lardan yararlanma ve okul yöneticileri tarafından desteklenme durumları incelenmiştir. Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden olan durum (örnek olay) çalışması modelinde yürütülmüştür. Araştırmanın katılımcılarını tamamı üniversitelerin özel eğitim öğretmenliği bölümlerinden mezun olmuş 23 öğretmen oluşturmıştır. Araştırma verileri, öğretmenler için hazırlanan görüşme sorularının çevrimiçi ortamda öğretmenlere ulaştırılması yoluyla toplanmış ve betimsel analiz yoluyla analiz edilmiştir. Araştırmanın bulguları öğretmenlerin KTU'lara yönelik düşünceleri, KTU hakkında eğitim alma durumları, ÖG öğrencileriyle KTU'ları kullanma durumları ve okul yöneticileri tarafından KTU'lar konusunda desteklenme durumları olmak üzere dört ana bölümde rapor edilmiştir. Bulgular öğretmenlerin çoğunlukla KTU'ları önemli görmelerine karşın kendi yanıtları doğrultusunda KTU'lara ilişkin bilgi düzeylerinin sınırlı olduğunu, kullandıkları uygulamalardan KTU olanları belirlemede güçlük yaşayabildiklerini, çoğunlukla KTU'lar hakkında lisans düzeyinde ve mezuniyet sonrası eğitim almadıklarını ve öğretmenlerin büyük çoğunluğunun okul idarecileri tarafından KTU kullanımı konusunda desteklenmediğini ortaya koymuştur. Araştırmanın bulguları doğrultusunda öğretmenlerin KTU'lara ilişkin bilgi düzeylerini artırmak için hem lisans düzeyinde hem de mesleki gelişim uygulamaları düzeyinde geliştirici öneriler sunulmuştur. Aynı zamanda öğretmenlerin ÖG öğrencileriyle çalışmalarında KTU'lardan yararlanma düzeylerinin artırılması için KTU kullanımına yönelik kolaylaştırıcı destekler sunan okul yönetimi anlayışlarının oturtulmasını sağlayacak öneriler sunulmuştur.

Anahtar sözcükler: Kanıt temelli uygulama, özel eğitim öğretmeni, okul yöneticisi, özel gereksinimli çocuk, eğitim niteliği.

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Dilşah Yüksektaş, İrem Denizler ve Nergiz Koçarlan
dilşah.yuksektas@tohumotizm.org.tr; irem.denizler@tohumotizm.org.tr;
nergiz.kocarslan@tohumotizm.org.tr

Erken Çocukluk Dönemindeki Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) Tanısı Olan Bir Çocuğun Eğitim Programının İncelenmesi - Vaka Örneği

OSB'nin günümüzde giderek daha sık görülmeye başlanması ile birlikte kanıta dayalı uygulamaların bilinmesi ve uygulanması büyük önem taşımaya başlamıştır. Kanıta dayalı uygulamalara, OSB tanısı olan çocukların eğitim programlarında yer verilmelidir. Özellikle erken çocukluk döneminin önemliliğini düşündüğümüzde kanıta dayalı uygulamaların bu dönemde kullanılıyor olması OSB tanısı almış çocuklar ve aileleri için hayati bir öneme sahiptir. Bu çalışmanın amacı, bir özel eğitim uygulama okulunun destek eğitim programında haftanın belirli gün ve saatlerinde eğitim alan OSB tanısı olan ve erken çocukluk dönemindeki bir çocuğun kanıta dayalı uygulamalar çerçevesinde yürütülen eğitim programının belli başlıklar halinde sunulmasıdır. Bu başlıklar; (a) müfredata dayalı değerlendirme (Çocuğun yapabildiklerinin ve yapamadıklarının bir ekip tarafından okulun müfredatına dayalı olarak değerlendirilmesi), (b) bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlama süreci (Çocuğun ve ailenin ihtiyaçları doğrultusunda planlama yapılması), (c) bireyselleştirilmiş öğretim programı tasarlama (Öğretim sürecinin bireyselleştirilmesi ve gözlenebilir, ölçülebilir ifadeler ile yazılması), (d) eğitim materyali planlama ve hazırlama (Öğretim programının amacına ve çocuğun öğrenme özelliklerine uygun materyal tasarlanması), (e) veriye dayalı karar verme (Öğretim programlarına ilişkin haftalık verilerin toplanması, verilerin analiz edilmesi ve güvenilirlik verilerinin toplanması), (f) aile merkezli uygulamalar (Öğreticiler ve hak savunucular olarak anne-babaların yetiştirilmesinin sağlanması) ve (e) öğretmen yeterliliklerinin kazandırılması ve değerlendirilmesidir (Öğretmenlerin mesleki becerilerinin kazandırılması ve bu becerilerinin belli aralıklar ile değerlendirilmesi). Bu çalışmada OSB tanısı olan çocuğun kalıcı ürün kayıtlarına, öğretim planlama süreçlerinde kullanılan yazılı dökümanlara, aile ve öğretmen görüşlerine yer verilmesi planlanmaktadır.

Anahtar kelimeler: Otizm spektrum bozukluğu, aile merkezli uygulamalar, eğitim programı tasarlama.

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Buket Kısaç Demiroğlu, Tarık Akay ve Salih Gezer
ababuk4@gmail.com, tarikakay@tarikakay.com, salihgezer@gmail.com

Gecikmeli Pekiştirme Tarifesinin Otizmlili Öğrencilerde Cevap Çeşitliliğini Artırması Üzerindeki Etkililiğinin İncelenmesi

Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) gösteren bireyler birden fazla doğru cevabı olsa bile, bir soruya her sorulduğunda aynı cevabı verebilmektedir, böyle bir durumda ayrık denemelerle öğretim gibi yapılandırıcı uygulamalar tepki çeşitliliğinden çok OSB’li çocuklara ezbere cevap vermeyle sonuçlandırıldığı için eleştirilmektedir. Tepki çeşitliliğini ya da farklı cevap sayısını artırmanın bir yolu gecikmeli pekiştirme tarifesi kullanmaktır. Gecikmeli pekiştirme tarifesinde, bireyin verdiği cevap önceki belirli sayıdaki yanıtta farklı ise pekiştirilir. Örneğin, gecikmeli pekiştirme tarifesi 2’ de bireyin verdiği cevap önceki iki cevaptan farklı ise pekiştirme ile sonuçlanır. Alanyazın, özellikle OSB’li çocukların cevap çeşitliliğini artırmak için gecikmeli pekiştirme tarifesinin kullanımını desteklemektedir. Fakat, az sayıdaki araştırma gecikmeli pekiştirme tarifesinin ve hazırlama stratejisinin (priming) OSB’li çocuklara kategori (örn. meyve) nesnelerinin isimlendirmesi öğretimi üzerindeki etkilerini değerlendirmeye çalışmıştır. Bu doğrultuda, bu çalışmada iki OSB’li çocuğa gecikmeli pekiştirme tarifesi 1 ve hazırlama stratejisi kullanılarak soru cevaplamada çeşitliliğinin artırılması hedeflenmiştir. Çalışmanın etkililiği davranışlar arası çoklu başlama düzeyi deseni kullanılarak değerlendirilmiştir. Çalışmadan elde edilen veriler kongre sunumu sırasında paylaşılacaktır.

Anahtar Kelimeler: gecikmeli pekiştirme tarifesi, hazırlama stratejisi, kategori nesneleri isimlendirme, otizm spektrum bozukluğu.

TÜBİTAK

UDEMKG2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Gizem Timur, Serhat Odluyurt
gizemtimur94@gmail.com, syildiri@anadolu.edu.tr

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylere COVID-19 Pandemi Sürecinde Kişisel Koruyucu Önlemleri Öğretmede Özel Eğitim Öğretmenlerinin Görüşlerinin İncelenmesi

Araştırmanın amacı, Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) tanısı olan öğrencilerle çalışan özel eğitim öğretmenlerinin COVID-19 pandemi sürecinde kişisel koruyucu önlemleri öğretme hakkındaki görüşlerinin belirlenmesidir. Katılımcı grubunu, Millî Eğitim Bakanlığı'na (MEB) bağlı OSB'li bireylerle çalışan 20 özel eğitim öğretmeni oluşturmaktadır. Nitel araştırma yaklaşımlarından fenomenolojik desenle gerçekleştirilen araştırmanın verileri araştırmacı günlüğü ve yarı yapılandırılmış görüşme soruları ile toplanmış ve içerik analizi ile analiz edilmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulara öğretmenler, COVID-19 pandemi tedbirleri nedeniyle toplumdan uzaklaşmanın öğrencilerinin davranış ve sosyal etkileşim problemlerini artırdığını ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin büyük bir bölümü kişisel koruyucu önlemler terimini COVID-19 pandemi tedbirleri olarak açıklamış ve hayatımıza giren yeni kişisel koruyucu önlemleri çoğunluğu maske kullanımı ve sosyal mesafe kuralı olarak ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin çoğunluğu öğrencilerin bireyselleştirilmiş eğitim programlarında kişisel koruyucu önlemlere yer verdiklerini ve bu önlemlerden el/yüz yıkama ve maske/siperlik kullanımının öğretimini yaptıklarını belirtmişlerdir. Yöntem konusunda öğretmenlerin görüşleri çeşitlilik göstermekle birlikte çoğunluğu model olma ve video model olma yöntemlerini kullandıklarını ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin çoğunluğu ailelere bilgilendirme çalışmaları yaptıklarını belirtmişlerdir. Araştırmadan elde edilen bulgular ile alanyazın incelemesinde ulaşılan bulgular arasında ilişkilendirme yapılmış, uygulamacı ve araştırmacılara önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Otizm spektrum bozukluğu, COVID-19 pandemisi, Kişisel koruyucu önlemler, Yarı-yapılandırılmış görüşme, Nitel araştırma

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Hüseyin Altınır, İbrahim Halil Diken
hsyn_altnr@hotmail.com, ihdiken@anadolu.edu.tr

Doğal Öğretim Yöntemleri ile İlgili Türkiye’de Yapılmış Çalışmaların İncelenmesi

Doğal öğretim süreci, çocuğun günlük rutinler ve aktiviteler sırasında hedeflenen amaçlarını genişletme, uyarılama, günlük rutinelere ve aktivitelere anlamlı olacak şekilde gömme yoluyla, belirlenen amaçların kazanılmasına yardım eden bir süreç olarak tanımlanmaktadır. Bu çalışmanın amacı; doğal öğretim yaklaşımına ilişkin genel bir bilgi vererek, doğal öğretim yaklaşımının kullanıldığı araştırmalara ilişkin güncel bilgi sunmak ve sonuçlara dayalı önerilerde bulunmaktır. Bu çalışma kapsamında 2000-2021 yılları arasında Türkiye’de yürütülmüş doğal öğretim yöntemlerinin kullanıldığı 27 çalışma incelenmiştir. İlgili çalışmalara Google Scholar, Ulusal Tez Merkezi internet sitelerinden ve Anadolu Üniversitesi Kütüphanesinden araştırmacı tarafından belirlenen anahtar sözcükleri kullanılarak elektronik tarama ile gerçekleştirilmiştir. İncelenen 27 araştırmada toplamda 185 kişi katılmıştır. Çalışmalara 89 çocuk, 82 öğretmen, 14 ebeveyn katılmıştır. 89 çocuğun 68 tanesi erkek, 23 tanesi de kız çocuklardan oluşmaktadır. 82 öğretmen katılımcının 70’i kadınlar 12’sini ise erkekler oluşturmaktadır. Farklı uygulamacılar tarafından farklı hedef davranışların öğretimine doğal öğretim yöntemlerinin kullanılmasının gelişimsel yetersizliği olan çocukların etkili olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Doğal öğretim yöntemleri; fırsat öğretimi, gömülü öğretim; etkinlik temelli öğretim, temel tepki öğretimi

TÜBİTAK

UDEMKG2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Orhan Hanbay
orhanhanbay@gmail.com

Dil ve Konuşma Bozukluğunun İzlenmesi, Tanılanması ve Erken Müdahalesine Yönelik Kurumsal Çözüm Önerisi

Bu çalışmanın amacı, dil ve konuşma bozukluğunun izlenmesi, tanılanması ve erken müdahalesine yönelik kurumsal çözüm önerisi sunmaktır. Bir bakıma model önerisi olduğu için kuramsal nitelik taşımaktadır. Gelişim süreçleri her çocukta iç ve dış faktörlerden dolayı zaman ve biçim açısından farklılık gösterir. Bu durum, son derece doğaldır. Ancak, kimi çocuklarda 24. aya gelmelerine karşın halen 50 üretimsel sözcük dağarcığına ve iki sözcük evresine ulaşamadıkları görülebilmektedir. Bu durumda olan çocuk için, dil gelişimi ve dolayısıyla diğer bütün gelişim süreçlerinde bir sorun var demektir. İç ve dış faktörlerden kaynaklanabilecek bu sorunun giderilmesi için, dil gelişimi bağlamında çocuklara konunun uzmanı kişilerce gecikilmeden özel destek verilmelidir. Ters durumda, bu çocukların ileriki yaşamlarında okul, iş vb. alanlarda başarılı olmaları çok zor olacaktır. Yukarıda belirtilen olası sorunun zamanında belirlenmesi ve erken müdahalesi noktasında aile sağlığı merkezleri önemli bir işlevi yerine getirebilir. Bu merkezler, zaten bebeklerin gelişimlerini takip etmektedirler. Dolayısıyla, aile hekimlerine konuyla ilgili hizmet içi eğitim verilerek çocukların takibi yapılabilir. Böylelikle, çok büyük yatırıma da gerek duyulmadan sorunun çözümüne katkı sağlanmış olur.

Anahtar sözcükler: dil gelişiminde gecikme, tanı, aile sağlığı merkezleri.

TÜBİTAK

UDEMKG2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Buket Kısaç Demiroğlu, Süleyman Bayram
ababuk4@gmail.com, s.bayram2111@gmail.com

Uyaran Kontrolü Transfer Öğretiminin Otizmlili Öğrencilerde Bağımsız Soru Cevaplama Becerisi Üzerindeki Etkililiğinin İncelenmesi

İletişim becerilerinde görülen yetersizlikler otizm spektrum bozukluğu (OSB) gösteren bireylerin çevresiyle etkileşim kurmasında, ihtiyaçlarını ifade etmesinde ve akranlarıyla ilgilerini paylaşmasında engel oluşturmaktadır. İletişim becerilerinden olan soruları cevaplama becerisi OSB'li olan bireylerin sıklıkla zorlandığı becerilerden biridir. Sözel davranış yaklaşımına göre sözel uyarana tepki olarak adlandırılan bu beceri bireyin diyalog kurma becerilerinin geliştirilmesinde büyük öneme sahiptir. Alanyazında, OSB'li bireylere uyaran kontrolü transfer yöntemini kullanarak soruları cevaplama becerisini etkili bir şekilde öğretildiği rapor edilmiştir. Araştırmaların çoğunda uyaran kontrolü sözel ipucu ya da resimli ipucundan ayırt edici sözel uyarana doğru transfer edilerek bağımsız soru cevaplama becerisi kazandırılmıştır. Ulusal alanyazında uyaran kontrolü transfer yöntemiyle soru cevaplama becerilerinin öğretimi çalışmalarının sayısı sınırlıdır ve bu alanda çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu doğrultuda, bu çalışmada 2 OSB'li öğrenciye kişisel bilgiler içeren soruları cevaplama öğretiminde Tolkido cihazı kullanılarak uyaran kontrolü transferi gerçekleştirilmiştir. Uyaran kontrolü transferin bağımsız soru cevaplama becerisi üzerindeki etkililiği davranışlar arası çoklu başlama düzeyi deseni kullanılarak değerlendirilmiştir. Çalışmadan elde edilen veriler kongre sunumu sırasında paylaşılacaktır.

Anahtar Kelimeler: uyaran kontrolü transferi, soru cevaplama, sözel uyarana tepki, Tolkido

TÜBİTAK

UDEMKG2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Nurullah AYBAR, Binyamin BİRKAN
nuri_fato@hotmail.com

Otizmli Çocuklarda Manyetik Ses Kartlarını Resim Değiş-Tokuşuna Dayalı İletişim Sistemine Dahil Ederek İstek Bildirmeyi Öğretme

Bu araştırmada, otizmli çocuklarda manyetik ses kartlarını resim değiş-tokuşuna dayalı iletişim sistemine dâhil ederek istek bildirme becerisi kazanmalarına etkisi araştırılmıştır. Araştırma konuşamayan ve herhangi bir alternatif destekleyici iletişim sistemine sahip olmayan otizmli 9-12 yaşları arasında iki erkek ve bir kız çocuk ile yürütülmüştür. Araştırmada tek denekli araştırma desenlerinden denekler arası yoklama denemeli çoklu yoklama deseni kullanılmıştır. Araştırmada resim değiş-tokuş ile iletişimin ilk evresinde ulaşılması planlanan istek bildirme becerisinin öğretimi yapılmıştır. Eğitim süreci iki öğretmen (yönlendirici ve iletişim ortağı) ile aşamalı yardım, pekiştireç işlevi gören nesneler ve nesneleri temsil eden görseller kullanılarak öğretim gerçekleştirilmiştir. İstek bildirmeyi öğrenen çocuklarda kazandıkları bu beceriyi farklı kişi ve ortamlara genelleyip genelleymedikleri değerlendirilmiştir. Ayrıca bu uygulamadan sonra ikinci ve dördüncü haftalarda izleme oturumları gerçekleştirilmiştir. Yoklama oturumları sonucuna göre üç katılımcı çocuk %100 doğru tepkiyle manyetik kartlara dâhil edilen resim değiş-tokuşu kartlarını kullanarak istek bildirmeyi öğrenmiştir. Uygulama sona erdiğinde aynı yaş grubu ve özelliklere sahip çocuklarla çalışan beş öğretmenden araştırmanın süreci ve sonucu ile ilgili sosyal geçerlik verisi toplanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Alternatif destekleyici iletişim sistemleri, İletişim becerileri, İstek bildirme, Resim değiş-tokuşu, Otizm

TÜBİTAK

UDEMKG2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Cem Kalayci, Özlem Diken
ckalayci6444@gmail.com, diken.ozlem@gmail.com

Çoklu Örnek Öğretimine Genel Bir Bakış

Çoklu örnek öğretimi, genel olarak konuşmacı ve dinleyici davranışları veya sözel davranışlar arasındaki ilişkiyi incelemek üzere kullanılmaktadır. Çoklu örnek öğretiminde; hızlı ve planlı bir öğretim döngüsü izlenerek farklı sözel işlemlerin ortaya çıkıp çıkmadığı incelenmektedir. Alanyazında çoklu örnek öğretiminin etkililiğini inceleyen araştırmaların iki gruba ayrıldıkları görülmektedir. Bunlar; a) konuşmacı ve dinleyici repertuvarları arasındaki çift yönlülüğün kurulmasını amaçlayan araştırmalar ve b) Karmaşık sözel davranış yapıları arasındaki ilişkileri inceleyen araştırmalardır. Bununla birlikte alanyazın incelendiğinde çoklu örnek öğretiminin sıklıkla farklı öğretim yöntemleri ile karıştırıldığı ve tanımının açık bir şekilde ifade edilmediği görülmektedir. Bu çalışmada, çoklu örnek öğretiminin tanımı, dinleyici ve konuşmacı davranışları ve temel sözel işlemler hakkında bilgi verilecektir. Bununla birlikte çoklu örnek öğretiminin farklı öğretim yöntemlerinden ayrıldığı noktalar açıklanacaktır.

Anahtar kelimeler: çoklu örnek öğretimi; dinleyici davranışları; konuşmacı davranışları

TÜBİTAK

UDEMKG2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Deniz Yılmaz, Neslihan Canpolat Çığ
denisse.yilmaz@gmail.com, neslihancanpolatcig@gmail.com

Özel Eğitimde Dijitalleşme: COVID-19 Pandemisi Sürecinde Öğretmen Yeterliliklerinin Artırılmasına Yönelik Geliştirilen Bir Öğretmen Eğitim Programı

Dijital okuryazarlık 21. yüzyılda mevcut ve gelişmekte olan teknolojileri kullanarak okumak, yazmak ve iletişim kurmak için gereken beceri ve yeteneklerin kazanılması olarak tanımlanmaktadır. Dijital teknolojiler, doğru ve etkili kullanıldığında özel gereksinimi olan bireyler ve onlara özel eğitim hizmeti sunan öğretmen ve terapistler için öğrenme deneyimini geliştirici bir potansiyele sahiptir. Özel eğitim alanında öğretmenlere ve özel gereksinimli bireylere yönelik dijital yeterlilik kavramı ise COVID-19 pandemisi ile birlikte önemli konulardan biri haline gelmiştir. Özellikle öğretmen ve terapistlerin dijital yeterlilikleri ve uzaktan eğitim konusu pek çok ülkenin gündeminde olmasına rağmen, dünyanın hazırlıksız yakalandığı bu süreçte özel eğitim alanında etkilerini daha derinden hissettirmiştir. Geleneksel eğitim-öğretim metotlarının yoğun olarak ve yüz yüze kullanıldığı özel eğitim alanında, uzaktan eğitim çalışmaları öğrenenler yerine uzaktan aile eğitimi odaklı özel eğitim mentorluğu şeklinde yürütülmeye çalışılmış ve bu bağlamda ailelerin sorumluluklarını artırmıştır. Bu durum, ailelerin çocuklarıyla çalışma becerilerini gelişimine katkı sağlamış ve eğitimci-aile iş birliğini önemli ölçüde desteklemiş olsa da özel gereksinimli bireylere; dijital platformları kullanma ve bilgisayar okur-yazarlığı gibi becerilerin öğretiminin ikinci planda kalmasına sebep olmuştur. Buna paralel olarak özel eğitim alanında hizmet sunan öğretmen ve terapistlerin dijital yeterlilikleri ve karşılaşılan sorunlar bu konuda alınması gereken önlem ve aksiyonları zorunlu hale getirmiş, bilgi ve iletişim teknolojilerinin gelişmesiyle birlikte idari, mali, akademik ve öğrenme yöntemlerinin de özel eğitim alanında değişmesi bir gereklilik olarak karşımıza çıkmıştır. Tüm bu ihtiyaçlardan yola çıkılarak COVID-19 pandemisi sürecinde hazırlanan bu öğretmen eğitim programıyla özel eğitim alanında çalışan öğretmen ve terapistlerin uzaktan eğitimde; öğretim tasarımı geliştirme, Web 2.0. araçlarını kullanabilme ve dijital içerikler geliştirme konusunda yeterliliklerinin artırılması hedeflenmiştir. Eğitim programının geliştirilmesinde ve uygulanması sürecinde deneyimsel öğrenme metodolojisinden yararlanılmıştır. Program öncesi katılımcı profili analiz edilmiş, mevcut durum ve gerçek yaşam problemleri belirlenmiş, yetkinlik çerçeveleri tanımlanmış, gerçek yaşam bağlamı belirlenmiş, kavramsal ve deneyimsel girdiler oluşturulmuş ve son aşamada ise program akışı yazılmıştır. Eğitim programı öncesi öntest, program sonunda ise sontest verileri

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

toplanmıştır. Ayrıca eğitim programı katılımcı öğretmenler tarafından değerlendirilmiştir. Eğitim programı kapsamında a) uzaktan öğrenme ve temel kavramlar, b) öğretim tasarımı, c) ders planı geliştirme, d) sanal sınıf platformları, e) çevrimiçi toplantı araçları, f) görsel kaynak ve tasarım siteleri, g) online sunum araçları, h) interaktif web araçları ve platformları, i) kavram haritaları ve çizim araçları, j) kelime bulutları, k) online değerlendirme araçlarına ve örnek özel eğitim çalışmalarına yer verilmiş ve bu platformları kullanma becerisi ile birlikte proje geliştirme uygulamaları gerçekleştirilmiştir. Eğitim programının planlanması, geliştirilmesi, uygulanması ve değerlendirmesiyle ilgili veriler ve veri analizleri kongrede paylaşılacaktır.

Anahtar Sözcükler: Uzaktan Eğitim, Özel Eğitim, Öğretmen Eğitimi, Otizm, Web 2.0. Araçları, Eğitim Teknolojileri

TÜBİTAK

UDEMKG2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Başak Topçuoğlu
basaktopcuoglu@algiozelegitim.com

Sözel Davranış Aşamaları Değerlendirme ve Yerleştirme Programı'na İlişkin (VB-MAPP, Verbal Behavior Milestones Assessment and Placement Program) Bir Vaka Çalışması

Özenle tasarlanmış ve başarıyla uygulanmış bir değerlendirme aracı, özel gereksinimli öğrencilerin bireyselleştirilmiş Öğretim Planını ve sözel davranış müfredatını belirlemede hayati role sahiptir. Değerlendirme aracının sonuçlarına göre yaşa ve gelişim düzeyine uygun mihenk taşı becerilerin tanımlanması, deneyimli uzmanlar eşliğinde takibinin yapılması ve donanımlı eğitimciler tarafından uygulamaya dökülmesi öğrencilerin en yüksek düzeyde eğitsel çıktılar edinmesinin yapı taşlarıdır. Bu doğrultuda 1970'li yıllarda Mark Sundberg, Ph. D. BCBA, tarafından kökleri atılan VB-MAPP (Verbal Behavior Milestones Assessment and Placement Program [Sözel Davranış Aşamaları Değerlendirme ve Yerleştirme Programı]) ilk edisyonu ile 2008 yılında yayınlamıştır. B.F. Skinner'in Sözel Davranış analizine dayanan VB-MAPP; eğitimcilerin ve ailelerin otizm ve diğer gelişim yetersizliği olan çocukların öğrenme, dil ve sosyal becerilerini etkili ve doğru bir şekilde belirlemeye yarayan bir değerlendirme aracıdır. Yıllar içerisinde değerlendirmenin puanlama güvenirliğini iyileştirmek adına yönerge sunumu, puanlama süreci, hedef becerilerin tanımları gibi konularda yapılan iyileştirmeler ile 2016'da basılan son halini almıştır. VB-MAPP'ın beş adet alt değerlendirme bölümlerinden biri olan Dönüm Noktası Değerlendirmesi (Milestone Assessment); 170 farklı mihenk taşı becerinin 3 temel gelişim dönemine (0-18 ay, 18-30 ay ve 30-48 ay) bölünmesiyle oluşturulmuştur. Bu sözlü bildiride VB-MAPP'ın Dönüm Noktası Değerlendirmesi yapılan bir öğrencinin kurumdaki eğitimine devam ettiği süreçteki gelişimine dair vaka çalışması örnek tablolar, raporlama, gelişim videoları paylaşılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Değerlendirme, Otizm, VB-MAPP, Sözel Davranış

TÜBİTAK

UDEMKG2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Mehmet Rojda Oruç, Gökçe Dönmez, Yelda Kaya
mroruc@hotmail.com, donmezzgokcee@gmail.com, fztyeldakaya@gmail.com

Otizm Spektrum Bozukluğu/Sosyal Uyarın Eksikliği/Sanal Otizm” Yelpazesinde Olduğu Düşünülen Bir Çocuğa Etkileşim Temelli Müdahale ve Sonuçları: Bir Vaka Çalışması

İlk GOBDÖ TV 2 verilerine göre 23.09.2020 de standart puanı 17, otistik bozukluk indeksi 88 olan 18 aylık Ö.M. nin etkileşim temelli yaklaşımla 15 ay sonrasında sergilediği performansın sunumudur. GOBDÖ TV – 2 / 29.07.2021 (Öğrencinin İfade Edici Dil Becerileri Gelişmeye Başladığı İçin 3 Alt Ölçek Üzerinden Değerlendirildi) Standart Puan Toplamı: 9 Otistik Bozukluk İndeksi:55 Yüzdelik Sıralaması: %1 AGTE Sonucu (27.03.2021) AGTE Sonucu (29.07.2021) Takvim Yaşı: 2 yaş 18 gün Takvim Yaşı: 2 yaş 4 Ay Genel Gelişim: 20 Ay Genel Gelişim: 23 Ay Dil – Bilişsel Gelişim: 20 Ay Dil – Bilişsel Gelişim: 23 Ay İnce Motor Gelişim: 24 Ay İnce Motor Gelişim: 24 Ay Kaba Motor Gelişim: 21 Ay Kaba Motor Gelişim: 22 Ay Sosyal Beceri – Özbakım: 18 Ay Sosyal Beceri – Özbakım: 22 Ay Her iki AGTE sonuçlarının T puanlarını karşılaştırdığımız zaman ise 27.03.2021 tarihinde T puanın 40, 29.07.2021 tarihinde ise T puanın 44 olduğunu görüyoruz. AGTE sonucuna göre T Puanın 40-60 sayıları arasında olması bireyin gelişiminin takvim yaşını yakaladığı ve gelişimsel bir gerilikten söz edilemeyeceği anlamına gelmektedir. 15 aylık süreçte interdisipliner bir yaklaşım benimsenmiş olup; özel eğitim, duyu bütünleme, dil ve konuşma terapisi uygulanan çocuğun yararı ve ailenin finansmanının efektif kullanımı gözetilerek ilgili hizmet verilmiştir.

TÜBİTAK

UDEMKG2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Selim Parlak, Sinan Kalkan
selimparlak@abademy.com.tr; snnklkn35@gmail.com

Gelişimsel Yetersizlikten Etkilenmiş Çocukların Eğitiminde Yenilikçi Uygulamalar: Abademy Erken Müdahale Protokolü

Gelişimsel yetersizlikten etkilenmiş çocukların gelişimlerinin desteklenmesinde özel eğitim hizmetlerinin rolü ve önemi oldukça büyüktür. Bu hizmetler, gelişimsel yetersizlikten etkilenmiş çocukların bağımsız yaşam becerilerini desteklemeyi nihai bir amaç olarak öngörürken, aynı zamanda bu hizmetlerin erken dönemde çocuklara ulaştırılmasını hedeflemektedir. Bu bağlamda otizmlili çocuklar başta olmak üzere gelişimsel yetersizlikten etkilenmiş çocukların tamamı için erken dönemde yapılan erken müdahaleler, bu çocukların ve ailelerin gereksinimlerinin karşılanmasında ve çocukların gelişimlerinin desteklenmesinde en önemli argümanlardan birisidir. Gelişimsel yetersizliklerden etkilenmiş çocukların erken müdahale hizmetlerinden yararlanmaları amacıyla spesifik olarak farklı amaçlarla geliştirilmiş bazı erken müdahale programları eğitim kurumlarında kullanılmaktadır. Ancak bu programlar ve bazı müdahale sistemleri erken çocukluk eğitim ortamlarında ya da klinik ortamlarda özellikle yurtdışında yaygın bir şekilde kullanılırken, ülkemizde bu uygulamaların kullanımlarının oldukça sınırlı olduğu bilinmektedir. Bu bağlamda ülkemizde otizmlili ve gelişimsel yetersizlikten etkilenmiş diğer çocuklar için kullanılan erken müdahale programlarının bir protokol dahilinde uygulanmasını ve gelişimsel yetersizlikten etkilenmiş çocuğun tüm yönlerinin desteklenmesini hedefleyen entegre bir program ya da bir protokol sisteminin bulunmadığını belirtmek gerekmektedir. Bu nedenle otizmlili ve gelişimsel yetersizlikten etkilenmiş diğer çocuklar için geliştirilen ve bu çocukların gelişimsel gereksinimlerini desteklemek amacıyla kullanılan erken müdahale programlarının etkililiğini artırmak için sistematik bir şekilde sürdürülecek kapsamlı çerçeve programlara ve bu programların bir protokol içerisinde sürdürülebilecek sistemlere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bağlamda geliştirilen Abademy Erken Müdahale Protokolü (ABADEMY-EMP) özel eğitim alanında başta otizmlili olmak üzere, tüm gelişimsel yetersizliği olan çocukların, yetersizliklerinden kaynaklanan gelişimsel gereksinimlerine erken dönemde (0-8 yaş arası) müdahale etmeyi amaçlamaktadır. Bu çalışmada yedi dokunuş olarak adlandırılan ABADEMY-EMP'nin tanıtılması amaçlanmıştır.

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Başak Topçuoğlu
topcuoglu.derya.basak@gmail.com

Giyilebilir Etkinlik Çizelgesi ile Otizm Spektrum Bozukluğu olan Çocuklara Bağımsız Oyun Becerilerinin Öğretiminin Değerlendirilmesi

Etkinlik Çizelgeleri, bir seri görsel ipucunu kullanarak zincir davranışların öğretilmesini kolaylaştıran bir tür öncül müdahale türüdür. Her ne kadar etkinlik çizelgeleri bağımsızlığı desteklemeye yönelik bir metot olarak tasarlanmış olsa da sunum biçimleri nedeniyle (klasörler, kitapçıklar, vb.) külfetli veya toplum tarafından dışlanmaya sebep olabilirler. Geçmişte yapılmış pek çok araştırmada tablet veya telefon gibi teknolojik aletlerin aracılığıyla etkinlik çizelgesi kullanımını değerlendirilmiştir. Ancak teknolojik araçların faydaları olduğu kadar aileler açısından edinimi masraflı olabilmektedir. Bu araştırmanın amacı, akıllı saat formatında geliştirilmiş, diğer teknolojik aletlere kıyasla daha uygun maliyetli, alternatif bir teknoloji ürününün etkililiğini incelemektir. Daha spesifik olarak etkinlik çizelgesi formatının gömülü olduğu giyilebilir teknoloji aracılığıyla OSB'li çocuklara bağımsız oyun becerilerinin öğretiminin ve en önemlisi bu edinimlerin klinik ortamların dışında ebeveynlerin gözleminde de uygulanabilir olup olmadığının değerlendirilmesi hedeflenmiştir.

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Sinan Kalkan, Şerife Balıkcı, Fadime Erkal, Melek İmamoğlu
snnklkn35@gmail.com, fadime.erkal@comu.edu.tr, melek.imamoglu@comu.edu.tr

Erken Çocukluk Eğitim Ortamlarında Gelişimsel Yetersizliği Olan Çocuklara Yapılan Müdahalelere Yönelik Eğitim Adaylarının Görüşlerinin İncelenmesi

Erken çocukluk dönemi gelişimin en hızlı olduğu ve gelişimin büyük oranda tamamlandığı kritik bir dönemdir. Gelişimsel yetersizlikten etkilenmiş ya da risk altında olan çocukların gelişimsel ihtiyaçlarının karşılanması ve gelişimlerinin tüm yönleriyle desteklenmesi, bu dönemi bu çocuklar açısından daha da önemli hale getirmektedir. Bu araştırmada erken çocukluk eğitim ortamlarında çalışacak çocuk gelişimi ve okulöncesi öğretmenliği eğitim adaylarının gelişimsel yetersizliği olan ya da risk altında olan çocuklara yönelik yapılan müdahalelere ilişkin görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç çerçevesinde eğitim adaylarının özellikle çocukların sosyal-duygusal gelişimlerinin desteklenmesinde, öğretimsel uyarlamalar ve doğal öğretim yöntemleri gibi bilimsel dayanaklı uygulamalar hakkında görüşlerinin incelenmesi hedeflenmiştir. Bu bağlamda hem çocuk gelişimi hem de okulöncesi öğretmenliği lisans programlarının ders içerikleri gözden geçirilmiş ve eğitim adaylarıyla araştırma amacı kapsamında görüşmeler yapılmıştır. Araştırma sonuçları incelenen ders içerikleri ve eğitim adaylarının görüşleri doğrultusunda (a) çocukların sosyal-duygusal gelişimlerinin desteklenmesi, (b) öğretimsel uyarlamalar ve (c) doğal öğretim yöntemleri gibi bilimsel dayanaklı uygulamalar olmak üzere üç başlık altında özetlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Erken çocukluk dönemi, erken çocukluk eğitimi, bilimsel dayanaklı uygulamalar, öğretimsel uyarlama, mesleki gelişim.

TÜBİTAK

UDEMKG2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Fatma AVCI
fatma.epo@gmail.com

Çocuk Ombudsmanlığına Dünyadan Örnekler ve Türkiye’de Çocuk Ombudsmanlığı Çalışmaları

Çocuklar henüz gelişme evresinde oldukları için korunmaya muhtaç konumdadırlar. Bu durum çocukların korunmasını esas alan çocuk ombudsmanlığı gibi bazı mekanizmaların gelişmesinde etkili olmuştur. Dünya genelinde kabul gören anlayışa göre çocuk hakları, çocukların yaşama hakkından eğitim hakkına, ruhsal ve bedensel korunmasından sığınma ve sağlık hakkına varana kadar çocuğun yaşama tutunmasını sağlayan tüm hakları olarak kabul edilmektedir. Bir Ombudsmanlık çeşidi olan ve uzmanlık gerektiren çocuk ombudsmanlığı veya çocuk hakları ombudsmanlığı, çocukların hak ve çıkarlarının korunması amacıyla kurulmuştur. Çocukların hukuki işlemlerde kendileri adına bizzat işlem yapamamaları, fiziksel, ruhsal ve zihinsel gelişimlerini tamamlayamamış olmaları ve özel olarak korunmaya gereksinim duymaları gibi nedenlerle çocuklara yönelik her türlü haksız müdahale ve saldırılar karşısında çocuk ombudsmanlığı günümüzde giderek ön plana çıkmaktadır. Çocuk ombudsmanlıkları, kuruldukları ülkelerde çocuklara yönelik ayrımcılık, kötü muamele, taciz, medyanın kötü etkileri, aile içi şiddete maruz kalma gibi sorunlara dikkat çekme, çocuk hakları konusunda kamuoyunu bilinçlendirme ve çocuk hakları konusunda hükümete danışmanlık etme gibi pek çok konuda faaliyet göstermektedirler. Araştırma kaynak taraması modeline göre gerçekleştirilmiştir. Araştırmada “çocuk ombudsmanlığı” ana terimi ile birlikte “Dünya’da çocuk ombudsmanlığı”, “çocuk hakları”, “Türkiye’de çocuk ombudsmanlığı” alt terimleri göz önünde bulundurularak ulusal ve uluslararası dokümanlar, bilimsel araştırmalar ve yasal metinler taranmıştır. Bu kapsamda Science Direct, Springer Link veri tabanları, Google Scholar’da erişime açık bilimsel makaleler ve Google arama motoru, çocuk ombudsmanlığı konusunu içeren kitaplar, basılı-görsel medya kaynakları kullanılarak tarama gerçekleştirilmiştir. Taramalar sonucunda ulaşılan bulgular ile çocuk ombudsmanlığı konusunda dünya ülkelerinden örnekler sunulmuş bu örnekler bağlamında Türkiye’de çocuk ombudsmanlığı çalışmaları tartışılmıştır.

TÜBİTAK

UDEMKG2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Ayten Düzkantar, Elvan Yüksel Buruk
denisse.yilmaz@gmail.com, neslihancanpolatcig@gmail.com

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylerle Video Model Yöntemi Kullanılarak Türkiye’de Yapılan Lisansüstü Tezlerin Betimsel Analizi

Otizm spektrum bozukluğu yaşayan bireylerin yaşamlarında bazı zorluklar bulunmaktadır. Bunlar günlük yaşam becerileri ya da akademik becerilerle sınırlı olmayıp geniş bir alana yayılabilmektedir. Bu yaşanan sorunların en az seviyeye indirilmesi için çeşitli eğitim programları ve müdahaleler düzenlenebilmektedir. Video model yöntemi de bu yöntemlerden bir tanesidir. Video model yöntemi, otizm spektrum bozukluğu (OSB) olan bireylere yaşamlarında birçok alanda fayda sağlayıp birçok becerilerinde ilerlemelerini ve bağımsız yaşam alanları oluşturmalarını sunmaktadır. Beceri alanlarına baktığımızda; dil ve iletişim becerileri, oyun becerileri, günlük yaşam becerileri, güvenlik becerileri, özbakım becerileri ve sosyal becerilerin öğretimi gibi geniş bir yelpazede etkili olduğu gözlenmiş, bilimsel dayanaklı bir yöntemdir. Türkiye’deki lisansüstü tezler incelendiğinde video model yöntemi kullanılarak yapılan pek çok araştırmanın olduğu görülmektedir. Ancak yapılan çalışmaların bir bütün halinde sunulduğu betimsel bir çalışma bulunmamaktadır. Bu amaçla, Türkiye’de Video model yöntemi kullanılarak yazılan lisansüstü tezlerin betimsel incelenmesinin OSB olan bireyin çevresinde bulunanlar (aile, öğretmen, bakıcı vb.) açısından yararlı olacağı ve yine bu alanda çalışacak olan araştırmacılara da yol göstereceği, yapılacak ileriki araştırmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Çalışmada, araştırmaya dahil edilen 21 lisansüstü tez çalışması incelenmiştir. Bu araştırmaların 14 tanesi yüksek lisans tezi 7 tanesi ise doktora tezinden oluşmaktadır. Çalışmada yer alacak araştırmalarda bazı koşullar aranmıştır. Türkiye’de yapılmış olması, OSB olan bireylere yönelik olması ve video model yönteminin kullanılması gibi koşulları sağlayan araştırmalar incelenmeye alınmıştır.

TÜBİTAK

UDEMKG2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Bilgehan EREN, Ruveyda Sultan ÜNVER
bilgehaneren@mgu.edu.tr, ruveydaunver@mgu.edu.tr

Orff Yaklaşımına Göre Hazırlanan Müzik Etkinliklerinin Otizmlili Bir Öğrencinin Nesneli Taklit Becerilerinin Geliştirilmesindeki Etkisi: Bir Vaka Çalışması

Otizmlili bireyler, özellikleri sebebiyle öğrenmenin ön koşulu olan taklit becerilerini kazanmada zorluklar yaşayabilmektedirler. Eğitsel ve terapötik yanıyla literatürde kendine yer bulan Orff yaklaşımı ile gerçekleştirilen müzik çalışmalarının ise otizmlili bireyler için etkili bir eğitim aracı olduğunu gösteren çalışmalar bulunmaktadır. Bu araştırmada, Orff yaklaşımına göre hazırlanan müzik etkinliklerinin otizm spektrum bozukluğu olan bir çocuğun nesneli taklit becerilerinin geliştirilmesindeki etkisi araştırılmıştır. Araştırma kapsamında Ankara'da Özel Saygı Çankaya Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi'nde otizm tanısı almış 6 yaşındaki bir kız çocuğu ile çalışılmıştır. Araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması modeli kullanılmış olup araştırma sürecinde başlama düzeyi, günlük yoklama, öğretim, izleme ve genelleme oturumları düzenlenmiştir. Araştırma boyunca öğrenci ile haftada iki kez 20'şer dakika çalışılmış; her öğretim oturumunda 5 farklı müzik etkinliği içinde toplam 37 nesneli taklit denemesi sunulmuştur. Günlük yoklamalarda başarı sağlanmasının ardından kişiler, araçlar ve ortamlar arası genellemesi alınmış ve son olarak araştırmanın bitişini takip eden 1., 2. ve 4. haftalarda izleme verisi toplanmıştır. Bu verilere ek olarak, öğrencinin kurumdaki iki öğretmeni ve annesi ile görüşmeler yapılarak araştırmanın sosyal geçerlik boyutu incelenmiştir. Araştırmada, Orff yaklaşımına göre hazırlanan müzik etkinliklerinin otizm spektrum bozukluğu olan bir çocuğun hem müzikal hem de müzikal olmayan nesneli taklit becerilerinin geliştirilmesinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmacı gözlemleri ve sosyal geçerlik verilerine göre; araştırma çerçevesinde yapılan uygulamaların hedeflenen davranışların yanı sıra öğrencinin göz temasında, dikkat süresinde ve etkinliklere katılma isteğinde artış gibi hedeflenmeyen olumlu davranışları da kazandırdığı tespit edilmiştir. Anahtar Kelimeler: Otizm, taklit becerisi, müzik, Orff yaklaşımı. (Sisteme word dosyası yüklenemediği için dipnot ayrıca belirtilmiştir.) Dipnot: Bu çalışmadaki veriler, Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi bünyesinde gerçekleştirilen 2020-01 no'lu "Orff Yaklaşımına Göre Hazırlanan Müzik Etkinliklerinin Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocukların Taklit Becerilerinin Geliştirilmesine Etkisi" isimli BAP Projesinin bir bölümünden elde edilmiştir.

TÜBİTAK

UDEMKG2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Gülcihan YAZÇAYIR, Yaren ÖNAL, Yunus Emre SEMİZ, Gamze AKKAYA
gyazcayir@uludag.edu.tr, yarenonal2644@gmail.com, semizy@gmail.com,
akkaya.gamze03@gmail.com

Hangi Erken Çocukluk Özel Eğitim Programı?

Erken çocukluk özel eğitim programları, 0-8 yaş özel gereksinimli çocuklar ve aileleri için tasarlanan, kendi içinde belirli ölçme, değerlendirme ve uygulama sistemi barındıran erken çocukluk özel eğitim hizmetlerinin sunumunda önemli yol haritalarıdır. Uluslararası alanyazında geliştirilen ve Türkçe'ye uyarlanan birçok erken eğitim ve erken müdahale programı kullanılmaktadır. Aynı zamanda Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 2018 yılında oluşturulan erken çocukluk özel eğitim öğretim programı da bulunmaktadır. Ulusal alan yazın incelendiğinde erken çocukluk özel eğitim hizmeti veren profesyonellerin erken çocukluk özel eğitim programlarını kullanıp kullanmadığı, kullanıyorlar ise hangi programa dayalı bir çalışma yürüttüklerini gösteren bir çalışma bulunmamaktadır. Bu çalışmanın erken çocukluk özel eğitimi alanında mevcut literatüre katkı sağlayacağı ve erken çocukluk özel eğitim hizmetleri profesyonellerine ışık tutacağı inanılmaktadır. Bu araştırmanın amacı 0-36 ay arası tanılanan özel gereksinimli çocuklara erken çocukluk özel eğitim hizmeti sunan öğretmenlerin yararlandığı programların neler olduğunu incelemektir. Bu amaçla araştırma nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji deseni ile tasarlanmıştır. Bu çalışmada katılımcıların belirlenmesinde amaçlı örneklem yöntemlerinden ölçüt örneklem kullanılmıştır. Katılımcıların belirlenme ölçütü 0-36 ay arası özel gereksinimli çocuklar ile çalışan 18 profesyoneldir. Araştırma verileri yarı yapılandırılmış görüşme sorularından oluşan yüz yüze görüşmeler ile toplanmıştır. Elde edilen veriler tümevarım yöntemiyle analiz edilmiştir. Yapılan analizler sonucunda 0-36 ay arası özel gereksinimli çocuklar ile çalışan profesyonellerin çoğunun sistematik olarak bir erken çocukluk özel eğitim programı kullanmadığı belirlenmiştir. Bunun yanı sıra katılımcıların çoğunun erken çocukluk özel eğitim programlarının neler olduğundan haberdar olmadıkları belirlenmiştir.

TÜBİTAK

UDEMKG2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Büşra Akdağ

bakdag8816@gmail.com, busra.akdag1@ogr.gelisim.edu.tr

Otizm Spektrum Bozukluğu ve Beslenme

Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) çocuğun davranışlarına yansıyan sebebi tam olarak bilinmeyen ve ilk tanısı itibari ile çoğunlukla erken çocukluk döneminde başlayan beyin gelişimi ile yakından alakalı nörogelişimsel bir durumdur. Sebebi tam olarak bilinmeyen otizm spektrum bozukluğuna genetik ve çevresel faktörler etki etmektedir. Doğum öncesi ve doğum sonrasında oluşan etmenler otizm spektrum bozukluğunda birçok duruma neden olabilmektedir. Davranışsal ve fizyolojik problemlerin kendini gösterdiği otizm spektrum bozukluğunda Gastrointestinal sistem sorunları (GİS) sıklıkla gözlemlenmektedir. GİS sorunları beslenme durumu ile en aza indirilebilmekte ve davranışsal olarak olumlu etkiler görülmektedir. Otizm spektrum bozukluğunda tercih edilen çok çeşitli beslenme programları mevcuttur. En sık tercih edilen diyetler arasında kazeinsiz-glutensiz diyet, ketojenik diyet, eliminasyon diyetleri, GAPS diyeti, feingold diyeti gibi farklı içeriklere sahip diyet türleri yer almaktadır. Yapılacak diyetler çocuğun bireysel farklılıklarına yönelik, otizmin durumuna ve gösterdiği semptomlara yönelik uzmanlar tarafından belirlenmeli. GİS sorunları nedeniyle sağlıklı beslenme düzenine uyamayan ve kısıtlı diyetler uygulanan çocuklarda vitamin ve mineral eksiklikleri de sıklıkla görülen problemler arasındadır. Omega-3 takviyesi semptomların iyileştirilmesinde kullanılması önerilen takviyelerdendir. OSB de görülen artmış bağırsak geçirgenliği ve intestinal problemlerden dolayı uygun probiyotik suşlar beslenme tedavisinde önerilmektedir. Bağırsakta artan iltihabı azaltma da ve ağır metallerin neden açtığı davranışsal problemleri ortadan kaldırmada zerdeçal kullanımı da önerilmektedir. Sonuç olarak Bağırsak ve ağız mikrobiyotasında oluşan farklılıklar için probiyotik takviyelerinin olumlu sonuç verdiği çalışmalar oldukça umut verici görülmektedir. Yan etkiler ve bireylere özgü tepkiler gözlemlenmeli takviyeler bu şekilde verilmelidir. Riskli grupta görülen otizimli bireyler mutlaka uzmanlar tarafından değerlendirilmeli ve gelişim ile beslenme konusunda uzmanlaşmış diyetisyen ve gelişimsel uzmanlar tarafından ailelerine eğitimler verilmeli.

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Yasir Uygun
yasiruygunoe@gmail.com

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylere Taklit Becerilerinin Çocuk Şarkılarıyla Eş Zamanlı İpucu Öğretim Yönteminin Etkililiğinin İncelenmesi

Araştırmanın amacı Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) olan bireylere taklit becerilerinin çocuk şarkılarıyla eş zamanlı ipucu öğretim yönteminin etkililiğinin incelenmesidir. Taklit, bebek ile ebeveyn arasında oluşan ilk iletişim becerilerindendir. OSB'li bireylerin taklit becerilerini yerine getirmede Normal Gelişim Gösteren (NGG) akranına göre zorluk yaşadığı bilinmektedir. Dil ve iletişim becerilerinin temelini oluşturan taklit becerilerinin OSB'li bireylere öğretilmesi gerekmektedir. Dil gelişimi ve iletişim becerilerini yerine getirmekte zorluk yaşayan ve aynı zamanda taklit becerilerini yerine getirmekte zorluk yaşayan 22 aylık, 30 aylık ve 4 yaşında üç erkek OSB'li birey ile taklit becerilerinin öğretimi amaçlanmıştır. Araştırma Tek Denekli Araştırma (TDA) yöntemlerinden Denekler Arası Çoklu Yoklama Modeli (DAÇYM) kullanılarak yürütülmüştür. Araştırmanın uygulama süreci yoklama, öğretim, genelleme ve izleme oturumlarından oluşmaktadır. Araştırmanın bağımlı değişkeni vücut taklit becerileri (karpuz adam şarkısı: alkış yapma, burnuna dokunma, başına dokunma, karnına dokunma) olarak, bağımsız değişkeni ise çocuk şarkılarıyla yapılan eş zamanlı ipucu öğretim yöntemi olarak belirlenmiştir. Çocuk şarkılarıyla eş zamanlı öğretim yöntemi kullanılarak yapılan öğretim oturumlarında bireylerin hedeflenen taklit becerilerini %100 ölçüt ile yapması beklenmiştir. Araştırma sonucunda üç bireyinde farklı sürelerde de olsa hedefe ulaştığı ve bağımsız değişken ortadan kaldırıldığında da taklit becerilerini yerine getirebildiği gözlemlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Eş Zamanlı İpucu Öğretim Yöntemi, Otizm Spektrum Bozukluğu, Taklit Becerileri

TÜBİTAK

UDEMKG2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

İsmail Seçer, Sümeyye Ulaş

ismail.secer@atauni.edu.tr, sumeyye.ulas@atauni.edu.tr

Ebeveyn Çocuk Etkileşim Terapisi (PCIT): Bir Erken Çocukluk Dönemi Müdahale Yaklaşımı

Normal gelişim gösteren çocukların göstermiş olduğu uyum ve davranış problemlerinin yanı sıra otizm spektrum bozukluğu (OSB) olan çocuklar, dil ve konuşma problemleri olan çocuklara müdahale noktasında ebeveyn ve çocuk arasındaki etkileşime vurgu yapan yaklaşımlar giderek artmaktadır. Uluslararası olarak etkililiği ispatlanmış olan Ebeveyn Çocuk Etkileşim Terapisi (PCIT) bu yaklaşımlar arasında yer alan kanıta dayalı yaklaşımlardan biri olarak öne çıkmaktadır. PCIT, Eyberg tarafından geliştirilen kanıt temelli bir ebeveyn eğitim programı niteliğinde terapi uygulamasıdır. Kuramsal olarak davranışçı terapi, oyun terapisi, geleneksel çocuk psikotepileri, sosyal bilişsel kuram ve bağlanma kuramına dayalı olan PCIT ortalama olarak 10-12 seans sürmektedir. İlk aşamada (Çocuk-Yönlendirmeli-Aşama) ebeveyn oyun terapisi becerileri üzerine ustalaştırılır. İkinci aşamada (Ebeveyn-Yönlendirmeli-Aşama) ise etkili disiplin yöntemlerini kullanma noktasında ebeveynler ustalaştırılır. Aşamaların her biri yaklaşık 4-6 seans sürmektedir. Çocuk ve ebeveyninin terapi sürecinde bir arada olması ve anlık müdahalelerde bulunulması bakımından oldukça etkili ve eşsiz bir yaklaşım olan PCIT sistematik ve deneyimsel bir terapi yaklaşımıdır. Bu yönüyle diğer yaklaşımlara göre önemli bir üstünlük içermektedir. PCIT ABD, Avustralya, Almanya, Hollanda, İsviçre başta olmak üzere birçok batı ülkesinde yaygın olarak kullanılmaktadır. PCIT farklı ülke, dil ve kültürlerde etkililiğinin ispatlanmış olmasına karşın ülkemizde 2022 yılında PCIT International tarafından sertifikalandırılan yalnızca 2 terapist bulunmaktadır. Aynı zamanda bildiri yazarları olan araştırmacılar hâlihazırda Atatürk Üniversitesi tarafından desteklenen proje kapsamında normal gelişim gösteren çocuklar üzerinde ve OSB tanılı çocuklar üzerinde PCIT'nin Türk kültüründe etkili bir yaklaşım olduğunu raporlamışlardır. PCIT'nin duygusal ve davranışsal sorunları olan normal gelişim gösteren ve otizm spektrum bozukluğu olan çocuklara yönelik müdahale uygulamalarının ve tedavi yaklaşımlarına ilişkin bakış açısının Türkiye'de genişlemesine önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: otizm spektrum bozukluğu, güncel müdahale yaklaşımları, ebeveyn-çocuk etkileşim terapisi

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

TEMA:

Erken Çocuklukta Kaynaştırma

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Ayşe Büşra Subaşı Yurtçu, Sema Batu
subasib@gmail.com, esbatu@anadolu.edu.tr

Bir Okul Öncesi Eğitim Sınıfındaki Kaynaştırma Uygulamalarının Özel Eğitim Danışmanlığı Desteğiyle İyileştirilmesi: Bir Eylem Araştırması

Bu araştırma, Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) olan bir çocuğun kayıtlı olduğu bir okul öncesi sınıfındaki kaynaştırma uygulamalarının özel eğitim danışmanlığı (ÖED) desteğiyle iyileştirilmesinin amaçlandığı bir eylem araştırması olarak tasarlanmıştır. Araştırmanın veri toplama araçlarını gözlem, yarı yapılandırılmış görüşmeler, araştırmacı günlüğü, geçerlik komitesi toplantı tutanakları, resmi belgeler, yansıtma ve ÖED toplantı tutanakları, kontrol listesi, süreç ürünleri ve günlük plan oluşturmıştır. Eylem planları davranış problemlerini önleme ya da durdurma ve öğrencinin etkinliklere katılım süresini artırmaya yönelik uygulamalar, ipucu ve pekiştirme sistemlerinin etkili kullanımı, uyarlama becerileri, akran öğretimi ve fırsat öğretimi uygulamalarını kapsamıştır. OSB olan çocukta belirlenen değişiklikler sözel ifadelerin, sosyal etkileşimin, bilinçli davranışlar ve algı düzeyinin artması, yönergeler uyma, boyama becerilerinin gelişmesi, sınıf rutinlerine dahil olma, anlamlı etkinliklerle meşgul olunan sürenin uzaması, kendini uyarıcı davranışların süresinin azalması, bireysel ve grup oyunlarına dahil olma olmuştur. Öğretmen üzerindeki katkıları ise Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı süreçleri, çocuğun sınıf süreçlerine dahil edilmesine yönelik uygulamalar, velileri bilinçlendirme, etkili pekiştirme ve ipucu sistemleri, olumsuz davranışları önleme, OSB olan çocuğa sunulan yönergeler ve fırsat öğretimi uygulamasına ilişkin yeterliğin artması olarak belirlenmiştir. Ayrıca diğer katılımcılar üzerinde oluşan katkılar ve süreçte gerçekleştirilen uyarlamalar raporlanmış; uygulama ve ileri araştırmalara yönelik öneriler sunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Kaynaştırma uygulamaları; Özel eğitim danışmanlığı; Otizm spektrum bozukluğu; Eylem araştırması; Okul öncesi eğitim

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Ali Atlı
aliatli6334@gmail.com.com

Erken Çocukluk Eğitiminde Kaynaştırma/Bütünleştirme Uygulamalarına Yönelik Öğretmenlerin Yeterlilik Algıları

Erken çocukluk eğitimi özel gereksinimli çocukların ve ailelerinin yaşam kalitesinin artırılmasında, onlara gerekli eğitim hizmetlerinin sunulmasında kritik önem taşımaktadır. Erken çocukluk eğitimi kapsamında kaynaştırma/bütünleştirme uygulamaları ile özel gereksinimli çocukların tipik gelişim gösteren akranlarıyla birlikte eğitim almasına yönelik uygulamalar benimsenmiştir. Bu uygulamalarla çocukların birlikte etkileşimi hedeflenmiştir. Ancak kaynaştırma/bütünleştirme uygulamaları sürecinde zaman zaman sorunlar da ortaya çıkabilmektedir. Bu sorunları belirlemek için İstanbul Esenyurt ilçesinde 87 okul öncesi ve rehber öğretmene Kaynaştırma Uygulamaları Öğretmen Yeterlilik Ölçeği uygulanmıştır. Erken çocukluk döneminde eğitim uygulamalarına dâhil olan öğretmenlere kaynaştırma/bütünleştirme uygulamasıyla ilgili eğitim alma durumları, kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarının sınıf içi etkileşime etkisi, tipik gelişim gösteren çocukların ailelerinin kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarına katılımı, öğretmenlerin BEP hazırlama konusunda algıları, kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarında sınıf içi davranışların kontrolü, öğretmenlerin kaynaştırma/bütünleştirme uygulamaları kapsamında sınıflarında kaynaştırma/bütünleştirme öğrencisinin bulunmasına yönelik yeterlilik algıları incelenmiştir.

TÜBİTAK

UDEMKG2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Sevim Küçük Karahan, Latife Özaydın
sevim.karahan@hku.edu.tr, latife.ozaydin@hku.edu.tr

Okul Öncesindeki Özel Gereksinimli Çocukların Sosyal Becerilerine İlişkin Anne, Baba ve Öğretmen Görüşleri: Karma Yöntem Çalışması

Araştırmanın genel amacı; anne, baba ve öğretmen görüşleri doğrultusunda okul öncesine devam eden 48-72 aylık özel gereksinimli çocukların sosyal beceri düzeylerini belirlemek ve bunu etkileyen etmenler hakkındaki görüşlerini tespit etmektir. Araştırmada karma yöntemlerden açıklayıcı desen kullanılmıştır. Gaziantep ilinde resmi ve özel okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 48-72 aylar arasındaki özel gereksinimli 70 çocuğun anne, baba ve öğretmenlerinden oluşmaktadır. Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği uygulanmıştır. Anne ve babaların çocuklarının sosyal beceri düzeylerini öğretmenlerine göre daha olumlu değerlendirdikleri görülmüştür. Ölçeği yanıtlayan katılımcılar arasından aykırı örneklem ile belirlenen 16 kişi belirlenmiştir. Anne, baba ve öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda özel gereksinimli çocukların sosyal becerilerine ilişkin deneyim ve algıları, sosyal becerilerini etkileyen faktörler ve sosyal becerilerin desteklenmesine yönelik gereksinim ve öneriler temaları elde edilmiştir. Sonuç olarak, anne, baba ve öğretmenlerin özel gereksinimli çocukların okul öncesi eğitime katılmalarının sosyal becerilerini destekledikleri ve okul öncesi eğitimde kaynaştırma uygulamalarının niteliğinin yükseltilmesini bekledikleri görülmüştür.

Anahtar kelimeler; Sosyal Beceri, Özel Gereksinimli Çocuk, Okul Öncesi Eğitim, Kaynaştırma, Karma Yöntem.

TÜBİTAK

UDEMKG2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Tringa Shpendi Şirin, Emine Ahmetoğlu
tringasirin@aydin.edu.tr, emineahmetoglu@trakya.edu.tr

Erken Çocuklukta Sosyal Kabulü Destekleme Arkadaş Edinme Programı

Arkadaş Edinme Programı, erken çocukluk sınıflarında (anaokulundan 2. sınıfa kadar) farklılıkları olan çocukların kabul edilmesini teşvik etmek amacıyla tasarlanmış, araştırmaya dayalı bir programdır. Favazza, Ostrosky ve Mouzourou tarafından geliştirilen “The Making Friends” program Ahmetoğlu ve Shpendi Şirin tarafından “Arkadaş Edinme” programı olarak çevrilerek Türkiye’de uygulanmıştır. Arkadaş Edinme Programı, tutum değişikliğinin yanı sıra, çevresel düzenlemeler ve işbirlikli öğrenme etkinlikleri yoluyla sosyal etkileşim olasılığını arttırmayı amaçlamaktadır. Program üç bileşene odaklanarak öğrencilerin birbirlerinin farklılıklarına saygı duymalarına ve kabul etmelerine yardımcı olmaları için stratejiler sunmaktadır: 1) okul okuryazarlığı bileşeni; farklılıkları (faklı gereksinim, ırk/etnik köken, dil, aile yapısı) ele alan hikayeler okumak ve tüm sınıf boyunca kısa tartışmalar yürütmek; 2) işbirlikli öğrenme bileşeni; farklı geçmişlere sahip çocukları oynamaya ve etkileşim kurmaya teşvik eden küçük öğrenme grupları oluşturmak ve 3) ev okuryazarlığı bileşeni; evde tartışmalara devam edebilmeleri için sınıfta okunan hikâye kitaplarını ailelerle paylaşmak ve aile içinde tartışmaları teşvik etmek. Arkadaş Edinme Programında yer alan etkinliklerin tamamının çocuklarda geliştirmeyi hedefledikleri kazanım ve göstergelerin karşılıkları Okul Öncesi Eğitim Programında (2013) yer almaktadır. Arkadaş Edinme Programı davetkar, kapsayıcı ve kültürel olarak duyarlı bir sınıf oluştururken öğrencilerin sosyal ve akademik becerilerini de artırmada etkili olduğu görülmektedir. Arkadaş Edinme Programının erken çocukluk sınıflarındaki tüm çocukların kapsayıcı sınıf topluluğunun tam üyeleri olarak kabul edilmelerini sağlamada etkili olduğu görülmüştür.

Anahtar kelimeler: erken çocukluk, sosyal kabul, müdahale programı, Arkadaş Edinme Programı

TÜBİTAK

UDEMKG2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Elif Emine Tiryaki, Veysel Aksoy
elifeminetiryaki@gmail.com, veyselaks@gmail.com

Okulöncesi Dönemde Kaynaştırma Eğitimi Alan Özel Gereksinimli Öğrencilerin Pragmatik Dil Becerileri ile Okula Uyum Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Okulöncesi dönem birçok yaşamsal beceriyi edinerek kullanmayı içerdiğinden yaşamın ilerleyen yıllarındaki akademik ve sosyal yaşamda önemlidir. Öğrencilerin okula uyumlarına etki eden pek çok değişken bulunmaktadır. Dil becerilerinin temel bileşenlerinden pragmatik dil becerileri dilin iletişim kurma amacıyla kullanmasına karşılık gelmektedir ve okula uyumla ilişkili olması beklenmektedir. Literatürde özel gereksinimli öğrencilerin, tipik gelişim gösteren akranlarına göre sosyal becerilerinin daha yetersiz olduğunu, sınıf içi uyum sorunları yaşadıklarını, arkadaşlık ilişkisi kurmakta güçlük çektiklerini ve ifade edici dil problemleri yaşadıklarını ortaya koymaktadır. Bu çalışmanın amacı okulöncesi dönemde kaynaştırma eğitimi alan özel gereksinimli öğrencilerin okula uyum düzeyleri ile pragmatik dil becerileri arasındaki ilişkinin belirlenmesidir. Katılımcılar, MEB'e bağlı okulöncesi kurumlarda öğrenim gören 5-6 yaş düzeyindeki 52 kaynaştırma öğrencisi ile bu öğrencilerle aynı sınıfta eğitim alan 52 tipik gelişim gösteren öğrencidir. Veriler "Demografik Bilgi Formu", "Okula Uyum ve Öğretmen Derecelendirme Ölçeği-Kısa Formu" ve "Pragmatik Dil Becerileri Envanteri" kullanılarak toplanmıştır. Özel gereksinimli öğrencilerin hem pragmatik dil becerileri hem de okula uyum düzeyleri tipik gelişim gösteren akranlarından daha düşüktür. Kız öğrencilerin okula uyum puanları erkek öğrencilerden daha yüksek bulunurken pragmatik dil beceri düzeylerinde cinsiyete göre farklılaşma bulunamamıştır. Üst sosyo-ekonomik düzeyden gelen çocukların pragmatik dil beceri düzeyleri orta ve alt sosyo-ekonomik düzeyden gelen çocuklardan daha yüksekken okula uyum becerilerinde sosyo-ekonomik düzeye göre bir farklılaşma bulunamamıştır. Pragmatik dil becerileri ile okula uyum becerileri arasında pozitif yönde anlamlı ilişki vardır. Bulgular alan yazınla ilişkilendirilerek tartışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Kaynaştırma uygulamaları, Özel gereksinimli öğrenci, Okulöncesi dönem, Okula uyum, Pragmatik dil becerileri

TÜBİTAK

UDEMKG2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Esra Akgül, Berrin Akman, Dila Nur Yazıcı

esrak.gul06@gmail.com, bakman@hacettepe.edu.tr, dilanur.yazici@omu.edu.tr

Okul öncesi Öğretmen Adaylarının Müfredat Değişikliğine İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi

Başarılı bir bütünleştirme uygulaması, özel gereksinimi olan çocukların tüm gelişim alanlarını desteklemekte ve potansiyellerini en üst seviyeye çıkarmaktadır. Gelişimlerinin desteklenmesi ve potansiyellerinin en üst seviyeye çıkabilmesi için günlük rutin, geçiş ve etkinliklere katılımı son derece önemlidir. Ancak özel gereksinimi olan çocuklar bazı zamanlarda etkinliğe katılmayı istemekle birlikte kendilerini geri planda tutmaktadırlar. Bu noktada devreye giren müfredat değişikliği, planlı etkinlikler ve rutinlere bir çocuğun katılımını kolaylaştırmak veya en üst düzeye çıkarmak için devam eden bir sınıf etkinliği veya materyallerde değişiklik yapılması olarak tanımlanmaktadır. Müfredat değişikliğinin ardında yatan düşünce çocuğun etkileşimini artırma, katılımını artırma, fırsatlardan yararlanmasını sağlama ve çocuğun gelişimi ve öğrenmesini desteklemektir. Müfredat değişikliğinin çevresel destek, materyallerin uyarlanması, etkinliği basitleştirme, çocuğun tercihleri, özel materyal/araç gereç, yetişkin desteği, akran desteği ve gizli destek olmak üzere sekiz türü bulunmaktadır. Öğretmenlerin lisans yaşamlarındaki uygulamalarından itibaren kullanmaları ve içselleştirmelerinin son derece önemli olduğu düşünülmektedir. Literatür incelendiğinde okul öncesi öğretmen ve öğretmen adaylarının kaynaştırmaya yönelik ve görüşlerinin incelendiği onlarca (örn: Akalın, Demir, Sucuoğlu, Bakkaloğlu ve İşcen, 2018; Artan ve Uyanık Balat, 2003; Yazıcı ve Akman, 2018; Yıkılmış, Aktaş, Karabulut ve Terzioğlu, 2018) çalışma olmakla birlikte spesifik olarak uyarlama çalışmalarına ilişkin sınırlı sayıda (Kılınç, Kurtulmuş, Kaynak Ekici ve Bektaş, 2021) araştırmaya rastlanmıştır. Bu amaçla bu çalışmada okul öncesi öğretmen adaylarının müfredat değişikliklerine ilişkin görüşlerinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu amaçla şu sorulara yanıt aranmıştır: 1.Okul öncesi öğretmen adayları sınıflarındaki özel gereksinimli çocuğun etkinliklere katılımını artırmak için hangi yöntemleri kullanmaktadır? 2.Bu yöntemleri seçme nedenleri nelerdir? Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden temel nitel nitel araştırma kullanılmıştır. Temel nitel araştırmayı kullanan araştırmacılar, insanların yaşamlarını nasıl yorumladığı, yorumladıkları bu bilgilerle dünyalarını nasıl inşa ettikleri ve deneyimlerine nasıl anlam kattıklarıyla ilgilenmektedir. Temel nitel araştırmalar eğitimde en sık kullanılan tekniklerdendir ve veriler görüşmeler, gözlemler ya da doküman analizi aracılığıyla toplanmaktadır. Çalışma grubunun seçiminde amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Araştırmanın ölçütü olarak öğretmen adaylarının güz dönemindeki uygulama sınıflarında özel gereksinimli çocuğun olması belirlenmiştir. Veri toplama araçları olarak demografik bilgi formu ve yarı yapılandırılmış görüşme soruları kullanılmıştır. Veriler

TÜBİTAK

UDEMKG2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

odak görüşmeler yöntemiyle toplanmıştır. Verilerin analizinde içerik analizine başvurulmuştur. Yapılan analizler sonucunda öğretmen adaylarının genellikle akran desteğine ve etkinlikleri basitleştirmeye başvurduğu, bu tercihleri çocuğun katılımını artıracak ve çocuğun özgüvenini artırdığı için yaptıkları belirlenmiştir.

Abdulkadir Kocaoğlu, Hikmet Taha Acartürk, Ahmet İskenderoğlu, Hacı Bayram Çelenk
kocaoglukadir1@gmail.com, tahha2698@gmail.com, ahmetiskenderoglu@trabzon.edu.tr,
h.bayramcelenk@trabzon.edu.tr

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Kaynaştırma Uygulamalarına Yönelik Görüş ve Önerileri

Özel gereksinimli bireylerin kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarına alınması için en uygun zaman okul öncesi dönemdir. Okul öncesi dönemde kaynaştırma/bütünleştirme uygulamaları özel gereksinimli öğrencilerin akranlarıyla etkileşim içine girmelerini sağlayıp sosyalleşmesine katkı vermektedir. Öğrencilerin bu uygulamadan en üst seviyede yararlandırılması Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin 11. Maddesiyle koruma altına alınmıştır. Yapılan araştırmalar da kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimlerine devam eden özel gereksinimli çocukların ayrı eğitim kurumlarına yerleştirilen çocuklara oranla eğitimden daha fazla yarar sağladıklarını göstermiştir. Bu araştırmanın amacı, sınıfında kaynaştırma öğrencisi olan okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi dönemde kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarına ilişkin görüşlerini incelemektir. Okul öncesi öğretmenlerinin kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarına bakış açısı, özel gereksinimli öğrencilerle çalışırken karşılaştıkları güçlükleri, beklenti ve isteklerini ortaya çıkarmayı hedefleyen bu çalışmanın katılımcıları sınıfında en az bir özel gereksinimli öğrenci bulunan sekiz okul öncesi öğretmenidir. Araştırmanın verileri nitel araştırma veri toplama tekniklerinden yarı-yapılandırılmış görüşme soruları ile yüz yüze görüşme tekniği kullanılarak toplanmıştır. Toplanan veriler betimsel analiz yaklaşımı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin analizi sonucunda yedi temaya 17 alt temaya ulaşılmıştır. Araştırmanın bulgularına göre öğretmenler kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarının özel gereksinimli bireyin sosyalleşmesinde önemli bir yeri olduğunu, çocuğu gelecek yıllara hazırladığını ifade etmişlerdir. Aynı zamanda tipik gelişim gösteren bireylerin de farkındalıklarının arttığı ve olumlu tutumlar geliştirdiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca öğretmenler lisans döneminde kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarına yönelik derslerin yetersiz olduğunu, o dönemde aldıkları derslerin pratikte işlevsel olmadığını ifade etmişlerdir. Katılımcı öğretmenler, sınıfında kaynaştırma öğrencisi olan öğretmene uygulamaya yönelik, velilere ise farkındalık oluşturabilecek eğitimler verilmesi, lisans ders programına

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

kaynaştırma/bütünleştirme gözlem dersi eklenmesi ve sınıfında özel gereksinimli birey olan öğretmene destek personel verilmesi önerilerinde bulunmuşlardır.

Anahtar Kelimeler: Okul öncesi eğitim, kaynaştırma, öğretmen görüşleri

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Mehmet Akif ÖZDAL
mehmetakfozdl@gmail.com

Erken Çocuklukta Üstün Kabiliyet Gelişimi Gösteren Öğrencilere Yönelik Eğitimin Türkiye’deki Resim Sahasında İncelenmesi

Toplum içerisinde başarı düzeyi diğer çocuklardan ayrıcalıklı bir gelişim saha gösteren çocukların üstün kabiliyetli olarak tanımlandığı görülmektedir. Üstün kabiliyetli olarak ifade edilen çocuklar sezgi sahan, sanat, liderlik, yaratım ve özel akademik başarı ile kendi akran gruplarından ayrılır. Üstün kabiliyetli bireylerin tek bir sahada başarı göstermedikleri görülmektedir. Başarı sahaları birçok sezgi türünün etkili olduğu görülmektedir. Sanatsallık çerçevesi içerisinde veya dışında bulunan alanlara ilgi, merak isteği ve gayretinde bulunan çocukların bulundukları gelişim düzeyi içerisinde yer alan akranlarından üstün kabiliyetli potansiyelleri barındırdıklarından, bulundukları çevrenin içerisinde yer alan kişiler tarafından ilgi alanlarının yanında sahip oldukları potansiyellerinin keşfedilip belirlenmesinden önce genel düzeye hitap eden bir eğitim ve öğretim süreci içerisine dahil edilmemelerinin öneminin yanında bizden sonraki neslin devamı olan çocukların ilgi duydukları alanlara yönelik ilerletici bir eğitim almaları, eğitim alan düzeyin bireyselliklerine ve içlerinde bulundukları toplulukları ilerleyen süreçlerde iktisadi etmenler yanında geçmişten getirdikleri ve bulunulan toplum tarafından bu getirilen ve benimsenen değerler ve olgular bütününe bulunduğu düzeyden daha ileriye taşıyacak niteliksel ve gelişimsel olarak süregelen süreçten ayrı olarak farklı ve değerli kılmanın farkındalığına varılması oldukça önemlidir. Bu çerçevede Ayrıcalıklı sezgi sahalarına sahip bireylerin gelişim süreci ve bu süreci fark edecek ilk aile ortamı ile ilişkilidir. Bu ilişki bağlamında üstün kabiliyetli çocuk kimdir? Resim sahasındaki üstün kabiliyetli sanatçılar kimlerdir? Ve dünyada ve Türkiye de bulunan üstün kabiliyetli çocukların keşfedilmesi ve ülke gelişimine önemli katkılarının sağlanması için gerekli, sosyal devlet özelliğine bağlı olarak gelişmekte olan Türkiye’nin üstün kabiliyetli öğrenciler için yapılan eğitimlerin incelenmesi baz alınarak bilgiler edinilmiş ve konu ile ilgili geçmişten günümüze üstün kabiliyetli öğrenciler için yapılan eğitimler ve okulların eğitim politikaları amaç edinilmiştir.

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Edanur Yıldız, Furkan Cangi
edanuryldz30@gmail.com, ergfurkancangi@gmail.com

Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu ve Disleksi Tanılı Bir Çocukta Ergoterapi Müdahalelerinin Yürütücü İşlev Becerileri Üzerine Etkisi: Tek Denekli Çalışma

Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu (DEHB), çocukluk çağında çok sık görülen nörodavranışsal bir durumdur (Furman, 2005). Bir hastalıktan ziyade psikolojik ve duygusal davranış bozukluğudur. Aşırı dürtüsellik, hareketlilik ve yaşa uygun olmayan dikkatsizlik düzeyi ile baş gösterir (Mercugliano, 1999). Disleksi, doğru ve akıcı okuma için gerekli olduğu düşünülen zeka, motivasyon ve eğitime sahip olan çocuklarda ve yetişkinlerde beklenmedik bir okuma zorluğu ile karakterizedir. Disleksi eğitim için gereken becerilerin gelişim düzeyine göre önemli ölçüde geride olduğu ve bu durumun iş ve üretici aktivitelerindeki başarıyı ve günlük yaşam aktivitelerini belirgin düzeyde etkilediği bir durumdur (Tatlı, 2021). Yürütücü işlevler ise; dikkat ve hafıza gibi süreçlerin kontrolünde yer alır ve duygu düzenlemeye katkıda bulunur. Temel yürütücü işlev bileşenleri; ketleyici kontrol (dürtü kontrolü, dikkat), çalışan bellek (bilgiyi akılda tutmak ve zihinsel olarak çalışmak), bilişsel esneklik (görevi kaydırma, farklılıklara adapte olmak). Bu sebeple, DEHB'li çocuklar da yürütücü işlevlerde yetersizlik gözlemlenir. Okul öncesi dönemde yapılan bir çalışmada DEHB'li olguların yürütücü işlev ölçümlerinde, normal gelişim gösteren çocuklara kıyasla, daha düşük puanlar elde edildiği ilgili çalışmalarda mevcuttur (Öğüt ve ark. 2020). DEHB ve disleksi tanılı 6 yaşındaki bir çocukta yürütücü işlevler üzerine yapılan Ergoterapi müdahalelerinin ve ev programının etkinliğini ölçmektir. DEHB tanılı bir çocuğa 4 hafta boyunca yürütücü işlev aktiviteleri içeren Ergoterapi seansları uygulandı. Ergoterapi seansları haftada bir kez 50 dakika olacak şekilde uygulandı. Bir seans, masa başı aktivite ve fiziksel aktivite içermek üzere planlandı. Masa başı aktivitelerde; dikkat, planlama, ketleme gibi beceriler çalışıldı. Fiziksel aktivitelerde, kısa süreli hafıza, bilişsel esneklik, çalışan bellek, planlama-organize etme, set değiştirme gibi beceriler çalışıldı. Aileye ev içi aktiviteler verildi. Bu aktiviteler hafta da en az 2 kez planlama, dikkat, sıra bekleme becerileri içeren oyunlar oynamaktı. Aktivitelerin yanı sıra çocuğun kendi görevlerinden oluşan yürütücü işlev becerilerini destekleyecek, yaşam stili değiştirme görevleri planlandı. Planlana günlük görev rutinleri oluşturmada hedeflerimiz; çocuğun kendi sorumlulukları çerçevesinde yapacağı görevi planlaması, hatırlaması ve görevi gerçekleştirmesidir. Ergoterapi müdahalesi öncesi ve sonrası olmak üzere iki ayrı ölçüm yapıldı ve puan değişimleri değerlendirildi. İlk ölçüm amaca ulaşım skalasıdır. Müdahale öncesi başlangıç durumu "0" puan alındı ve hedeflere ulaşıldıkça puan artışı ile ifade edildi. Örneğin masa başı aktivitelerde 10 dakika da 3 kere dikkati dağılır (mevcut durum yani 0 puan), masa başı aktivitelerde 2 kere dikkati dağılır (1 puan) 10 dakikada 1 kez dikkati dağılır (2 puan).

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Aileyle beraber koyulan 3 hedeften ikisinde “2” puan hedefi, 1 tanesinde “1” puan hedefi yakalandı. İkinci ölçüm olarak Yürütücü İşlevler Öğretmen Envanteri kullanıldı. Bu ölçekte “Çalışan Bellek” ve “Ketleyici Kontrol” olmak üzere iki alt kategori bulunmaktadır. Puan azalması sürecin olumlu yönde gittiğine işarettir. Müdahale öncesi Çalışan Bellek alt başlığı 41 puan ve Ketleyici Kontrol 31 puan şeklindedir. Müdahale sonrası Çalışan bellek 30 puan ve Ketleyici Kontrol 24 puan şeklinde değişmiştir. Üçüncü ölçüm ise BRIEF ölçeğidir. 8 alt başlığı bulunmaktadır. Bunlar duygu kontrolü, çalışan bellek, başlatma, düzenli olma, set değiştirme, planlama/ organize etme, izleme, bastırma şeklindedir. Brief ölçeğinde de puan azalması olumlu yönde ilerleme göstergesidir. Müdahale öncesi BRIEF ölçüm sonuçları; Duygu kontrolü 16 puan, Çalışan Bellek 19 puan, Başlatma Ölçeği 12 puan, Düzenli olma 8 puan, Set değiştirme 17 puan, Planlama/ Organize Etme 21 puan, İzleme Ölçeği 14 puan, Batırma Ölçeği 25 puan şeklindedir. Müdahale sonrası BRIEF sonuçları; Duygu kontrolü 20 puan, Çalışan Bellek 17 puan, Başlatma Ölçeği 11 puan, Düzenli olma 9 puan, Set değiştirme 18 puan, Planlama/ Organize Etme 21 puan, İzleme Ölçeği 13 puan, Batırma Ölçeği 21 puan şeklindedir. Sonuç: DEHB ve disleksi tanıılı bir çocuğa yaptığımız müdahale sonucunda yürütücü işlevlerin birçok basamağında ilerleme kaydedilmiştir. Çalışan bellek ve ketleyici kontrol basamaklarında puan artışı gözlemlendi. Bastırma ve izleme ölçeklerinde, başlatma ölçeklerinde puan artışı gözlemlendi. Planlanan rutinlerdeki görevleri müdahale öncesinde yapması gerektiğini hatırlayamıyordu ya da ebeveyni yapıyordu. Dikkat süresi ve masa başından kalkmadan çalıştığı süre uzamıştır. İlerleme görülmeyen alt basamaklarda olmuştur. Bunun sebebinin sınırlı seans sayısı olduğu düşünülmektedir. Gelecek çalışmalarda daha sağlıklı veriler için çocuk sayısının artırıldığı ve müdahale sürecinin daha yoğun olduğu bir müdahale programı oluşturulmalıdır.

TÜBİTAK

UDEMKG2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Burak Çebi
burakzeynelcebi95@hotmail.com

Uygulamalı Davranış Analizine İlişkin Özel Eğitim Öğretmenlerinin Görüş Ve Önerilerinin Belirlenmesi

Bu araştırmada Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde MEB'e bağlı özel eğitim sınıflarında ve özel sektördeki özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde aktif olarak özel gereksinimi olan çocuklara eğitim veren ve özel eğitim verme ile yetkilendirilmiş öğretmenlerle görüşmeler yapılarak onların Uygulamalı Davranış Analizi teknikleri ile gerçekleştirilen eğitimlerin geçerliliği, tutarlılığı, gerekliliği ile bu eğitim süreçlerinde karşılaşılan zorluklar hakkında bilgi edinilmesi amaçlanmıştır. Araştırmada özel gereksinimleri olan çocuklara yönelik yapılan eğitimlerde kullanılan "Uygulamalı Davranış Analizi" yöntemi hakkında bilgi sahibi olunması ve öğretmen görüşlerinin öğrenilmesi adına Türkiye'nin özel veya kamu eğitim ve rehabilitasyon kurumlarında öğretmen olarak görev yapan toplamda 14 öğretmen ile görüşme sağlanmıştır. Bu araştırmada sahaya inilerek ilgili öğretmenlerle derinlemesine görüşme teknikleri kullanılmıştır. Araştırmada elde veriler sırasıyla "UDA Bilgisi", "Davranış Değiştirme Programı", "Yaşanan Güçlükler" ve "Genel Öneriler" temaları şeklindedir. Ayrıca bu ana temalara bağlı olarak toplamda 11 adet yan temalara ayırım yapılmıştır.

TÜBİTAK

UDEMKG2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

TEMA:

*Erken Çocuklukta Müdahalede Aile Katılımı ve Eğitimi
(Aile-Merkezli Uygulamalar)*

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Gizem Türkoğlu, Tezcan Çavuşoğlu, Erkan Kurnaz

gizem.turkoglu@gop.edu.tr, tezcancavusoglu@hotmail.com, ekurnaz25@gmail.com

Özel Gereksinimli Bireylere Bakım Verenlerin Covid-19 Sürecindeki Deneyimleri

Afet sebebiyle oluşan yeni durumların normal gelişim gösteren bireylere oranla özel gereksinimli bireyleri daha çok etkilediği görülmektedir. Bu anlamda özel gereksinimli birey ve çevrelerindeki insanların afet durumlarındaki yaşantılarının incelenmesi gerekliliğinden bahsedilmektedir. Ancak bu sayede afet durumları için özel gereksinimli bireylerinde dahil olduğu planlamalar yapılabileceği ifade edilmektedir. Günümüzde karşı karşıya kaldığımız ve küresel anlamda büyük etkileri olan Covid-19 pandemisi de biyolojik afet sınıflaması içerisinde yer almaktadır. Bu bağlamda incinebilir grup içerisinde yer alan özel gereksinimli bireyler ve bakım verenlerin Covid-19 sürecindeki yaşantılarını incelemek önemli görülmektedir. Bu araştırmanın amacı, özel gereksinimli bireylere bakım verenlerin Covid-19 sürecindeki deneyimlerini incelemektir. Araştırma nitel araştırma yaklaşımlarından fenomenolojik desen ile yürütülmüştür. Araştırmanın katılımcıları amaçlı örneklem yöntemlerinden tabakalı amaçsal örneklem yöntemi kullanılarak belirlenmiştir. Araştırmaya özel gereksinimli bireylere bakım veren on iki kişi katılmıştır. Bakım verenlerin deneyimlerini incelemek amacıyla veriler, yarı-yapılandırılmış görüşmeler, araştırmacı günlüğü ve doküman incelemesi yoluyla toplanmıştır. Elde edilen veriler içerik analizi yoluyla betimsel bir şekilde sunulmuştur. Analiz sonucunda; pandemi sürecine ilişkin deneyimler, yaşanan sorunlar, alınan destekler, kavrayışlar ve gereksinimler hakkında bulgulara ulaşılmıştır. Bakım verenler Covid-19 sürecini korkutucu, rutinlerini alt üst eden ve zor koşulları daha da zorlaştıran bir durum olarak tanımlamaktadır. Evde vakit geçirmede, problem davranışlara müdahale etmede sorun yaşadıkları bilgisine ulaşılmıştır. Bakım verenlerin yaşantılarında aile, yakın çevre ve öğretmenler dışında destek aldıkları bir kurum/kuruluşun bulunmadığı görülmektedir. Ayrıca bakım, bilgi, maddi, sosyal etkileşim ve psikolojik destek gibi birçok alanda ihtiyaçları bulunmaktadır. Bulgular temelinde olası bir pandemi süreci ya da benzer afet durumları için özel gereksinimli birey ve bakım verenlerinin yaşamlarının her yönünü kapsayacak şekilde desteklenmeleri önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Özel gereksinimli birey; bakım veren; biyolojik afet; Covid-19; deneyim.

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Seval Erciyas, İbrahim H. Diken, Uğur Onur Günden

sevalerciyas@gmail.com, ihdiken@anadolu.edu.tr, uogunden@anadolu.edu.tr

COVID-19 Pandemisi Sürecinde 0-6 Yaş Aralığında Özel Gereksinimli Çocuğa Sahip Ailelerin Kaygı Düzeyinin İncelenmesi

Bu araştırmada Covid-19 Pandemisi sürecinde 0-6 yaş aralığında özel gereksinimli çocuğu olan ailelerin durumluk ve sürekli kaygı düzeyleri incelenmiştir. Ayrıca ebeveynlerin durumluk ve sürekli kaygı düzeyleri arasındaki ilişki, kaygı düzeyinin demografik değişkenlerle ilişkisi ve pandemi döneminde çalışma, Covid-19 ve/veya varyantlarını geçirme, özel gereksinimli çocuklarını dışarı çıkarma durumlarıyla ilişkisini incelemek de araştırmanın amaçları arasında yer almaktadır. Araştırmanın çalışma grubunu, Ankara ilinde bulunan 0-6 yaş arasındaki özel gereksinimli çocukların aileleri oluşturmaktadır. Araştırmanın amaçları kapsamında, 101 ebeveyne Demografik Bilgi Toplama Formu, Durumluk Sürekli Kaygı Ölçeği çevrimiçi olarak uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda ebeveynlerin durumluk ve sürekli kaygı puanları arasında pozitif korelasyon bulunurken; durumluk ve sürekli kaygı puanları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Annelerin kaygı puanları babalara göre daha yüksek bulunmuştur. Ayrıca özel gereksinimli çocukların yaşı küçüldükçe ailelerin kaygı seviyelerinin arttığı saptanmıştır. Pandemi döneminde çalışma durumunun kaygı düzeyinde etkili olduğu saptanırken diğer değişkenler ilişkisiz bulunmuştur.

Anahtar Sözcükler: Durumluk sürekli kaygı, Covid-19, Özel Gereksinimli Çocuklar, Erken çocuklukta özel eğitim.

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Ayşe Büşra Kaymakçalan, Didem Güven
kaymakcalan.ayse@std.izu.edu.tr, didem.guven@izu.edu.tr

Çocuğunda Zihin Yetersizliği Tanısı Olan Ebeveynlerin Stres Düzeyleri ile İlgili Yapılan Araştırmalar: Bir Derleme Çalışması

Ebeveyn olmak anne babalar için çoğu zaman stres kaynağı olabilmektedir. Özellikle ebeveynlerin, özel gereksinimli bir çocuğu olduğunu öğrenmesi onların stres düzeylerinin artmasına neden olmaktadır. Alanyazında bu konuda farklı ülkelerde yapılmış oldukça farklı çalışmalara ulaşılmaktadır. Bu çalışmaların Türkiye’de de gerçekleştiği görülmüştür. Bu çalışmanın da amacı çocuğunda zihin yetersizliği olan ebeveynlerin stres düzeylerine ilişkin çalışmalara ulaşarak sonuçlarını değerlendirmektir. Dolayısıyla bu araştırma durum çalışması olarak gerçekleştirilmiştir. Ulaşılan araştırmalar, araştırmacıların belirlediği değişkenlere göre analiz edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda araştırmaların yarısından fazlası İstanbul ilinde ve psikoloji alanında yapılan yüksek lisans tezi olduğu; araştırmalara anne ve babaların birlikte katılım gösterdiği, tüm araştırmalara dahil olan katılımcıların büyük çoğunluğunun ilkokul mezunu olduğu ortaya çıkmıştır. Bu noktada katılımcıların anne ve baba olarak tüm çalışmalara birlikte dahil olması, çalışmalara ortak görüş bildirmesi adına anlamlıdır denebilir. Ayrıca genel olarak katılımcıların ilkokul mezunu olması çalışmaların sonuçlarını farklılaştırdığını göstermiştir. Sonuç itibarıyla zihin yetersizliği alanında bu konuda yapılan 11 araştırmaya ulaşılmış ve bu araştırmaların 2005 yılı itibarıyla yapıldığı görülmüştür. Bu konuda yapılan araştırmaların artırılması başta zihin yetersizliği olan bireyler olmak üzere ebeveynlerin yaşam kalitesini arttıracak tahmin edilmektedir.

Anahtar kelimeler: zihin yetersizliği olan bireyler, ebeveynler, stres düzeyi, derleme çalışması

TÜBİTAK

UDEMKG2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Ahmet İlkhan Yetkin, Esra Orum Çattık
ahmetilkhanyetkin@anadolu.edu.tr, eocattik@ogu.edu.tr

Çocukları Erken Çocuklukta Özel Eğitime Devam Eden Ebeveynlerin “Erken Müdahale” Kavramına İlişkin Metaforik Bakış Açılarının İncelenmesi

Özel gereksinimli çocukların ileride bağımsız yaşama adım atabilmeleri büyük ölçüde erken çocukluk döneminde eğitimlerin niteliğine bağlıdır. Eğitime başlanan dönem ne kadar erken olursa gelişim alanlarındaki ilerlemeler o denli artmaktadır. Erken çocukluk döneminde kanıta dayalı uygulamalar kullanılarak kazandırılan beceriler ileriki yıllarda edinilecek daha üst düzey ve karmaşık becerilerin de temelini oluşturmaktadır. Erken müdahale süreçlerinin kritik öğelerinden birisi ailedir. Erken çocukluk döneminde uzmanlar tarafından ailelerin farkındalıklarının artırılması ve bu doğrultuda erken müdahale süreçlerine katılım göstermeleri hem kendileri hem de çocukları açısından olumlu pek çok katkıyı beraberinde getirmektedir. Ailelerin erken müdahale süreçlerine bakış açıları ve bu süreci çocuklarının yetersizlik türlerine göre nasıl algıladıkları bu çalışmanın gereksinimine kaynak oluşturmaktadır. Bu bakış açılarının ortaya konulmasının erken çocukluk özel eğitim alanında çalışan uzmanlara ve ilgili alanyazına bir dayanak oluşturarak gerekli uyarlamaların yapılmasına hizmet edeceği düşünülmektedir. Bu bağlamda çocukları erken çocuklukta özel eğitime devam eden ebeveynlerin “Erken Müdahale” kavramına ilişkin metaforik bakış açılarının ortaya konulması amaçlanmıştır. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden Fenomenolojik (olgu bilimsel) desen kullanılmıştır. Veriler ebeveyn katılımcılardan metafor (mecaz) yoluyla toplanmıştır. Ebeveynlerin kullandıkları metaforlar (mecazlar) kendi içerisinde kategorize edilerek bulgular ortaya konulmuştur. Elde edilen bulgular ebeveynlerin çocuklarının yetersizlik türlerine göre analiz edilerek ilgili alanyazınla karşılaştırılıp tartışılmıştır. Elde edilen veriler ışığında ileri araştırmalar ve uygulamalara gerekli önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Erken çocuklukta özel eğitim, erken müdahale, metaforik algı, ebeveyn katılımı

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Aslıcan Serçe, İbrahim H. Diken, Uğur Onur Günden

aslicanserce@gmail.com, ibrahimhalildiken@gmail.com, uogunden@gmail.com

COVID-19 Pandemi Sürecinde Gelişimsel Yetersizliği Olan Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Gereksinimleri ve Psikolojik Durumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Ebeveynler dünyaya getirdikleri bebeklerinde karşılaştıkları gelişimsel yetersizlik ve beklentileri arasındaki fark sonucunda güçlükler yaşamakta ve bu güçlüklerle baş etmekte zorlanmaktadır. COVID-19 pandemi sürecindeki kısıtlamalar, okulların uzaktan eğitime geçmesi ile çocukların aileleri ile evde geçirdiği zaman artmıştır. Ebeveynler COVID-19 pandemi uygulamaları ve kısıtlamaları ile yeni rol ve sorumluluklar üstlenmişlerdir. Bu araştırmanın amacı, COVID-19 pandemi sürecinde 0-6 yaş aralığında gelişimsel yetersizliği olan çocuğa sahip ebeveynlerin aile gereksinimleri, ebeveyn öz yeterlikleri ve anne-baba tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişkinin çeşitli demografik değişkenlere göre incelenmesidir. Araştırma modeli ilişkisel tarama modeli olan bu araştırmaya, 88 anne ve 10 baba olmak üzere toplam 98 ebeveyn katılmıştır. Araştırma bulgularına göre; ebeveyn öz yeterliği, aile gereksinimi ve anne baba tükenmişlik düzeyi arasından anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Araştırmaya katılan ebeveynlerin öz yeterliği puanının, “ebeveynlerin çocuğa olan yakınlık durumu, eğitim düzeyi, çocukların yetersizlik türü, çocukların COVID-19 pandemi sürecinde eğitime devam etme durumları” değişkenlerine göre farklılaşmadığı görülmüştür. Ailelerin gereksinimleri belirleme puanının, “ebeveynlerin çocuğa olan yakınlık durumu, eğitim düzeyi” arasında anlamlı bir farklılık olmadığı, buna karşın “çocukların yetersizlik türü, çocukların COVID-19 pandemi sürecinde eğitime devam etme durumları” değişkenlerine göre farklılaştığı görülmektedir. Araştırmanın anne-baba tükenmişlik düzeyi puanı ile “ebeveynlerin çocuğa olan yakınlık durumu eğitim düzeylerine” göre farklılaştığı, “ebeveynlerin eğitim düzeyi, çocukların yetersizlik türü, çocukların COVID-19 pandemi sürecinde eğitime devam etme durumları” değişkenlerine göre farklılaşmadığı ortaya çıkmıştır.

Anahtar Sözcükler: Gelişimsel yetersizliği olan çocuğa sahip ebeveynler, Ebeveyn öz yeterliği, Aile gereksinimleri, Ebeveyn tükenmişliği, COVID-19.

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Merve Özer, Ezgi Türkkent
ozermerve339@gmail.com, eturkkent@gmail.com

Özel Eğitime İhtiyacı Olan Bireyler İçin (0-36 ay) Erken Çocukluk Özel Eğitim Öğretim Programı: Ebeveynlerin Program ve Sürece Yönelik Deneyimlerinin İncelenmesi

Erken çocukluk dönemi, çocukların öğrenmeye özellikle yatkın oldukları ve yüksek duyarlılık gösterdikleri kritik/hassas dönemlerden biri olduğu için, bu dönemde öğrenme fırsatları yeterince sağlanamazsa gelişimde sapmalar veya gecikmeler olabilmektedir. Bu durum aynı zamanda erken müdahale uygulamalarının da temelini oluşturmaktadır. Erken müdahalenin amacı; biyolojik ya da çevresel risk faktörleri nedeniyle dezavantajlı durumda olan küçük çocukların fiziksel, bilişsel, dil, sosyal ve duygusal sınırlılıklarını önlemek veya en aza indirmektir. Ülkemizde erken müdahale hizmetlerinin verilmesine yönelik çalışmaların son zamanlarda arttığı görülmektedir. Bu çalışmalardan biri 2018 yılında MEB tarafından geliştirilen 0-36 aylık çocukları ve ailelerine yönelik hazırlanan Özel Eğitime İhtiyacı Olan Bireyler İçin Erken Çocukluk Özel Öğretim Programıdır. Bu araştırmanın amacı; 0-36 aylık özel eğitime ihtiyacı olan çocuklara yönelik hazırlanan erken çocukluk özel eğitim öğretim programından faydalanan ebeveynlerin görüşlerini belirlemek, deneyimlerini ortaya çıkarmaktır. Olgubilim olarak desenlenen bu çalışmada; halen programdan yararlanan üç ebeveyn ile programdan ayrılmak zorunda kalan üç ebeveyn olmak üzere toplam altı ebeveynle yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiş ve görüşmeler olgubilim analizi ile analiz edilmiştir. Ebeveynlerin demografik bilgileri incelendiğinde; çoğunluğun önlisans mezunu olduğu, programdan en az 1.5 ay, en çok 12 ay yararlandıkları, çocuklarının çoğunluğunda Down Sendromu, gelişimsel gerilik gibi engel çeşitlerinin olduğu görülmektedir. Araştırma sonucunda ebeveynlerin erken müdahale kavramını, hayat kurtarıcı, erken tanı, erken eğitim gibi ifadelerle tanımladıkları görülmektedir. Ebeveynler ülkemizdeki erken müdahale programları hakkında çok fazla bilgi sahibi olmadıklarını ancak çocuklar için yararlı bulduklarını bu nedenle ülkemizde erken müdahale programlarının çoğaltılması gerektiğini vurgulamışlardır. Ebeveynler yararlanmış oldukları Erken Çocukluk Özel Öğretim programına ilişkin olumsuz görüş ifade etmezken, programın olumlu yönleri olarak ücretsiz olması, eğitim gün ve saatlerinin ebeveynin çalışma saatlerine göre belirlenmesi, eğitimin bu alanda eğitim alan öğretmenler tarafından sunulması, çocukların gelişim takiplerinin düzenli yapılması ve bu konuda ebeveynin bilinçlendirilmesi, eğitimin ebeveyn- çocuk etkileşimine pozitif katkı sağlamasını ifade etmişlerdir. Programdan ayrılmak zorunda kalan ebeveynler ise ayrılma süreçlerinde pandemi koşullarının etkili olduğunu belirtmiştir. Ebeveynler, programın geliştirilmesine yönelik; kaygı düzeylerini azaltmak için psikolojik destek hizmetlerinin

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

sağlanması, oyun temelli etkinliklerin düzenlenmesi, grup etkinliklerinin düzenlenmesi, çocukların gelişim alanlarına yönelik materyal çeşitliliğinin sağlanması, teorik bilginin yanı sıra uygulamalı derslere yer verilmesi ve daha çok ebeveyne ulaşılması görüşlerini ifade etmişlerdir. Ebeveynler eğitim kurumlarının fiziki şartlarının geliştirilmesine yönelik olarak; iç mekan ve dış mekan eğitim ortamları koşullarının iyileştirilmesi ve eğitim binalarının kolay ulaşılabilir bir konumda olması gerektiğini belirtirken devlete yönelik olarak; özel gereksinimli çocukların ailelerine yönelik maddi destek sağlanması gerektiğini ifade etmişlerdir. Buradan yola çıkılarak ülkemizde özellikle 0-3 yaş dönemini kapsayan erken müdahale programları için araştırmada çeşitli öneriler sunulmuştur.

TÜBİTAK

UDEMKG2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Sibel Atlı
sibel.atl@gmail.com

0-24 Aylık Bebeği Olan Annelerin Duyu Gelişimi ve Eğitime Yönelik Uygulamaları

Bebeklik dönemi bütün gelişim alanları açısından kritik bir öneme sahiptir. Bu nedenle bu dönemde bebeğin bütüncül gelişiminin yanı sıra duyuların da desteklenmesi gerekmektedir. Bebeğin duyu gelişimi için uygun ortam ve aile farkındalığı düzeyinin ortaya konması erken müdahale uygulamaları açısından önemlidir. Bu nedenle bu araştırmanın amacı “0-24 aylık bebeği olan annelerin duyu gelişimi ve eğitime yönelik uygulamalarının değerlendirilmesidir”. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji deseni kullanılmıştır. 0-24 aylık bebeği olan 22 anneyle yarı yapılandırılmış görüşme formu doğrultusunda görüşmeler yapılmıştır. Yapılan veri analizi sonucunda çocuk gelişimine yönelik yeterlikler, gelişim problemleri, bebeğin gelişimini desteklemek, duyu ve duyu gelişimi, duyuları desteklemek ve öneriler olmak üzere 6 ana tema belirlenmiştir. Araştırma sonucunda annelerin genel olarak çocuk gelişimi konusunda kendilerini yeterli görmediklerini, gelişimsel problemleri günlük rutinlerdeki beslenme, uyku düzensizliği, anne hissi gibi durumlardan yola çıkarak varsayımsal düşündükleri görülmektedir. Annelerin tamamının beş duyuyu (görme, tatma, koklama, işitme, dokunma) tanımladıkları fakat vestibüler ve proprioseptif duyuları daha önce duymadıklarını belirtmişlerdir. Anneler duyu eğitimi ve duyu desteğine yönelik bilgilerinin olmadığını ifade etmişler ancak günlük rutinde yapılan bazı uygulamaların duyuları desteklediği görülmektedir. Annelerin geneli bebeklerin gelişimi ve duyu destek çalışmalarına yönelik uzman desteğine ihtiyaç duyduklarını vurgulamışlardır.

TÜBİTAK

UDEMKG2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

TEMA:

Erken Çocuklukta Müdahalede Geçiş Süreci

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Asuman Sağlam Ak, Meral Melekoğlu, Osman Yaşar, Betül Bektaş ve Selin Özer
asuman.saglam.06@gmail.com, meralmelekoglu@gmail.com, osmnysr7@gmail.com,
bektas_1268@hotmail.com, nilesrezo@gmail.com

Erken Çocuklukta Özel Eğitimde Geçiş İle İlgili Ulusal ve Uluslararası Makalelerin İncelenmesi: Bir Sistematik Derleme

Ülkemizde 37-66/79 aylık özel gereksinimli çocuklar için okul öncesi eğitim zorunludur (MEB, 2018). Bu nedenle 36 ayını doldurmuş tüm yetersizliği olan çocukların bir okul öncesi eğitim kurumunda eğitimlerine devam etmeleri gerekmektedir. Fakat hem yetersizliği olan çocuklar hem de aileler söz konusu bir eğitim kademesinden/ortamdan/düzeyden başka bir eğitim kademesine/ortama/düzeğe geçiş yapmakta zorlanmaktadır. Geçiş, insan hayatındaki değişimler; değişimler ise karşılaşılan güçlükler anlamına gelmektedir. Tüm çocuklar ilk yıllarında geçiş yaşarken, gelişimsel yetersizliği olan çocuklar ve aileleri, gerekli hizmetlerde daha sık ve daha yoğun geçişler yaşayabilmektedirler. Ulusal alanyazın incelendiğinde, Erken Çocuklukta Özel Eğitimde Geçiş ile ilgili sınırlı sayıda çalışmanın olduğu görülmektedir. Bu nedenle geçiş konusunda birçok çalışma yapılmasına gereksinim duyulmaktadır. Bu gereksinim bağlamında bu araştırmanın amacı; erken çocuklukta özel eğitimde geçiş ile ilgili ulusal ve uluslararası makaleleri inceleyerek çalışmaları toplu bir şekilde ele alıp alanyazına kümülatif bir bilgi sağlamaktır. Bu araştırma sistematik bir derleme olup, tarama yapmak için belirlenen anahtar kelimeler ile ESOGÜ veri tabanına kayıtlı veri tabanları kullanılarak araştırmalara ulaşılmıştır. Ulaşılan araştırmalar öncelikle dahil etme ve hariç tutma ölçütlerine göre sistematik tarama ve elemeyen geçirilmiştir. Daha sonra bu araştırmalar derleme, durum tespitine yönelik ve uygulama araştırmaları olarak üç gruba ayrılıp her bir grupta yer alan araştırmalar için belirli değişkenler belirlenmiş ve veri analizi için her makale grubu için ayrı tablolar oluşturulmuştur. Araştırmaların veri analizi bu tablolara detaylı bir şekilde incelenerek yapılmıştır. Araştırmanın tarama ve veri analizi süreci için araştırmacılar arasında güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır. Bu araştırmaya göre erken çocuklukta özel eğitimde geçişle ilgili araştırmaların yoğunlukla durum tespitine yönelik araştırmalar olduğu görülmüştür. Buna ek olarak geçiş ile ilgili bilgilendirmeye yönelik derleme çalışmalarının da çoğunlukta olduğu ancak uygulama çalışmalarının oldukça az olduğu görülmüştür. Bu araştırma bulguları ileriye yönelik özellikle ulusal düzeyde uygulama çalışmalarının yapılmasının önemli olduğu vurgulanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: geçiş OR erken çocukluk; okul öncesi; özel eğitim; özel gereksinim; kaynaştırma

TÜBİTAK

UDEMKG2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

TEMA:

Erken Çocuklukta Müdahalede Mesleki Eğitim

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Ömer Faruk Gönen, Tezcan Çavuşoğlu, Erkan Kurnaz

omerrfarukgonen@gmail.com, cavusoglutezcan@gmail.com, erkankurnaz@anadolu.edu.tr

UMKE Personelinin Özel Gereksinimli Bireylere İlişkin Müdahalelerinin Belirlenmesi

Afet ve acil durumlar tüm bireyler için zorluk oluşturmakta, yetersizliği olsun veya olmasın toplumun tüm kesimlerini olumsuz etkilemektedir. Özel gereksinimli bireylerin afetlerin yıkıcı etkilerine karşı daha savunmasız olduğu alanyazında sıklıkla vurgulanmaktadır. Yoksulluk, toplumsal etiketlenme, kısıtlı sosyal çevrenin kaybolması, afet hazırlık planlamalarından dışlanma, sağlık hizmetlerinin erişilebilir olmaması gibi olumsuzluklar, Özel gereksinimli bireylerin afet ve acil durumlardan daha çok etkilenmesine neden olan etmenler arasındadır. Bu araştırmanın amacı afet ve acil durumlarda ilk yardım ve kurtarma hizmeti sunan UMKE personelinin özel gereksinimli bireylere yönelik müdahalelerini belirlemektir. Araştırmaya 25-46 yaş aralığında 10'u erkek 4'ü kadın olmak üzere 14 UMKE görevlisi katılmıştır. Bu araştırmada UMKE personelinin özel gereksinimli bireylere müdahale sürecinin nasıl gerçekleştiğinin derinlemesine incelenmesi amaçlandığından, araştırma nitel araştırma yöntemine dayalı durum çalışması olarak desenlenmiştir. Bu amaç doğrultusunda katılımcılarla yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmış, araştırma süresince yansıtıcı araştırmacı günlüğü ve belge toplama tekniklerinden yararlanılmıştır. Elde edilen veriler tümevarımsal olarak analiz edilmiştir. UMKE personeli özel gereksinimli bireyleri; tipik gelişim gösteren bireylerden farklı olma ve ihtiyaçlarını bağımsız olarak karşılayamama durumuyla ilişkilendirmiş, tıbbi tanısı olan bireyler ve dezavantajlı bireyler olarak sınıflandırmıştır. Özel gereksinimli bireylerin afet ve acil durumlarda olumsuz duygular yaşadığı; iletişim, güvenlik ve çevresel koşullardan kaynaklanan güçlüklerle karşılaştığı ifade edilmiştir. Özel gereksinimli bireylerin; dış görünüşünden, iletişim şeklinden, iletişim çabalarına verilen yanıtlarından ve yakın çevreden alınan bilgilerden hareketle tespit edebileceği bulgusuna ulaşılmıştır. Özel gereksinimli bireylerle iletişim kurmak için alternatif yollara ve uyarlamalara başvurulabileceği belirlenmiştir. UMKE personelinin, özel gereksinimli bireyleri tespit etme, iletişim kurma ve tedavi etmede bilgi ve eğitim eksikliğinden kaynaklı güçlükler yaşadığı sonucuna ulaşılmıştır.

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Mehmet Uyanık (ORCID ID: 0000-0002-9129-6606), Rana Durmuş, Berra Yakıcı, Serkan Pekçetin

erg.mehmetuyanik@gmail.com, ranadurmux@gmail.com, berra.yakici@gmail.com,
serkanpekccetin@gmail.com

Türkiye’de Pediatri Alanında Çalışan Ergoterapistlerin Disleksiye İlişkin Bilgi Düzeylerinin Belirlenmesi

Problem Durumu Aynı zamanda öğrenme güçlüğü olarak bilinen disleksi, bir bireyin normal zekâ düzeyinde olmasına rağmen dil, okuma ve yazma becerilerinde sorunlar yaşamasına neden olan bir özel öğrenme bozukluğudur. Disleksi konusu çeşitli ülkelerde yüzyılı aşkın zamandır araştırılmaktadır. Özel gereksinimli çocuklara yönelik müdahalelerde önemli bir yere sahip olan ergoterapi, çocukların hem aktivitelere hem de topluma katılımlarını arttırmayı hedefleyen bir sağlık mesleğidir. Bu bağlamda disleksiye özgü müdahale sürecinde ergoterapistlerin disleksi hakkında bilgi durum düzeyleri oldukça önemlidir. Ancak ülkemizde disleksi rehabilitasyonunda çalışmakta olan ergoterapistlerin bilgi düzeylerine yönelik herhangi bir inceleme yapılmamıştır. Amaç Disleksi, her beş çocuktan birini etkileyen ve her kültürde, ırkta ve sosyo-ekonomik düzeyde görülen bir öğrenme güçlüğüdür. Disleksili çocukların rehabilitasyonunda çalışabilmek için hastalık hakkında tam bilgiye sahip olmak önemlidir. Bu nedenle çalışmamızda ülkemizde 10 yılı aşkın süredir var olan ergoterapi lisans bölümünden mezun olan ve pediatri alanında aktif olarak çalışan ergoterapistlerin disleksiye ilişkin bilgi durum düzeylerini belirlemeyi amaçladık. Yöntem Ergoterapistlerin demografik özellikleri (yaş, mezun olunan üniversite, aktif olarak çalışılan sene sayısı ve çalışma alanı bilgileri) kaydedilmiştir. Araştırmada ergoterapistlerin disleksiye dair bilgi düzeyleri Altuntaş tarafından 2010 yılında tasarlanan disleksi bilgi testi ile değerlendirilmiştir. Disleksi bilgi testi “Disleksi Tanısının Belirgin Özelliklerine Dair Sorular (9 Soru)”, “Disleksinin Tanılanma Süresine Ait Sorular (3 Soru)”, “Disleksinin Tedavisine Dair Sorular (1 Soru)” olmak üzere 3 alt başlık altında toplanır. Araştırma sonucunda elde edilen veriler SPSS programıyla analiz edilmiştir. Bulgular Araştırmamıza 10 farklı üniversiteden mezun, pediatrik rehabilitasyon alanında çalışmakta olan 44 ergoterapist dahil olmuştur. Çalışmamıza katılan ergoterapistlerin aktif olarak çalışma sürelerinin ortalaması $2,50 \pm 0,70$ yıldır. Disleksi bilgi testine verilen cevapların dağılımı şu şekildedir: Katılımcıların %97,7’si disleksi tanısının belirgin özelliklerine dair sorulara, %63,6’sı disleksinin tanılanma sürecine dair olan sorulara doğru cevap vermiştir. Katılımcıların çoğu (%65,9) . Disleksinin tedavisine dair olan tek soruya yanlış cevap vermiştir. Sonuçlar Çalışmamız sınırlı sayıda ergoterapistin katılımıyla gerçekleşmiştir. Bu sebeple daha geniş örneklem grubunda çalışmanın tekrarlanması önerilmektedir. Katılımcıların birçoğu

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

farklı üniversitelerin lisans bölümünü tamamlamıştır. Bu bağlamda tüm ergoterapi lisans programlarında disleksi rehabilitasyonu ve özel öğrenme güçlüğüne dair daha kapsamlı teorik ve uygulamalı eğitimlerin olmasına ihtiyaç olduğunu düşünmekteyiz. Aynı zamanda disleksi tanılı bireylerin yaşadığı sıkıntılara yönelik olarak ergoterapi bölümü öğrencilerinin üniversite öğrencilerine yönelik farkındalık çalışmalarında yer almalarının rehabilitasyon sürecini olumlu yönde etkileyebileceğini öngörmekteyiz.

TÜBİTAK

UDEMKG2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Z. Esra Ketenoğlu Kayabaşı
eketenoglu@kastamonu.edu.tr

Okul Öncesi Öğretmen Adaylarına Göre “Disleksi” ve “Erken Okuryazarlık” Kavramlarının İlişkilendirilmesi

Bu araştırmanın amacı okul öncesi öğretmen adaylarının erken okuryazarlık ve disleksi kavramlarını nasıl ilişkilendirdiklerini ortaya çıkarmaktır. Bu bağlamda araştırma nitel desende tasarlanmıştır. Nitel araştırma tekniklerinden biri olan yazışma tekniği ile verilerin elde edilmesi planlanmıştır. Araştırmacı tarafından hazırlanan form iki bölümden oluşmaktadır. Birinci kısımda katılımcıların demografik bilgilerinin yanı sıra “öğrenme güçlüğü” ve/veya “erken okuryazarlık” derslerini alma durumlarını da belirtmeleri istenecektir. Formun ikinci bölümünde ise disleksi ve erken okuryazarlık kavramlarını nasıl ilişkilendirdiklerine yönelik bir soru bulunmaktadır. Katılımcı grubunu Kastamonu Üniversitesi Eğitim Fakültesinde öğrenim gören 40 okul öncesi öğretmen adayı oluşturmaktadır. Katılımcıların araştırmaya dahil edilme sürecinde Özel Eğitim ve Kaynaştırma dersini almış/alıyor olma şartı aranmıştır. Elde edilen verilerle kategorisel içerik analizi yapılacaktır. Araştırma süreci devam etmektedir.

TÜBİTAK

UDEMKG2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Burcu Durmaz, Macid Ayhan Melekoğlu
drburcudurmaz@gmail.com, macidayhan@gmail.com

İlköğretim Düzeyindeki Öğretmen Adaylarının ve Öğretmenlerinin Diskalkuliye İlişkin Bilgi ve Bütünleştirme Uygulamalarında Yeterlik Düzeyleri

Diskalkuli, özel öğrenme güçlüğü şemsiye kavramı altında incelenen matematik öğrenme güçlüğüdür. Bu güçlüğe sahip bireylerin erken tanılanmaları ve eğitimsel gereksinimlerine uygun olarak sistematik bir öğretim hizmeti almaları matematik dersi gibi belirleyici bir ders açısından normal gelişen akranlarına kıyasla birtakım dezavantajlarla karşı karşıya olan diskalkulik bireyler için oldukça önemlidir. Bu araştırmanın amacı ilköğretim kademesinde görev yapacak olan öğretmen adayları ile yapmakta olan öğretmenlerin diskalkuliye ilişkin bilgi ve bütünleştirme uygulamalarında yeterlik düzeylerinin belirlenmesidir. Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden biri olan betimsel taramadan yararlanılmıştır. Araştırmanın katılımcıları uygun örneklemeden yararlanılarak belirlenmiştir. Araştırmanın katılımcıları Antalya il merkezindeki ilkokul ve ortaokullarda görev yapmakta olan yaklaşık 300 sınıf ve ilköğretim matematik öğretmeni ile öğrenimlerine aynı alanlarda devam etmekte olan öğretmen adaylarıdır. Araştırmanın veri toplama araçları Sousa, Dias ve Cadime tarafından geliştirilen “Öğretmenlerin Diskalkuli Hakkındaki Bilgilerine İlişkin Anket” ile Sharma, Loreman ve Forlin tarafından geliştirilen “Bütünleştirme Uygulamalarında Öğretmen Yeterlik Ölçeği”dir. Araştırmadan elde edilen verilerin analizinde frekans ve yüzde hesapları gibi nicel analizlerden yararlanılmıştır. Araştırmanın veri analiz süreci halen devam ettiği için araştırmanın bulguları ve bulgulara dayalı sonuç ile öneriler sunum sırasında paylaşılacaktır. Bu çalışmadan hareketle halihazırda görev yapmakta olan öğretmenlerle YÖK’ün mevcut lisans programlarına göre yetişmekte olan öğretmen adaylarının konuya ilişkin bilgi düzeyleri ile yeterlikleri alanyazın ışığında tartışılacaktır. Ayrıca araştırmacılara, öğretmen eğitimcilerine, politika yapıcılara ve karar alıcılara dönük önerilerde bulunulacaktır.

Anahtar kelimeler: bütünleştirme, diskalkuli, öğretmen eğitimi

TÜBİTAK

UDEMKG2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

TEMA:

Erken Çocuklukta Müdahalede Önleme

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Aslı İzoglu-Tok, Özcan Doğan
izogluasli@gmail.com, ozcdogan@hacettepe.edu.tr

Ebeveynlerin ve Öğretmenlerin Bakış Açısıyla Özgül Öğrenme Güçlüğü Olan Çocukların Erken Dönem Belirtileri: Nitel Bir Çalışma

Özgül öğrenme güçlüğü erken belirtileri gösteren çocukların gelişimsel açıdan risk altında olduğu görülmektedir. Bu çalışmada özgül öğrenme güçlüğü tanısı almış 7-11 yaş arasındaki çocukların ebeveynleri ve öğretmenleriyle nitel görüşmeler yaparak anaokulu ve birinci sınıfta ortaya çıkan tanı öncesi gelişimsel süreçleri keşfetmek amaçlanmıştır. Yöntem: Araştırma nitel araştırma yöntemiyle yürütülmüştür. Çalışma grubu amaçlı örnekleme yöntemlerinden amaçlı rastgele örnekleme yöntemiyle oluşturulmuştur. Bir çocuğun hem ebeveyni hem de öğretmeni olmak üzere 20 kişi çalışma grubunda yer almıştır. Ankara MEB'e bağlı ilkokullarda öğrenim gören ve özgül öğrenme güçlüğü tanısı almış 7-11 yaş arasındaki çocukların ebeveynleri ve öğretmenleriyle nitel görüşmeler yapılmıştır. Araştırmacılar tarafından geliştirilmiş, öğretmen ve ebeveyn olmak üzere iki yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Nitel veri analizi programı MaxQDA yardımıyla dokümanların içerik analizi gerçekleştirilmiştir. Bulgular: Yapılan analiz sonucunda özgül öğrenme güçlüğü'nün erken dönem belirtilerine ilişkin dört model oluşturulmuştur. Okul öncesi dönem belirtilerinin dokuz kategori altında ortaya çıktığı görülmüştür: sosyal-duygusal gelişim, dil ve iletişim gelişimi, kaba motor gelişim, özbakım becerileri, algılama, bellek, dikkat, organize olma alanlarında yaşanan güçlükler ve diğer alanlarda yaşanan güçlükler. Okul döneminde ise akademik alan dışında diğer alanlarda 10 kategorinin ortaya çıktığı görülmüştür: sosyal-duygusal gelişim, dil ve iletişim gelişimi, kaba motor gelişim, özbakım becerileri, dikkat, algılama, bellek, motivasyon, organize olma ve diğer alanlarda yaşanan güçlükler. Tartışma: Ebeveynlerin ve öğretmenlerin dil ve iletişim becerilerinden başlayarak sosyal-duygusal gelişim, motor gelişim, algılama, dikkat ve bellek, akademik alan olarak devam eden bir dizi güçlükleri ifade ettikleri görülmüştür. Bahsi geçen bu güçlüklerin kümülatif ilerleyişi sonunda çocuğun kendini gerçekleştirememesine bağlı yaşanan güçlüklerin ortaya çıktığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: özgül öğrenme güçlüğü; risk grubu; erken dönem; erken müdahale.

TÜBİTAK

UDEMKG2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Elif Karabulut, Işık Akın-Bülbül, Merih Toker, Selda Özdemir
eliffgunduz@hotmail.com, isikakinbulbul@gmail.com, merih.toker@hku.edu.tr,
seldaozdemir@gmail.com

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan ve Tipik Gelişim Gösteren Çocukların Kelime Hatırlama ve Jest Kullanım Performanslarının Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi

Otizm spektrum bozukluğuna (OSB) özgü sınırlılıklardan biri jestler, elleri, parmakları, kolları, yüz ifadelerini ve vücut pozisyonlarını kullanarak iletişim kurma amaçlı olan eylemlerde gözlemlenen farklılıklardır. Pek çok araştırmacı jestlerin iletişim amaçlı, zihinden sözcüklere erişme, leksikal erişim ve konuşma sırasında hafızadan sözcüğe ulaşırken gerilimi azaltma işlevleri bulunduğunu göstermiştir. Bu çalışmada; OSB olan ve tipik gelişim gösteren (TGG) çocukların kelime hatırlama performansları eller bağlı ve eller serbest koşullarında karşılaştırılmış ve jest kullanım performansları eller serbest koşulunda incelenmiştir. Çalışma nedensel karşılaştırma deseni olarak tasarlanmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu dil yaşları 4-7 yaşları arasında olan ve OSB tanısı almış 25 çocuk ile 25 TGG çocuk olmak üzere toplam 50 katılımcı oluşturmuştur. Araştırma kapsamında 30 kelimeden oluşan bir kelime listesi oluşturulmuştur. Eller serbest koşulunda hatırlama görevinde çocukların jest türleri kodlanmış ve karşılaştırılmıştır. Araştırma bulguları toplam jest kullanımında TGG olan çocukların anlamlı düzeyde yüksek jest sergilediklerini ($z=-2.25$, $p<.05$) göstermiştir. OSB olan çocukların dil performansı ile doğru yanıtları arasında pozitif yönde düşük düzeyde bir ilişki ($r=.46$), sunulan ipucu sayısı ile doğru yanıtları arasında negatif yönde yüksek düzeyde ilişki ($r=-.90$) ve doğru yanıtlar ile jest kullanımları arasında orta düzey negatif yönlü ilişki ($r=-.67$) bulunmuşken; eller bağlı koşulunda doğru yanıt ile ipucu arasında negatif yönde yüksek düzey ilişki ($r=-.93$), doğru yanıt ile dil arasında pozitif yönde düşük düzey ilişki ($r=.41$) bulunmuştur. Eller serbest koşulunda gösterici jestlerin ($z=-.44$, $p<.05$), kendini düzenleme jestlerinin ($z=-.39$, $p<.05$) ve ikonik jestlerin gruplara ($z=-1.38$, $p<.05$) göre farklılaşmadığı, vurgulayıcı jestlerin ise gruplara göre farklılaştığı ($z=-2.72$, $p<.05$) görülmüştür. Araştırmadan elde edilen bulgular güncel alanyazın çerçevesinde ele alınmış ve ileri araştırmalara yönelik önerilere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Otizm Spektrum Bozukluğu, jest kullanımı, anlatı becerileri, jest-konuşma birleşimi, leksikal ulaşım

TÜBİTAK

UDEMKG2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Özlem OĞUZ, Büşra ÇINAR
ozlem.oguz@uskudar.edu.tr, busracinar03@gmail.co

Kardeşler Arası Bir Karşılaştırma: Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) Tanılı ve Tipik Gelişim Gösteren Çocukların Kardeşlerinin Zihin Kuramı Becerileri

Yapılan çalışmalar otizm spektrum bozukluğuna sahip çocukların zihin kuramı gelişiminde bazı farklılıklar olduğunu göstermiştir. Bu bulgular araştırmaların aynı zamanda otizmlili bireylerin kardeşlerinin de zihin kuramı becerilerinin araştırılmasına yönelik yürütölmeye başlaması konusunda yönlendirici olmuştur. Bu çalışmada da otizmlili kardeşi olan bireyler ve tipik gelişim gösteren kardeşi olan bireylerin zihin kuramı becerilerinin karşılaştırılması amaçlanmıştır. Araştırmaya 4-6 yaş arasında OSB tanısı almış bireylerin tipik gelişim gösteren 10 kardeşi ve tipik gelişim gösteren bireylerin tipik gelişim gösteren 10 kardeşi dâhil edilmiştir. Araştırmada veri toplamak amacıyla “Katılımcı Bilgi Formu”, “Zihin Kuramı Testleri” ve kardeşin tanısını doğrulamak ve şiddetini belirleyebilmek amacıyla “Gilliam Otistik Bozukluk Derecelendirme Ölçeği-2” uygulanmıştır. Veriler, SPSS 26.0 paket programı kullanılarak değerlendirilmiştir. Elde edilen veriler katılımcılar arasında zihin kuramı puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğunu göstermiştir. Otizm şiddeti, annenin eğitim durumu ve cinsiyet değişkenleri ile zihin kuramı puanları arasında anlamlı bir ilişki elde edilmemiştir. Alanyazında kardeşlerle ilgili zihin kuramı çalışmalarının heterojen sonuçlar içerdiği görölmektedir. Çalışmamızda OSB tanılı kardeşe sahip olan sağlıklı katılımcıların herhangi bir bozukluğa ya da geriliğe sahip olmasalar bile zihin kuramı becerilerinde zorlandıkları görölmüştür. Zihin kuramı becerilerinde farklılaşma olduğunun dikkate alınması ve kardeşlerin de erken müdahale programına dâhil edilmesinin ilerleyen yıllarda karşılaşılabilecek zorluklar açısından önleyici olacağı düşünülmektedir. Gelecekteki araştırmalar için katılımcılarla detaylı bir dil değerlendirmesi yürütölməsi, katılımcı sayısının artırılması ve kardeşlerin de değerlendirme sürecine dâhil edilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Otizm, zihin kuramı, kardeş, karşılaştırma

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Cevriye Ergül, Burcu Kılıç Tülü, Meral Çilem Ökcün Akcamuş, Seher Yalçın, Gözde Akoğlu, Zeynep Bahap Kudret

cergul@ankara.edu.tr, tulu@ankara.edu.tr, okcun@ankara.edu.tr, yalcins@ankara.edu.tr, gozde.akoglu@ikcu.edu.tr, zkudret@ankara.edu.tr

Okuduğunu Anlamanın Anasınıfındaki Yordayıcıları

Okuduğunu anlama becerileri okuryazar toplumlarda kritik öneme sahiptir ve çocukların ilkökulda geliştirdiği en temel becerilerden biridir. Okuduğunu anlamakta zorlanan çocuklar ilerleyen yıllarda okumayı bilgi edinme amacıyla kullanamamakta ve akademik becerilerde problemler yaşamaktadır. Bu nedenle anasınıfında, okuduğunu anlama becerileri üzerinde etkili olan becerileri bilmek bu beceriler açısından risk grubunda yer alan çocukları belirlemek için oldukça önemlidir. Bu kapsamda bu çalışmada ikinci sınıfa devam eden çocukların okuduğunu anlama performanslarını anasınıfındaki hangi dil (sözel dil ve sözcük bilgisi), erken okuryazarlık (harf bilgisi, sesbilgisel farkındalık) ve bilişsel becerilerin (hızlı isimlendirme, sözel-görsel kısa süreli bellek ve sözel-görsel çalışma belleği) yordadığı incelenmiştir. İlişkisel tarama modeli kullanılan ve boylamsal olarak yürütülen çalışmada 540 çocuk anasınıfından ikinci sınıfın sonuna kadar üç yıl boyunca izlenmiştir. Analizler 401 çocuk ile yapılmıştır (Xyaş=95.42 ay). Çocukların sosyo-ekonomik düzeylerinin belirlenmesinde Sosyo-ekonomik Düzey İndeks Bilgi Formu; dil becerilerine yönelik yapılan değerlendirmelerde sözel dil performanslarını belirlemek için Türkçe Erken Dil Gelişimi Testi, sözcük bilgilerini belirlemek için ise Türkçe İfade Edici ve Alıcı Dil Testi; erken okuryazarlık becerilerinin değerlendirilmesinde Erken Okuryazarlık Testinin harf bilgisi ve sesbilgisel farkındalık alanları; bilişsel becerilerine yönelik yapılan değerlendirmelerde hızlı isimlendirme performanslarını belirlemek için Hızlı İsimlendirme Testi, sözel ve görsel çalışma belleği performanslarını belirlemek için ise Çalışma Belleği Ölçeği kullanılmıştır. Son olarak, çocukların ikinci sınıfın sonundaki okuduğunu anlama performansları Okuma Yazma Değerlendirme Bataryasının anlama testleri temelinde belirlenmiştir. İkinci sınıfın bahar döneminde çocukların okuduğunu anlama performanslarını anasınıfındaki hangi değişkenlerin yordadığı aşamalı (stepwise) çoklu regresyon analizi kullanılarak incelenmiştir. Analizler sonucunda çocukların okuduğunu anlama becerilerini yordayan değişkenlerin yer aldığı altı model elde edilmiştir. Buna göre, çocukların okuduğunu anlama becerilerine en fazla katkı sağlayan değişkenler sırasıyla; sözel çalışma belleği, sözel dil, harf bilgisi, hızlı renk isimlendirme, sesbilgisel farkındalık ve görsel çalışma belleğidir. Çocukların anasınıfındaki bu becerileri ikinci sınıftaki okuduğunu anlama becerilerinin %35'ini açıklamaktadır. Anlamada etkili olduğu belirlenen bu beceriler alanyazın temelinde tartışılmıştır.

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Anahtar kelimeler: Okuduğunu anlama, okuduğunu anlamanın yordayıcıları, erken okuryazarlık, dil becerileri, sözcük bilgisi, çalışma belleği, hızlı isimlendirme

TÜBİTAK

UDEMKG2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Sevil Meran, Özge İdrisoğlu, Banu Akbaş, Berrin Akman
smeran@hacettepe.edu.tr, oıdrısoglu@fsm.edu.tr, banuuakbas@gmail.com,
bakman@hacettepe.edu.tr

Erken Müdahale Programı Yürüten Farklı Kurum ve Kuruluşların COVID-19 Sürecindeki Çalışmalarının İncelenmesi

2020 yılında hayatımıza giren COVID-19 pandemisi tarih boyunca küresel eğitim sistemlerine en büyük zararı veren krizler arasında yerini almıştır. UNESCO tarafından ortaya konulan raporda, yaklaşık 190 ülkeden 1,5 milyardan fazla öğrencinin pandeminin zirveye ulaştığı süreçte okul dışında kaldığı tespit edilmiştir. Pandeminin etkileri; yoksulluk, sağlık ve çocuk bakım hizmetlerine erişimde zorluk, beslenme ve barınma ihtiyacının karşılanamaması ve düşük ev ortamı kalitesi ile görünür hale gelmiştir. Dolayısıyla, COVID-19 ile birlikte çocukların gelişim ve öğrenmesine etki eden risk faktörlerinin ve etkilerinin azaltılması, ailelerin okul dışı eğitim sürecinde bilgilendirilmesi ve güçlendirilmesi konusunda erken müdahale programlarının gerekliliği öne çıkmıştır. Bu araştırmanın amacı COVID-19 sürecinde 0-8 yaş çocuklarına yönelik erken müdahale programı ve çalışmaları yürüten kurum ve kuruluşların eylem planı ya da çalışmalarının incelenmesi ve elde edilen bulgular ışığında mevcut ve uygulanması planlanan erken müdahale çalışmalarının niteliğinin artırılmasıdır. Bu, temel nitel araştırmanın verileri pandemi sürecinde 0-8 yaş grubuna yönelik uygulanmakta olan erken müdahale çalışmalarında yürütücü ya da kolaylaştırıcı rolünde yer alan kişi ve kişilerle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeler ile toplanmıştır. Veriler tümevarım yöntemi ile analiz edilmiş olup, bulgular pandemi öncesinde, pandemi sırasında yapılan ve sonrasında yapılması planlanan çalışmalar olarak rapor edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: COVID-19, Erken Müdahale, Risk Faktörü, Erken Çocukluk.

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Hilal Gengeç, Birkan Güldenoğlu, Tevhide Kargın
gengechilal@gmail.com, birkanguldenoglu@yahoo.com, tkargin@gmail.com

Hikâye Haritası Tekniğinin Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Dinlediğini Anlama Becerilerine Etkisi

60-72 aylık okul öncesi eğitim kurumuna devam eden ve dinlediğini anlama becerisi açısından sınırlı performans gösteren çocuklara yönelik verilen hikâye haritası tekniğinin etkililiğini incelemeyi amaçlayan bu araştırma, ön test son test kontrol gruplu deneysel desen modelindedir. Bu araştırmada ilk olarak araştırmacılar tarafından okul öncesi dönem hikâye haritası hazırlanmış, ardından hazırlanan hikâye haritasının dinlediğini anlama becerileri üzerindeki etkililiğini belirlemek için 9 haftalık bir program oluşturulmuştur. Araştırmanın çalışma grubunu Gaziantep ilinde bir anaokulunda eğitimine devam eden, 5-6 yaş arasında herhangi bir tanısı olmayan fakat dinlediğini anlama becerilerinde sınırlılık gösteren 20 çocuk oluşturmaktadır. Çocukların dinlediğini anlama becerilerine ait performansları Erken Okuryazarlık Testi (EROT) ile belirlenmiştir. Belirlenen 20 çocuğun 10'u deney 10'u ise kontrol grubuna seçkisiz olarak atanmıştır. Uygulama sürecinde öncelikle deney grubunda yer alan çocuklara hazırlanan hikâye haritasını tanıtılmış, hikâye haritasını hangi amaçla ve nasıl kullanacakları ile ilgili her biri 20 dakika olmak üzere bir hafta boyunca farklı üç günde eğitim verilmiş ve bir örnek uygulama yapılmıştır. Örnek uygulamanın tamamlanmasının ardından 8 hafta boyunca haftada iki gün 30 dakika boyunca deney grubunda bulunan çocuklar ile bir araya gelinmiştir. Uygulama sırasında öncelikle çocukların seviyesine uygun nitelikli bir hikâye kitabı uygulamacı tarafından çocuklara okunmuş ardından çocukların dinledikleri hikâyeden anladıklarını hikâye haritasında yer alan uygun yerlere çizimleri istenmiştir. Elde edilen tüm veriler SPSS 21 programına aktarılmış ve verilerin analizinde Mann Whitney-U ve Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi kullanılmıştır. Elde edilen sonuçların okul öncesi dönemde kullanılan hikâye haritası tekniğinin çocukların dinlediğini anlama becerilerine ait performanslarını anlamlı şekilde artırdığını göstermiştir.

TÜBİTAK

UDEMKG2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Ayten Düzkantar, Kübra Adıgüzel
auysal@anadolu.edu.tr, kubradiguzel94@gmail.com

Geçmişten Günümüze Türkiye’de Erken Çocuklukta Cinsel Eğitimle İlgili Yürütülen Araştırmalar

Büyümenin en hızlı gerçekleştiği zaman aralığı olan erken çocukluk, 0-8 yaş aralığını kapsayan bireyin çevresinden en çok etkilendiği gelişim dönemidir. Bireylerin içinde bulundukları gelişim dönemlerine göre öğrenme ya da gelişmeye hazır olduğu kritik dönemler vardır. Organizmanın çevreye uyum sağlaması için kritik dönemlere uygun olarak farklı gelişim alanlarına ait gelişim görevlerini yerine getirebilmesi gerekmektedir. Bu gelişim alanlarından biri de cinsel gelişimdir. Gelişim bir bütündür ve cinsel gelişimde yaşanan bir aksaklık, sosyal-duygusal gelişim gibi diğer gelişim alanlarında da farklılaşmalara sebep olabilir. Erken çocukluk döneminde uygun cinsel eğitim alamayan çocuk, mahremiyet duygusu geliştiremeyebileceği için istismara karşı kendi güvenliğini sağlayamayabilir. Bu sebeple kritik dönemler kaçırılmadan erken çocukluk döneminde cinsel eğitime gereken önem verilmelidir. Bu çalışmada Türkiye’de erken çocukluk döneminde cinsel gelişim alanıyla ilgili yapılan araştırmalar, Google Akademik ve YÖK Ulusal Tez Merkezi web tabanlarında yapılan taramalarla incelenmiştir. Erişilen 26 makale, 1 doktora tezi, 2 tıpta uzmanlık tezi ve 13 yüksek lisans tezi olmak üzere toplam 42 araştırma incelemeye dâhil edilmiştir. %65’i 2012 yılından sonra gerçekleştirilen bu araştırmalar, ülkemizde erken çocuklukta cinsel eğitimle ilgili bilimsel çalışmaların son 10 yılda arttığını göstermektedir. Bunların çoğunluğu ebeveyn ve öğretmenlerin bilgi ve tutum düzeylerini ortaya koymaya, çocuk kitapları ile filmlerini incelemeye, cinsel istismarı incelemeye yönelik olan birinci nesil araştırmalardır. Ayrıca ölçek geliştirmeye veya uyarlamaya; öğretmen, ebeveyn ya da çocuklara yönelik cinsel eğitim programlarının etkililiğini incelemeye yönelik olan ikinci nesil araştırmalar da yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Erken çocukluk; cinsel eğitim; erken çocuklukta cinsel gelişim

TÜBİTAK

UDEMKG2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Kübra Demiröz, Hatice Nilay Kayhan
kubra.ozgan@hku.edu.tr, nilaykayhan@gmail.com

Erken Çocukluk Özel Eğitiminde Aile ve Personel İş Birliği

Erken Çocukluk Özel Eğitiminde Aile ve Personel İş Birliği Erken Çocukluk Özel Eğitimi (EÇÖE) 0-8 yaş aralığındaki gelişimsel yetersizliği bulunan ya da gelişimi risk altında olan özel gereksinimli çocuklar ile ailelerine sunulan hizmetler olarak tanımlanmaktadır. Bu dönemde çocuk, ailesi ve çevresi ile sürece birlikte dahil edilmeli, paydaşlar bir bütün olarak kabul edilmelidir. Çünkü EÇÖE sürecinde çocuklar için hedeflenen beceri ve davranışların kazandırılabilmesinde personel ve aile iş birliği önemli bir değişkendir. Rol ve sorumlulukların nasıl tanımlandığı ile iş birliğinin sürdürülebilir olmasına odaklanılan bu araştırmada, EÇÖE’de yer alan paydaşların iş birliği deneyimleri temel alınmıştır. Araştırmada EÇÖE’de farklı uzmanlık alanında görev alan personellerin diğer personeller ve özel gereksinimi olan çocukların aileleri, ailelerin ise personel ile olan iş birliği deneyimleri incelenmiştir. Bir özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinde gerçekleştirilen araştırmaya 12 personel (odyolog, okul öncesi, sınıf, özel eğitim ve beden eğitimi öğretmenleri, diyetisyen, fizyoterapist, hemşire, psikolog, robotik kodlama ve gastronomi atölye öğretmenleri) ve 7 ebeveyn (altı anne ve bir baba) olmak üzere toplam 19 kişi katılmıştır. Çalışmada katılımcı grubu, gönüllülük esasına dayalı oluşturulmuş, araştırma nitel araştırma yönteminde olgubilim deseninde gerçekleştirilmiştir. Veriler yarı yapılandırılmış görüşmeler ile elde edilmiş, verilerin analizinde içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Analizler sonucunda 6 ana tema ve 18 alt temaya ulaşılmıştır. Bulguları oluşturan ana temalar; 1) Bir örüntü olarak iş birliği: deneyimler, 2) Katılım, sorumluluklar ve ihtiyaçları ile aileler, 3) Erken çocukluk özel eğitimi, 4) EÇÖE hizmetlerinde görev alan personel, 5) EÇÖE hizmetlerinde kurum özellikleri, 6) Görüş ve öneriler olarak belirlenmiştir. Bulgulara göre EÇÖE hizmetlerinde iş birliğinin önemi katılımcılar tarafından kabul edilmektedir. Aileler ve farklı alanlarda görev yapan personel iş birliğinde bilgi paylaşımı olduğunda, çocukların gelişimini birlikte planlamalarının olumlu sonuçları olduğunu vurgulamaktadır. Ancak katılımcıların iş birliği tanımları ile iş birliğine bakış açıları farklılaşmaktadır. Örneğin personel ve ailelerin iş birliği sürecinde ne tür uygulamalar olması gerektiği ile ilgili görüşleri farklıdır. Bu farklılık düzenli bir araya gelme, bilgi paylaşımını gerçekleştirme sürecine yansımaktadır. Kurumda farklı meslek alanından personelin bir arada çalışıyor olmasına rağmen iş birliğini çoğunlukla sınırlı kişilerle gerçekleştirdikleri dikkati çekmektedir. Öğretmenlerin diğer öğretmenlerle, fizyoterapistlerin

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

ise beden eğitimi öğretmenleriyle yakın iş birliği göze çarpmaktadır. Ayrıca ailelerin (diyetisyen, psikolog gibi farklı personeller bulunmasına rağmen) sadece çocuklarının eğitim/tedavilerinden sorumlu ilgili personel ile (öğretmen ya da fizyoterapist gibi) sıkça iletişim kurdukları, paylaşımda bulundukları gözlenmiştir. Mesleki gelişim ve ortak amaçlar oluşturmaya önemine değinen personeller, özellikle EÇÖE alanında teorik ve uygulamalı eğitimlere ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir. Dikkati çeken başka bir bulgu ise aile özelliklerinin iş birliği sürecini etkilemesidir. Buna göre ailenin sosyo-demografik özellikleri, bilgi kaynaklarına ulaşma durumları uzmanlar ile iş birliği sürecinde etkili olmaktadır. Dolayısıyla özel gereksinimli çocuklar ile ailelerinin ekonomik, sosyal destek ve bilgi desteği gibi ihtiyaçlarının karşılanması, sürece ailelerin de dahil edilmesi önem taşımaktadır. Sonuç olarak EÇÖE’de iş birliğinin artırılması ve nitelikli biçimde sürdürülebilmesi sistematik bir temel oluşturulmasına bağlıdır. Buna yönelik erişilebilir dijital platformların oluşturulabilir, yükseköğretimin ilgili alanlarında EÇÖE için nitelikli personel yetiştirilmesine yönelik düzenlemeler yapılabilir. Bu anlamda mesleki gelişimin sürdürülmesi amacıyla personele yönelik ücretsiz eğitimlerin planlanması, uygulama deneyimlerinin artırılması önerilebilir. Ayrıca özel eğitim hizmeti sunan kurumlara istihdam sağlanması ve kurumların fiziki koşullarının iyileştirilmesi sağlanabilir. Kurumlar (yükseköğretim kurumları, hastaneler, sağlık merkezleri, rehberlik ve araştırma merkezi, okullar, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri gibi) arası iş birliğinin geliştirilmesi için birlikte protokollerin sağlanması önemli görülmektedir.

Anahtar kelimeler: erken çocukluk özel eğitimi, iş birliği, aile katılımı, özel eğitim personeli

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Neslihan Argüt, Feryal Savcı, Ayşıl Seda Akar, Kübra Budal, Arzu Yükselen
nargut@medipol.edu.tr, feryalsavci@gmail.com, asakar@medipol.edu.tr,
kbudal@medipol.edu.tr, ayukselen@medipol.edu.tr

Erken Çocukluk Dönemine Yönelik Geliştirilen Digital Uygulamaların İncelenmesi

Son yıllarda teknolojiye yaşanan gelişmeler, bireylerin yaşamlarını önemli ölçüde etkilemektedir. Özellikle teknolojik araçlar ve bu araçlara ulaşımın kolaylaşması, her alanda, bu fırsatların kullanılmasına olanak tanımaktadır. Sağlık hizmetleri de bu alanların başında gelmektedir. Sağlık ve sağlık hizmetleri kapsamında geliştirilen uygulamalar hizmete hızlı erişimi sağlarken, kaliteyi ve verimliliği de arttırmaktadır. Özellikle, erken çocukluk yılları olarak adlandırılan 0-8 yaş aralığında çocuğu olan ebeveynlere yönelik geliştirilen uygulamalar, bütüncül sağlık kapsamında değerlendirildiğinde, çocukların ev ortamında desteklenmesini daha da kolay hale getirmiştir. Bu uygulamalar, ebeveynlerin çocuklarının gelişimi hakkında farkındalıklarını arttırırken, ailelere ev içinde çocuklarıyla etkileşimi çeşitlendirecek etkinlik ve öneriler sunmaktadır. Yapılan bu çalışmada, çocuk gelişimi alanında dijital ortamda kullanılmak üzere geliştirilmiş, İlk 6 Yıl, Çocuklu Dünya, Kidokit, Babysparks, CDC Milestones ve Subbon adlı uygulamalar incelenmiştir. Her bir uygulama dil, amaç, uygulamanın kullanımı, güçlü-zayıf yönleri, uygulanabilirlik ve ulaşılabilirlik başlıklarının yer aldığı “Uygulama Değerlendirme Formu” kullanılarak değerlendirilmiştir. Formdan elde edilen veriler, nitel araştırmalarda kullanılan içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiş ve bulgulara yönelik öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Çocuk gelişimi, gelişimsel destek, dijital uygulama.

TÜBİTAK

UDEMKG2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Fatma Karademir
fatma.karademir@inonu.edu.tr

İşitme Engelli Ebeveynlerin Çocuklarına (CODA) Erken Müdahale Açısından Bakış: "CODA" Filmi İncelemesi

CODA, İngilizce dilindeki Children of Deaf Adults ifadesindeki kelimelerin baş harflerinden oluşan bir kısaltmadır ve işitme engelli ebeveynlerin işitebilen çocuklarını ifade etmektedir. CODA'ların ebeveynleri işitme engelli olduklarından, buna bağlı konuşma problemleri de yaşayabilmektedirler. Bu durum, işitebilen CODA'ların bebeklikten itibaren ebeveynleri ile iletişimlerinde ve buna bağlı olarak gelişimlerinin bazı alanlarında aksaklıkların olabileceğini düşündürmektedir. Bu nedenle, işitme engelli ebeveynler için çocukları ile iletişimlerini ve çocuklarının gelişimleri için gerekli becerileri edinmelerini destekleyecek çalışmaların da önemli olduğu düşünülmektedir. Ergenlik dönemindeki bir CODA'nın hikayesinin anlatıldığı CODA filmi, CODA'ların ve ebeveynlerinin yaşadıkları problemlere ışık tutan iyi bir örnek niteliğindedir. Bu nedenle, bu çalışmada; CODA filmi incelenerek, bu bireylerin ebeveynleri ile birlikte ihtiyaç duydukları erken müdahale desteklerinin vurgulanması amaçlanmaktadır. Önemi vurgulanacak bu desteklerin, CODA'ların gelişimlerinde meydana gelebilecek olası problem ve gecikmelerin önlenmesinde katkı sunabileceği düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: CODA, İşitme engelli ebeveyn, Erken müdahale, Önleme, Film incelemesi

TÜBİTAK

UDEMKG2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Arife Tartar, İbrahim Halil Diken
arifeetartar@gmail.com

Erken Çocukluk Döneminde Gelişimsel Yetersizliğe Sahip Çocuklarda Zihin Kuramına İlişkin Türkiye’de Yapılan Çalışmaların İncelenmesi

Zihin kuramı, karşıdaki kişilerin zihinsel süreçlerinin kişinin kendi düşüncesinden farklı olduğunu anlamasını sağlayan, sosyal uyumunu etkileyen bir beceridir. Bu çalışmada Türkiye’de erken çocukluk dönemine ilişkin (0-8 yaş), gelişimsel yetersizliğe sahip çocuklarla zihin kuramına yönelik yapılan lisansüstü tez ve makale çalışmalarının bütüncül olarak incelenmesi amaçlanmıştır. Bu çalışma kapsamında Türkiye’de zihin kuramı ile ilgili yapılmış çalışmalar taranmıştır. Tarama sonucunda 20 tez ve 10 makale çalışmasına ulaşılmış olup dahil etme ölçütlerini karşılayan 14 çalışma araştırmaya dahil edilmiştir. Çalışmalar demografik özellikler (katılımcıların sayısı, yaşları, tanısı, cinsiyet, bağımlı değişken ve bağımsız değişken), yöntemsel özellikler (ortam, zaman, uygulamacı, araştırma modeli ve veri toplama araçları) ve çalışma bulguları kapsamında değerlendirmeye alınarak detaylı olarak incelenmiştir. İncelenen araştırmaların %100 ünün nicel araştırmalar olduğu görülmektedir. Çalışmanın erkek katılımcılarının (%53,13) kızlardan (%46,87) daha fazla olduğu görülmüştür. Çalışmalarda yer alan katılımcı yaşları 3-12 arasında değişim göstermektedir. Ortalama yaş 6,59 olarak hesaplanmıştır. Çalışmaların genelinde (n:12) ortam olarak kurumlar tercih edilmiştir. İncelenen çalışmalardan 13 tanesinde (Çinbay, 2019; Karakaşoğlu, 2019; Işıtan, 2018; Akkaya, 2018; Baştuğ, 2016; Biçer, 2015; Coşkun, 2015; Keçeli-Kaysılı, 2012; Özen, 2012; Erdem, 2011; Taymaz-Sarı, 2011 ve Sancar, 2004) “zihin kuramı” veya zihin kuramının alt boyutları bağımlı değişken olarak ele alınmıştır. İncelenen çalışmaların genelinde sahip olunan yetersizliğin derecesine göre zihin kuramı performansları da değişiklik göstermektedir. İncelenen araştırmalarda zihin kuramının belli boyutlarına yoğunlaşıldığı görülmektedir. Çok bileşenli bir beceri olan zihin kuramının diğer bileşenleri sonraki çalışmalarda ele alınabilir.

Anahtar Sözcükler: Zihin kuramı, yanlış kanı atfı, gelişimsel yetersizliğe sahip çocuklar, erken çocukluk dönemi.

TÜBİTAK

UDEMKG2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

TEMA:

Erken Çocuklukta Müdahalede Vaka bulma, Tarama, Tanılama ve Değerlendirme

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Cevriye Ergül, Meral Çilem Ökçün Akçamuş, Rumeysa Çakır, Nihan Kahraman Evrenkaya, Gözde Akoğlu, Zeynep Bahap Kudret, Burcu Kılıç Tülü
cergul@ankara.edu.tr, okcun@ankara.edu.tr, rcakir@ankara.edu.tr,
nihan.kahraman@ktu.edu.tr, gozde.akoglu@ikcu.edu.tr, zkudret@ankara.edu.tr,
tulu@ankara.edu.tr

Okuduğunu Anlama Performansını Etkileyen Değişkenler: Sözel Dil, Çalışma Belleği ve Okuma Akıcılığı

Araştırmada Türkçe konuşan çocukların anasınıfındaki sözel dil ve çalışma belleği becerileri ile ilkököl birinci ve ikinci sınıftaki okuma akıcılığının okuduğunu anlama performansını yordama durumu incelenmiştir. Araştırmanın katılımcılarını, Ankara ilinin merkez ilçelerindeki farklı sosyoekonomik düzeylere sahip olan ilkökullara devam eden 5-6 yaş aralığındaki çocuklar oluşturmuş ve aynı çocuklar 2. sınıfın sonuna kadar takip edilmiştir. Araştırmanın ilk ölçümleri anasınıfının güz döneminde, diğer ölçümleri ise birinci ve ikinci sınıfın farklı dönemlerinde gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda, anasınıfının güz döneminde toplamda 111 çocukta doğal dil örneği verisi alınmış ve bu çocukların çalışma belleği performansları değerlendirilmiştir. İlkokul 1 ve 2. sınıfta ise bu çocukların okuma akıcılığı ve okuduğunu anlama performansları belirlenmiştir. Üç yıl süren bu veri toplama süreci boyunca adres, okul değişikliği gibi pek çok nedenden dolayı katılımcıların sayısında değişiklikler olmuştur. Dolayısıyla, birinci ve ikinci sınıfın farklı dönemlerine ait tüm verileri olan 69 (K= 31, E= 38) çocukla analizler gerçekleştirilmiştir. Analiz sürecinde, öncelikle doğal dil örneklerinin transkripsiyonu yapılmış, ardından SALT bilgisayar programıyla dil örneklerinin 10 dakikası analiz edilerek Toplam Sözce Sayısı, Tam ve Anlaşılır Sözce Sayısı, Ortalama Sözce Uzunluğu ve Farklı Sözcük Sayısı (FSÖZS) ölçümleri elde edilmiştir. Çocukların sözel dil ölçümlerinin, çalışma belleği ve okuma akıcılığı performansının, okuduğunu anlamaya etkisini belirleyebilmek amacıyla hiyerarşik regresyon analizi yapılmıştır. Regresyon modellerinin yordanan değişkeni çocukların okuduğunu anlama performansı iken, yordayıcıları okuduğunu anlama ile ilişkili tek sözel dil ölçümü olarak FSÖZS, çalışma belleği (sözel kısa süreli bellek ve sözel çalışma belleği) ve okuma akıcılığıdır. Analizler sonucunda FSÖZS, çalışma belleği ve birinci/ikinci sınıftaki okuma akıcılığının 1. sınıf 2. dönemdeki okuduğunu anlamayı .74; 2. sınıf 1. dönemdeki okuduğunu anlamayı .79; 2. sınıf 2. dönemdeki okuduğunu anlamayı ise .76 oranında açıkladığı belirlenmiştir.

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Ayşe İlayda Mutlu, Tzemali Kampour
cemali_kabur@hotmail.com

Vaka Çalışması: Otizm Spektrum Bozukluğu ve Kekemeliği Olan Olgunun Değerlendirme ve Terapi Sonuçları

Kekemelik ve Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB), dil ve konuşma terapistlerinin klinik ortamlarında sıklıkla karşılaşılabilecekleri yaygın bozukluklardır. Ancak bu iki durum eş zamanlı olarak görüldüğünde çok nadir ve karmaşık bir durum halini alır. Kekemelik ile OSB gibi komorbid bozukluklar arasındaki ilişki literatürde yeni tartışılmaya başlanmıştır. OSB'li kekeleyen çocukların olgu bildirimlerinde artış vardır. Kekemelik ve OSB birlikte ortaya çıktığında çocuğun iletişimi daha fazla bozulur. Bu çalışmanın amacı; OSB ve kekemelik durumu birlikte görülen bir olgunun konuşma değerlendirme ve terapi bulgularının paylaşılmasıdır. OSB ve Kekemelik şikâyeti ile merkezimize başvuran 6 yaşındaki olgunun TOCS, CARS ve TEDİL testleri ile değerlendirmeleri yapılmış. Değerlendirme sonucuna göre orta düzeyde kekemeliği olduğu tespit edilmiştir. Olgunun doğal gözlem sürecinde pragmatik dil becerilerinde problemleri olduğu gözlenmiştir. Diğer dil becerilerine ait bulgular TODİL testine göre incelenmiş tüm alt testlerde gerilik olduğu tespit edilmiştir. Olgu ile haftada 3 seans olacak şekilde dil ve konuşma terapisine başlanmıştır. Terapi seanslarında olgunun kekemeliği için akıcılık şekillendirme yöntemi, diğer dil problemleri için de akıcılık şekillendirme yöntemi içerisine gömülmüş dil becerilerinin geliştirilmesinin hedeflendiği stratejiler kullanılmıştır. Seanslara ailenin eşlik etmesi sağlanmış. Her seansın ilk 5 dk'sında daha önce verilen ödev ve kekemelik şiddeti ile ilgili olarak değerlendirme yapılmıştır. Olgunun değerlendirme sonuçları incelendiğinde ilk değerlendirme ve son değerlendirme sonuçları arasında önemli derecede farklılıklar meydana gelmiştir. TOCS puanı; hızlı resim isimlendirme görevinde 12'den 5'e; model alınmış cümleler görevinde, 14'ten 3'e; yapılandırılmış konuşma görevinde, 15'ten 7'e; anlatım görevinde ise; 5'ten 1'e gerilediği, CARS puanı 36,5'ten 32'e gerilediği, TEDİL sonucunda ise; alıcı dil ham puanı; 23'den 27'ye; ifade edici ham puanı 25'ten 29' yükseldiği tespit edilmiştir. Olguda dil, konuşma, bilişsel ve sosyal iletişim becerileri alanlarında eksiklikler tespit edilmiş olup, terapi programı hazırlanmıştır. Hafta 3 kez 40 dk. oturumlar şeklinde 6 ay boyunca toplamda 72 terapi seansı takip edilmiştir. İlk değerlendirme ve son değerlendirme bulguları arasında ciddi farklılıkları olduğu gözlemlenmiştir. Terapiden sonra kekemelik semptomlarının şiddetliden hafif düzeye gerilediği ve dil becerilerinden semantik, sentaks ve morfoloji alanlarında gelişmeler olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar sözcükler: Otizm spektrum bozukluğu, kekemelik, kekemelik terapisi, fluency shaping method

TÜBİTAK

UDEMKG2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Burcu Kılıç Tülü
tulu@ankara.edu.tr

Beş Yaşındaki Çocukların Zihin Kuramı Becerilerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi

Özet Karmaşıklaşan sosyal ilişkiler içinde çocuğun, bireylerin davranışlarını doğru yorumlayıp buna uygun davranması, sosyal ilişkiler ve diğer öğrenmeleri açısından büyük önem taşımaktadır. Kendinin ve diğerlerinin duygularının, isteklerinin, inançlarının ve niyetlerinin farkında olma olarak tanımlanan zihin kuramı becerileri çocukların ilerleyen yıllardaki öğrenme davranışları, akademik becerileri, problem davranışları ve sosyal becerileri ile yakından ilişkilidir. Araştırmalar zihin kuramı becerilerinin bellek, dil gibi bilişsel becerilerin yanı sıra, cinsiyet, anne eğitim düzeyi gibi bazı değişkenlerle de ilişkili olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte zihin kuramı becerilerinin ev olanakları, kültürel aktiviteler gibi değişkenler ile ilişkisi incelenmemiştir. Bu kapsamda çalışmada, beş yaşında tipik gelişim gösteren çocukların zihin kuramı becerilerinin alıcı dil becerileri ve bazı sosyo-ekonomik değişkenlerle olan ilişkisi ve bu değişkenlerden hangilerinin zihin kuramı becerilerini yordadığı incelenmiştir. Çalışmaya beş yaşında alıcı dili yaşıyla uyumlu 172 çocuk ve bu çocukların aileleri katılmıştır. Çocukların alıcı dil düzeyleri Türkçe Erken Dil Gelişimi Testi ile belirlenmiş ve yaşına uygun performans gösteren çocukların zihin kuramı becerileri Zihin Kuramı Testinin beş yaşa yönelik formuyla değerlendirilmiştir. Çocukların sosyo-ekonomik düzeylerinin belirlenmesinde aileleri tarafından doldurulan Sosyo-ekonomik Düzey İndeks Bilgi Formu kullanılmıştır. Analizler sonucunda zihin kuramı becerilerinin çocukların alıcı dil becerileriyle pozitif yönlü orta; cinsiyet ile negatif yönde düşük, anne eğitim düzeyi, finansal durum ve sinemaya gitme sıklığı ile pozitif yönlü düşük düzeyde ilişkili olduğu görülmüştür. Çocukların zihin kuramı becerilerine en fazla katkı sağlayan değişkenlerin sırasıyla; alıcı dil becerileri, ailenin finansal durumu, çocuğun sinemaya gitme sıklığı ve anne eğitim düzeyi olduğu belirlenmiştir. Bu değişkenler çocukların zihin kuramı becerilerinin %23'ünü açıklamaktadır. Zihin kuramı üzerinde etkili olduğu belirlenen bu değişkenleri bilmenin zihin kuramı becerileri açısından risk grubunda olabilecek çocukları belirlemek açısından oldukça önemlidir.

Anahtar kelimeler: Zihin kuramı, alıcı dil becerileri, sosyo-ekonomik düzey, anne eğitim düzeyi

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Evrin Gerçek, Cemal Enes Arı
evrimgercek@maltepe.edu.tr, dktenesari@gmail.com

Erken Çocuklukta Kekemelik Sıklığı ve Kendiliğinden İyileşme Oranının Anne Görüşleri Aracılığıyla İncelenmesi

Bu çalışmada yaşları 30-84 ay arasında değişen çocuklarda kekemelik görülme sıklığı; kekemelik yaşamış çocuklarda kendiliğinden iyileşme oranları; kekeleyen ve kekelemeyen çocuklar arasındaki kekemelik aile öyküsü ve mizaç özellikleri açısından farklılıkların ortaya konması; kendiliğinden iyileşmede etkili olan aile kekemelik öyküsü varlığı, mizaç, dil gelişimi gibi faktörlerin etkisinin anne görüşlerine dayalı olarak incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma betimsel tarama modeli ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya 30-84 ay aralığında çocuğu olan 535 anne katılmıştır. Araştırmanın verileri 4 bölüm ve 60 sorudan oluşan 'Erken Çocukluk Kekemeliği Anketi' ile çevrimiçi olarak toplanmıştır. Araştırmanın verileri frekans ve yüzde olarak analiz edilmiştir. Araştırmada ayrıca kekeleyen/kekelemeyen; kendiliğinden iyileşen/kekemeliği devam eden gruplar arasında kekemelik aile öyküsü, mizaç, değişkenleri açısından farklılık olup olmadığı incelenmiştir. Hakkında anket doldurulan çocukların %90,8'inin kekemelik yaşamadığı, %9,2'sinin ise kekemelik yaşadığı; kekemelik yaşayanların %60,3'ünün kendiliğinden iyileştiği, %36,7'sinin ise kekemeliğinin devam ettiği; uyumlu mizaca sahip çocuklarda ve kolay arkadaş edinen çocuklarda kekemelik görülme oranının daha düşük olduğu; saldırgan mizaç özelliği sergileyen çocuklarda ve içe dönük çocuklarda kekemelik görülme oranının daha yüksek olduğu; inatçı mizaç özelliği sergileyen çocuklarda kekemeliğin devam etme oranının yüksek olduğu, kurallara uyabilen çocuklarda ise kekemeliğin devam etme oranının düşük olduğu bulunmuştur. Çalışmanın bulguları okul öncesi yıllarda kekemeliğin başlaması ya da başlamamasına ilişkin kekemelik aile öyküsü ve mizaca yönelik önemli farklılıklar olduğunu; kekemeliğin devam etmesi ile kendiliğinden iyileşme üzerinde kekemelik aile öyküsünün niteliği, mizaç, ebeveyn tutumları ve dil becerilerine ilişkin farklılıklar olduğunu göstermektedir. Çalışmanın bulguları erken çocukluk kekemeliği, kekemeliğin epidemiyolojisi ve kronik kekemelik risk faktörlerine ilişkin alanyazın bulguları ile paralellik göstermiştir. Anahtar kelimeler: erken çocukluk kekemeliği; kekemelik sıklığı; kendiliğinden iyileşme; tarama

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Cevriye Ergül, Meral Çilem Ökçün Akçamuş, Nihan Kahraman Evrenkaya, Rumeysa Çakır, Gözde Akoğlu, Burcu Kılıç Tülü, Zeynep Bahap Kudret
cergul@ankara.edu.tr, okcun@ankara.edu.tr, nihan.kahraman@trabzon.edu.tr,
rcakir@ankara.edu.tr, gzdakoglu@gmail.com, tulu@ankara.edu.tr, zkudret@ankara.edu.tr

Sözel Dil, Hızlı İsimlendirme ve Erken Okuryazarlık Becerileri Arasındaki İlişkiler

Bu çalışmada, Türkçe konuşan çocukların anasınıfı güz dönemindeki sözel dil ölçümleri ve hızlı isimlendirme performansı ile anasınıfı güz ve bahar dönemlerindeki erken okuryazarlık becerileri (sesbilgisel farkındalık, harf bilgisi) arasındaki ilişkilerin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışma Ankara ilinde anasınıfına devam eden 5 yaş grubu çocukların dil, erken okuryazarlık ve bilişsel becerilerinin gelişimsel profili ile okuma becerilerini yordama gücünü belirlemeyi amaçlayan bir proje kapsamında gerçekleştirilmiştir. Çalışmada, anasınıfı güz döneminde toplam 69 çocuktan sohbete dayalı dil örneği alınmış, ardından bu dil örneklerinin transkripsiyonu yapılarak SALT bilgisayar programı aracılığıyla analiz edilmiştir. Değişkenler arasındaki ilişkiler Pearson korelasyonu ile incelenmiş ve değişkenlerin, erken okuryazarlık becerilerini yordama durumu ise Hiyerarşik Regresyon Analizi ile hesaplanmıştır. Analizler sonucunda sözel dil ölçümleri arasında erken okuryazarlık becerileri ile ilişkili olduğu belirlenen farklı sözcük sayısının ($t=2.047$, $p<.05$) ve hızlı isimlendirmenin ($t=-2.956$, $p<.05$) güz dönemindeki sesbilgisel farkındalığı anlamlı olarak yordadığı bulunurken, bahar döneminde ise sadece farklı sözcük sayısı ($t=2.184$, $p<.05$) anlamlı yordayıcı olarak belirlenmiştir. Bunun yanı sıra güz dönemindeki harf bilgisi için farklı sözcük sayısının ($t=2.870$, $p<.05$), bahar dönemindeki harf bilgisi için ise hem farklı sözcük sayısının ($t=2.527$, $p<.05$) hem de hızlı isimlendirmenin ($t=-2.340$, $p<.05$) anlamlı yordayıcılar olduğu belirlenmiştir. Çalışmadan elde edilen bulgular ilgili alanyazın çerçevesinde tartışılmıştır. Anahtar Kelimeler: Sözel dil; hızlı isimlendirme; erken okuryazarlık

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Yılmaz Mutlu, Yavuz Erdem Akkuşçi, İhsan Söylemez
y.mutlu@alparslan.edu.tr, y.akkusci@alparslan.edu.tr , i.soylemez@alparslan.edu.tr

60-72 Aylık Çocukların Sayı Hissi Becerilerinin Diskalkuli Riski Bağlamında İncelenmesi

Diskalkuli, matematikte çok çeşitli güçlüklerle yol açabilen, sayıları anlamada yaşanan özel ve kalıcı bir durumdur. Bireyin yaşı, eğitim düzeyi ve deneyimi dikkate alındığında beklenmedik bir durum olarak her yaşta ve beceride ortaya çıkabilir. Matematik güçlükleri, ayrı bir kategori olarak değil, bir süreklilik olarak düşünülür ve nedensel faktörlere dayanır. Diskalkuli, spektrumun bir ucunda yer alır ve saymadan anlık bilme (subitizing), sembolik ve sembolik olmayan çokluk karşılaştırması ve sıralama da dahil olmak üzere sayı hissindeki güçlüklerin ciddiyeti nedeniyle diğer matematik sorunlarından ayırt edilebilir. Tek başına ortaya çıkabildiği gibi diğer özel öğrenme güçlükleri, matematik kaygısı ve tıbbi durumlarla birlikte görülebilir. Bu çalışmada 60-72 aylık çocukların sayı hissi becerileri diskalkuli riski bağlamında incelenmiştir. Muş ili merkezinde yer alan 3 farklı okul öncesi okuluna kayıtlı 102 çocuktan veri toplanmıştır. Veri toplama aracı olarak aritmetik testi, algısal ve kavramsal saymadan anlık bilme (sanbil), sembolik sayı karşılaştırma ve panamath testleri kullanılmıştır. Korelasyon, regresyon, kümeleme analizi ve tek yönlü varyans analiz yöntemleri ile testlerden elde edilen veriler analiz edilmiştir. Yapılan korelasyon analizi sonucunda aritmetik test puanları ile kavramsal sanbil (.7), sembolik sayı karşılaştırma (.7) test puanları arasında iyi düzeyde pozitif yönde, aritmetik testi ile algısal sanbil (.52) ve panmath (.35) test puanları arasında orta düzeyde pozitif yönde bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Gerçekleştirilen regresyon analizi sonucunda sembolik sayı karşılaştırma test puanlarının aritmetik performansın % 46'sını kavramsal sanbil test puanlarının ise aritmetik performansın yaklaşık %43'ünü açıkladığı tespit edilmiştir. Bunlarla beraber tüm test puanları kullanılarak kümeleme analizi yapılmış ve kümeleme analizi ile elde edilen grupların test ortalamaları tekyönlü varyans analizi yapılarak karşılaştırılmıştır. *Anahtar kelimeler:* Diskalkuli, matematik öğrenme güçlüğü, algısal ve kavramsal sanbil, sembolik sayı karşılaştırma, panamath.

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Seda Karakaşoğlu, Selda Özdemir, Hidayet Dikici
sedakarakasoglu@gmail.com, seldaozdemir@hacettepe.edu.tr, hdikici@ohu.edu.tr

Otizm Spektrum Bozukluğunda Çevresel Faktörler: İlk Belirtiler Döneminde Ekran Maruziyeti

Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) gelişimin ilk yıllarında belirti gösteren nörogelişimsel bir bozukluktur. Son yıllarda OSB'nin çocuklarda görülme sıklığında önemli ölçüde artış gözlemlenirken, bu artışa etki etmesi olası çevresel faktörler de araştırmacıların ilgi odağı haline gelmiştir. Özellikle COVID-19 sürecinde tüm dünyada çocuklar eğitim ortamlarından uzaklaşmış ve sokağa çıkma kısıtlamaları ile birlikte evde geçirdikleri zaman ve ekran maruziyetleri önemli ölçüde artmıştır. Pek çok araştırmacı denetimsiz ve kuralsız ekran kullanımının, yüksek ekran süresinin, yüksek uyaran özelliklerindeki ve erken yaşlarda başlanan ekran maruziyetinin çocukların gelişimi üzerinde olası pek çok olumsuz etkiye yol açabileceğini tartışmaktadır. Bu kapsamda planlanan bu araştırmanın amacı OSB tanısı almış çocukların ilk 24 aylık gelişim dönemlerinde maruz kaldıkları çevresel faktörlerinden biri olan ekran maruziyeti düzeylerini retrospektif ebeveyn görüşlerine dayalı olarak incelenmektir. Bu amaçla katılımcı çocuk ebeveynlerine çocuklarının ilk 24 aylarındaki ekran maruziyetinin uzunluğu, süresi ve gelişim dönemi hakkında oluşturulmuş sorulardan oluşturulan bir anket uygulanmıştır. Araştırmaya 200 ebeveyn davet edilmiş ve davet edilen ebeveynlerin %75'i ankete dönüş sağlamıştır. Araştırma bulgularında katılımcı çocukların %62'sinin en yoğun ekran maruziyetinin 12-24 ay aralığında olduğu, bu çocukların %91'inin günde 3-4 saat süresince, %9'unun ise günde 5-7 saat süresince ekrana maruz kaldıkları bulgulanmıştır. Araştırma bulguları en çok 12-24 ay aralığında ekrana maruz kaldıkları bildirilen çocukların %47'sinin ekran maruziyetlerinin 6-12 ay arasında başladığını göstermiştir. Araştırmadan elde edilen bilgiler güncel alanyazın doğrultusunda tartışılmış ve gelecekte yapılacak araştırmalara ve uygulamalara yönelik önerilere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: otizm spektrum bozukluğu; erken müdahale; ekran maruziyeti.

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Kübra Ersoy, Zeynep Çorakçı
kubra.ersooy12@gmail.com, zcorakci@bezmialem.edu.tr

Otizm Spektrum Bozukluğuna Sahip Çocukların Beslenme Alışkanlıkları ile Duyusal Davranış Cevaplarının İncelenmesi

Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) olan çocuklar sağlıklı çocuklara göre daha fazla beslenme problemleri göstermektedir. Bu araştırmanın amacı; OSB tanılı çocuklarda görülen beslenme alışkanlıklarını ve duyusal davranış cevaplarını incelemektir. Çalışma 3-10 yaş aralığında bulunan OSB tanılı çocuğa sahip 50 ebeveyn ile yürütülmüştür. Şimdiki zamana ait beslenme özellikleriyle ilgili durumların sorgulandığı bölümlerden oluşan Ebeveyn Bilgi Formu ve Dunn Duyu Profili uygulanmıştır. Ebeveynlerle karşılıklı yapılan görüşmeler sonrası, çocuklarının yemeyi tercih ettikleri yiyecekler ile ısı-kıvamları hakkında bilgiler toplanmıştır. Bildirilen 106 yiyecek NVİVO nitel analiz programı ile beş alt grupta kodlanmıştır. Tüm yiyecekler özelliklerine göre (örneğin; süt akışkan sıvılar) incelenmiştir. Veriler ışığında; çocukların en çok tercih ettiği yiyecek alt grubu %48.11 ile yumuşak/az çiğnenen besinlerdir. Akışkan sıvılar (%2.83) en az tercih edilmektedir. Günlük öğünlerde (kahvaltı, öğle-akşam yemekleri ile atıştırmalıklar) en sık tüketilen besinlerin, yumuşak/az çiğnenen (yumurta, makarna, pilav) ve yoğun akıcı sıvılar (çorba) gruplarına dahil olduğu belirlenmiştir. Ayrıca çocukların yoğun kıvamlı (n=13, %50) ve ılık besinleri (n=28, %56) tercih ettikleri tespit edilmiştir. Çocukların Dunn Duyu Profili'ne göre duyusal davranış cevapları incelendiğinde, tüm çocuklarda en az bir duyusal davranış cevabının bozulduğu, hiçbir çocuğun tipik performansla sahip olmadığı görülmüştür. En fazla duyusal arayış cevabında (n=47, %94) bozulma mevcuttur. Bu sıralamayı 45 (%90) çocukla duyusal hassasiyet izlemektedir. Otizmlili çocukların yaşadıkları duyu işleme güçlüklerinin besin seçiciliği ile ilişkili olduğu bilinmektedir. Besin tercihlerinin detaylı sorgulandığı çalışmamız, uygulanacak eğitimlere yönelik bireyselleştirilmiş içeriklerin oluşturulmasında referans niteliğindedir. Anahtar Kelimeler: Otizm Spektrum Bozukluğu; Beslenme Alışkanlıkları; Duyusal İşleme

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Aslı İzoglu-Tok, Özcan Doğan
izogluasli@gmail.com, ozcdogan@hacettepe.edu.tr

Öğrenme Güçlüğü Olan Çocukların Tanı Sürecinin Yönetmelik ve Kararname Bağlamında Değerlendirilmesi

Bu çalışmada özgül öğrenme güçlüğü tanısı almış 7-11 yaş arasında çocuğu olan ebeveynlerin çocuklarının tanı alma sürecine yönelik yaşantılarını ve ebeveynler için bu sürecin ne anlama geldiğini özel eğitim yönetmeliği ve kararname bağlamında incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma nitel araştırma yöntemiyle yürütülmüştür. Çalışma grubu, özgül öğrenme güçlüğü tanısı almış 7-11 yaş arasında en az bir çocuğu olan 10 ebeveynden oluşmaktadır. Araştırma kapsamında yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmış ve görüşmelerin içerik analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda bulgular tanı öncesi dönem, tıbbi ve eğitsel değerlendirme dönemi ve tanı sonrası dönem olmak üzere üç başlık altında ele alınmıştır. Tanı öncesi dönemde başta sosyal-duygusal gelişim alanı olmak üzere tüm gelişim alanlarında gelişimsel gecikmelerin ebeveynler tarafından fark edilir olduğu görülmektedir. Okul sürecinin başlamasıyla bu çocukların harfleri ters yazma, harfleri ayırt etmede zorlanma ve akranlarına kıyasla yavaş okuma gibi alanlarda gecikmeler göstermektedir. Çocukların erken dönemde tüm gelişim alanlarında belirtiler gösterdiği sonucu göz önüne alındığında erken tanılanmanın önemi ortaya çıkmaktadır. Uygulama sürecinde yönetmeliğin 11. ve 12. maddesinin tanı öncesi dönemde; 44., 49. ve 57. maddesinin ise tanı süreci ve sonrasında sekteye uğradığı görülmüştür. Kararnamede ise erkenlik esasının tanı öncesi dönemde; beşinci maddesi ile bütünlük, iş birliği ve isteklilik esasının tanı süreci ve sonrasında sekteye uğradığı sonucuna ulaşılmıştır.

TÜBİTAK

UDEMKG2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Rana Durmuş (ORCID ID: 0000-0002-0971-2675), Mehmet Uyanık, Berra Yakıcı, Serkan Pekçetin

anadurmusx@gmail.com, erg.mehmetuyanik@gmail.com, berra.yakici@gmail.com,
serkanpekccetin@gmail.com, melek.imamoglu@comu.edu.tr

Disleksili Çocukların Duyusal İşleme Becerilerinin Yönetici İşlevleri Üzerine Etkisi

Disleksi, yaşa uygun zekâ seviyesi, eğitim ve çevresel koşullara rağmen, okumayı öğrenme, doğru ve akıcı okuma ve okuduğunu anlamada yaşanan sorunları içeren hayat boyu süren nörogelişimsel bir bozukluktur. Disleksi tanısına sahip olan çocukların duyusal uyaranları algılaması ve yorumlamasında problemler görülebilir. Literatürde disleksili çocuklarda özellikle proprioseptif (derin duyu) duyuyu işleme problemlerinin görüldüğü belirtilmiştir. Ancak bu duyusal problemlerinin yönetici işlevler üzerine etkisini inceleyen çalışma bulunmamaktadır. Çalışmamızın amacı disleksi tanısı almış çocukların duyusal işleme becerilerinin yönetici işlevler üzerine etkisini incelemektir. Yöntem Çalışmamıza 6-11 yaş aralığında bulunan disleksi tanısı olan 15 çocuk dahil edildi. Çocukların ve bakım verenlerinin demografik bilgileri alındı. Çocukların tanıya dair klinik bilgileri kaydedildi. Çocukların duyusal işleme becerileri Dunn Duyu Profili ile değerlendirildi. Duyu profilinin değerlendirdiği alt başlıklardan “İşitsel İşleme”, “Görsel İşleme”, “Vestibüler İşleme”, “Dokunma İşlemesi”, “Çoklu Duyusal İşleme” başlıklarına göre değerlendirildi. Dunn Duyu Profili sonuçlarına göre çocukların duyusal işleme becerileri “tipik performans”, “diğerlerinden daha fazla muhtemel fark” ve “diğerlerinden daha fazla kesin fark” başlıklarından birine yerleştirildi. Yönetici işlevlere yönelik davranışlar Yönetici İşlev Davranışlarını Derecelendirme Ölçeği-Anne Baba Formu (YİDDÖ-ABF) formu ile değerlendirildi. Bulgular Çalışmaya katılan çocukların %73,3’ü (n=11) erkek %26,7’si (n=4) kız idi. Çocukların yaş ortalamaları 7,93±1,62 yıldır. Dokunma duyusu işlemlerinde problem yaşayan çocukların yönetici işlevlerinin daha düşük olduğu bulunmuştur (p<0,05). İşitsel işleme, görsel işleme, vestibüler işleme, çoklu duyusal işleme alanlarında problem yaşayan çocukların bu alanlarda problem yaşamayan çocuklara göre yönetici işlevlerinde istatistiki olarak bir farklılık saptanmamıştır (p>0,05). Sonuçlar Çalışmamızın sonucunda dokunma duyusunun işlemlerinde problem yaşayan çocukların yönetici işlev davranışlarında daha fazla problem yaşadıkları bulunmuştur. Ancak diğer duyusal işleme alanlarının yönetici işleme becerileri üzerine olumsuz bir etkisi gözlenmemiştir. Disleksili çocuklarda yönetici işlevlerde yaşanan problemlerin nedenini anlamak ve nedene uygun erken müdahale önemlidir. Disleksili çocuklarla çalışan ergoterapistler dokunma duyusunun işlenmesine ait yaşanan zorlukların yönetici işlevler için belirleyici bir faktör olduğunu göz önünde bulundurmalarıdır. İleriki çalışmalarda daha geniş örneklem grupları ile disleksili

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

çocuklardaki duyuşal işleme problemlerinin yönetici işlev problemlerinin üzerine olan etkilerinin daha iyi anlaşılmasına katkı sunabileceğini ve erken müdahale ile var olan güçlüğü kolaylaştırılmasına, yetersizliklerin önlenmesine yardımcı olacağını düşünmekteyiz.

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Funda AKSOY, Şeyda YILDIRIM PARLAK
fundab@anadolu.edu.tr, seyda.yildirim@hku.edu.tr

Erken Çocukluk Döneminde Değerlendirme ve Tanılama Sürecine Yönelik Yapılmış Araştırmaların İncelenmesi

Erken çocukluk dönemi, 0-6,8 yaş arasını kapsayan ve gelişimin en hızlı olduğu dönemdir. Bu dönemde edinilen bilgi, beceri ve davranışlar bireyin gelecekteki yaşamının ve bağımsızlığının temelini oluşturmaktadır. Bu nedenle erken çocukluk döneminde gelişimin belirli aralıklarla ve tüm alanları kapsayacak şekilde değerlendirilerek izlenmesi gerekmektedir. Değerlendirme sürecinde gelişim alanlarında akranlarından anlamlı düzeyde farklılık gösteren çocukların erken fark edilip erken müdahale süreçlerine ve destek hizmetlerine ulaşmaları hayati önem taşımaktadır. Bu bağlamda alan yazında yer alan erken çocukluk döneminde değerlendirme ve tanılama sürecine yönelik yapılmış araştırmaların çeşitli değişkenler açısından bir arada incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada erken çocukluk döneminde değerlendirme ve tanılama sürecine yönelik yürütülen araştırmalara ilişkin sistematik derleme yöntemi kullanılmıştır. Türkçe ve İngilizce anahtar kelimeler veri tabanlarında tarandıktan sonra belirlenen kriterler doğrultusunda 1980-2020 yılları arasında yer alan 17 araştırma incelenmiştir. Yapılan analiz sonucunda araştırmaların çoğunun 2-6 yaş arası çocukları ele aldığı, katılımcıların çoğunun yetersizlik türünün OSB olduğu, cinsiyet oranlarının birbirine yakın olduğu görülmüştür. Yanı sıra araştırmalara katılım gösteren tipik gelişime sahip katılımcıların çoğunun çocuklar olduğu ve bu grupta da cinsiyet oranlarının birbirlerine yakın olduğu görülmüştür. İncelenen araştırmaların çoğunda uygulamacıların araştırmacılar olduğu göze çarpmaktadır. Araştırmaların çoğunlukla klinik ve yapılandırılmış ortamlarda yürütüldüğü bulgusuna da ulaşılmıştır. Araştırmaların bağımlı değişkenlerinin OSB'nin erken belirtileri, OSB olan çocukların kardeşlerine yönelik risklerinin belirlenmesi, erken çocukluk döneminde gelişimin değerlendirilmesi ve tarama/sınıflandırma yapmaya yönelik olduğu görülmüştür. Araştırma sonuçları kapsamında OSB'nin üç yaş öncesi erken belirtileri olduğu; bu belirtilerin diğer yetersizlik türlerinden ayırt edilebileceği; doğru tanılama yapmayı etkileyen çeşitli faktörler olduğu; erken çocuklukta çeşitli ölçme araçlarıyla yapılan değerlendirmelerde cinsiyet, yaş, çocuk sırası, doğum türü, annenin eğitim düzeyleri gibi değişkenler açısından çeşitli bulgulara ulaşıldığı görülmüştür. İncelenen araştırmaların sadece birinde izleme verisi toplandığı bilgisine ulaşılmıştır. Sonuç olarak yetersizlik durumlarının erken çocukluk döneminin daha erken zamanlarında yapılan değerlendirmelerle belirlenmesi ve bu süreçte göz izleme, küçük yaşlara ait video kayıtlarının analizi gibi yöntemlerle gerçekleştirilebileceği belirlenmiştir. Gelecekte yapılacak araştırmalarda uygulamacıların süreçte yer alan sağlık, eğitim ve çocuk gelişimi vb. alanlardaki paydaş uzmanlar tarafından yürütülmesi, ortam olarak doğal ortamların

TÜBİTAK

UDEMKG2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

da tercih edilmesi ya da klinik gibi yapılandırılmış ortamlarda değerlendirme sürecini etkileyebilecek unsurlara ilişkin önlemler alınması, erken çocukluk döneminde değerlendirilen çocukların ilerleyen yaşlarına yönelik boylamsal araştırmalar yapılması önerilebilmektedir.

Anahtar Sözcükler: Erken çocukluk, değerlendirme, tanılama, derleme

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Nurten Selin Sobay, Öznur Bilaç, Şermin Yalın Sapmaz, Hasan Kandemir
selinsobay@gmail.com, oznurbilac@gmail.com, drserminyalin@hotmail.com,
kandemirhsn@yahoo.com

Bir Üniversite Hastanesinde Otizm Spektrum Bozukluğu Tanısıyla Takip Edilen Çocukların Geriye Dönük Sosyodemografik ve Klinik Özelliklerinin İncelenmesi

Otizm spektrum bozuklukları (OSB), iletişim, sosyal biliş ve duygusal işaretlerin işlenmesi gibi kişiler arası ilişkileri oluşturan alanlarda bozukluklarla karakterize, genetik temelleri olan ve anormal beyin gelişiminin görüldüğü nörogelişimsel hastalıklardır, erken eğitsel müdahalelerin tedavideki önemi bilinmektedir ve ayrıca OSB tanılı hastaların gelişimsel özelliklerinin incelenmesi önemlidir. Çalışmamız retrospektif bir çalışmadır. 2017-2021 Yılları Arasında Manisa Celal Bayar Üniversite Hastanesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları polikliniğinde takip edilmiş olan OSB tanısı almış hastaların dosyaları taranmış , sosyodemografik ve klinik özelliklerinin incelenmesi ile elde edilecek tanımlayıcı veriler SPSS 23 programı ile analiz edilerek literature kazandırılması amaçlanmıştır. OSB tanılı 93 hasta incelenmiştir. Çalışma verilerimize göre erkek cinsiyet (%86) literatürle uyumlu olarak baskın bulunmuştur. Atipik otizm % 72.04 düzeyi ile çoğunluktadır .Anne eğitim düzeyi (%30.11) ilköğretim , baba eğitim düzeyi (%26) yükseköğrenim oranında bulunmuştur. Literatürdeki diğer çalışmalara göre baba eğitim düzeyi örneklemimizde daha yüksek bulunmuştur. Aile yapılanması çekirdek aile (%82,8) ,tanı yaşı ortalaması 41,99(+1,82)ay, hastaneye ilk başvuru yaşı ortalaması 66 (+4,13) ay olarak bulunmuştur .Verbal düzeyin %49,5 oranında normal seviyede olduğu görülmüştür .En sık başvuru şikayeti sosyal iletişimde ve duygusal karşılıklı kısıtlılık (%43,1)olarak bulunmuştur. , en sık ek psikiyatrik tanı dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu (%33,3) , özel eğitim alanların oranı(%74,2) olarak bulunmuştur. Hastalarımızda en sık kullanılan ilaç grubu antipsikotik , en sık kullanılan antipsikotik ilaç %36,3 oranı ile risperidondur.. Otizm spektrum bozukluğunda erken tanı erken müdahale şansını da arttırmaktadır , ancak bu konuda bilinçlenmenin artmasına ihtiyaç olduğu görülmektedir.Ailelerin konu hakkında bilgisinin artması , çocuklarındaki farklılıklara olan duyarlılıkları , artmış gözlem becerilerine rağmen elde edilen sonuçlar en sık tanının 36 ay ve üzerinde alındığını göstermektedir. Hastanemize ilk başvuru yaşı ortalaması 66 (+/-4,13) ay , 60 aylık ve 24 aylık iken başvuru sıklığı ayrı ayrı %17,20 oranı ile en fazla olarak bulunmuştur, en sık tanı yaşının 36 ay olması tanı sürecinin netleşmesinin daha sonraki aylarda olduğunu göstermektedir. Erken tanı için toplumsal bilgilendirmenin , eğitimin önemi tekrar ortaya çıkmaktadır. Sunumda hastanemizde takip edilen otizm spektrum bozukluğu tanısı almış hastaların sosyodemografik ve klinik özelliklerinden bahsedilecektir

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Havva Büşra Ulu, Esra Güven, Furkan Cangi

busrau806@gmail.com, esraguven868@gmail.com, ergfurkancangi@gmail.com

Okul Öncesi Çocuklarda Duyusal Reaktivite Bozuklukları ile Anksiyete Arasındaki İlişki

Çocukluk dönemi insan hayatının en hızlı gelişim yıllarıdır. Duyusal, duygusal, bilişsel, sosyal ve fiziksel gelişimin temelleri bu dönemde atılır. Çocuk çevresini tanımaya, anlamaya ve olayları yorumlamaya başlar. Özellikle duyusal sistemlerden gelen bilgiler, çocuğun içinde bulundu fiziksel, sosyal ve duygusal çevreyi daha iyi anlamlandırmasını sağlar. Aynı zamanda bu dönemde genel anksiyete, sosyal anksiyete ve ayrılık kaygısı gibi durumlar ortaya çıkabilir. Bu amaçla okul öncesi çocuklarda anksiyetenin duyusal reaktiviteyi ne ölçüde etkilediğini amaçlayan bu çalışma literatüre katkı sunmayı amaçlamaktadır. Literatürde, bu çalışmadaki bulgulara benzer şekilde duyusal reaktivite bozukluklarıyla anksiyete arasında ilişki olduğunu ifade eden başka çalışmalarda bulunmaktadır (MacLennan ve ark. 2020). Yöntem: Bu çalışma 30 ailenin cevap verdiği 2 farklı değerlendirme yöntemiyle elde edilmiştir. Dunn Duyu Profili ölçeği ve Okul Öncesi Çocuklarda Anksiyete ölçeği kullanılmıştır. İlişki testinde parametrik istatistiksel analiz doğrultusunda pearson korelasyon testi uygulanmıştır. Bulgular: Çalışmamızda çocukların duyusal reaktivite profilleriyle anksiyete ölçeği arasında birçok alanda ilişkiler saptanmıştır. Düşük endurans düzeyleri ile genel anksiyete, sosyal anksiyete, OKB ve toplam puan düzeyleri arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$). Dikkatsizlik düzeyleri ile genel anksiyete düzeyleri arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$). Zayıf kayıt düzeyleri ile genel anksiyete, sosyal anksiyete, OKB, fiziksel yaralanma korkusu, genel toplam puan düzeyleri arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$). Duyu hassasiyet düzeyleri ile sosyal anksiyete, fiziksel yaralanma korkusu, ayrılık kaygı düzeyleri, OKB ve genel toplam puan düzeyleri arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$). Hareketsiz düzeyleri ile genel anksiyete, sosyal anksiyete, fiziksel yaralanma korkusu, ayrılık kaygısı ve genel toplam puan düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$). İşitsel işlem düzeyleri ile OKB düzeyleri arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$). Görsel işlem düzeyleri ile genel anksiyete düzeyleri, sosyal anksiyete, ayrılık kaygı düzeyleri, OKB ve genel toplam puan düzeyleri arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$). Vestibüler düzeyleri ile genel anksiyete, fiziksel yaralanma korkusu ve genel toplam puan düzeyleri arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$). Dokunma düzeyleri ile genel anksiyete düzeyleri arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$). Oral duyusal işlem

TÜBİTAK

UDEMKG2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

düzeyleri ile genel anksiyete, fiziksel yaralanma korkusu, OKB ve genel toplam puan düzeyleri arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$). Hareket ve vücut pozisyon düzeyleri ile fiziksel yaralanma korku düzeyleri arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$). Duygusal cevaplarını etkileyen duygusal girdilerin düzenlenmesi düzeyleri ile sosyal anksiyete, OKB ve genel toplam puan düzeyleri arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$). Sonuç: Yapılan çalışmanın sonucunda çocuğun anksiyete seviyesinin duygusal reaktivite bozuklukları ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Fakat burada görülen reaktivitenin anksiyetenin bir sebebi mi yoksa bir sonucu mu olduğu konusunda net bir yorum yapmak zordur. Çünkü iki durumda sıklıkla birbirini tetikleyen faktörlerdir. Benzer şekilde çocuğun yaşadığı sosyal çevrenin bu süreci etkilemesi beklenir. Bu çalışma ile okul öncesi dönemde anksiyete sorunu yaşayan çocukların bir Ergoterapist tarafından değerlendirilmesi ve varsa duygusal reaktivite bozukluklarının tespit edilmesi gerekmektedir.

TÜBİTAK

UDEMKG2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

İsmail Seçer, Sümeyye Ulaş

ismail.secer@atauni.edu.tr/sumeyye.ulas@atauni.edu.tr

Eyberg Çocuk Davranışları Ölçeğinin (ECBI) Türk Kültüründe Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

Eyberg Çocuk Davranışları Ölçeği 2-16 yaş arasındaki çocukların davranışlarını değerlendirmek üzere geliştirilmiş olan ve 36 maddeden oluşan ebeveyn bildirimli ölçme aracıdır. Ölçek 36 farklı davranışın ebeveynler için bir problem niteliği taşıyıp taşımadığına yer verilen problem ölçeği ve eğer bu davranış bir problem niteliği taşıyorsa bu problem davranışın yoğunluğunun değerlendirildiği yoğunluk ölçeğinden oluşmaktadır. Problem ölçeği kısmında evet hayır olacak şekilde ikili bir yapı mevcut olup yoğunluk ölçeğinde 7'li likert tipinde bir değerlendirme yapılmaktadır. Ölçek formu tipik ve atipik gelişim gösteren çocuklardaki yıkıcı davranışların belirlenmesinde sıklıkla tercih edilmektedir. Bu kapsamda dilsel eşdeğerliğin sağlanmasından 812 çocuğun ebeveyninden toplanan veriler ile analiz süreçleri yürütülmüştür. Ölçeğin model uyumu için doğrulayıcı faktör analizi yapılmış ve model uyum indekslerinin (X²/Sd: 1.20, RMSEA: .063, RMR: .041, NFI: .96, NNFI: .96, CFI: .97, GFI: .95, AGFI: .86) iyi düzeyde olduğu belirlenmiştir. Elde edilen bulgular ebeveyn bildirimine dayalı yedili likert tipi bir ölçme aracı olan Eyberg Çocuk Davranışları Ölçeğinin saha araştırmalarında kullanılabilecek yeterlikte geçerliğe ve güvenirliliğe sahip olduğuna işaret etmektedir.

Anahtar kelimeler: Eyberg Çocuk Davranışları Ölçeği, Geçerlik, Güvenirlik

TÜBİTAK

UDEMKG2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Havva Büşra Ulu, Esra Güven, Furkan Cangi

busrau806@gmail.com, esraguven868@gmail.com, ergfurkancangi@gmail.com

Okul Öncesi Çocuklarda Duyusal Reaktivite Bozuklukları ile Anksiyete Arasındaki İlişki

Çocukluk dönemi insan hayatının en hızlı gelişim yıllarıdır. Duyusal, duygusal, bilişsel, sosyal ve fiziksel gelişimin temelleri bu dönemde atılır. Çocuk çevresini tanımaya, anlamaya ve olayları yorumlamaya başlar. Özellikle duysal sistemlerden gelen bilgiler, çocuğun içinde bulundu fiziksel, sosyal ve duygusal çevreyi daha iyi anlamlandırmasını sağlar. Aynı zamanda

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

TEMA:
Okulöncesi Özel Eğitim

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Alparslan ÜNSAL, Z. Esra KETENOĞLU KAYABAŞI
alparslanunsal@kastamonu.edu.tr, eketenoglu@kastamonu.edu.tr

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Erken Okuryazarlık Bileşenleri Hakkında Farkındalıklarının ve Uygulamalarının İncelenmesi

Bu araştırma ile okul öncesi öğretmenlerinin erken okuryazarlık becerilerini geliştirme sürecinde erken okuryazarlık bileşenlerine ilişkin farkındalıklarını belirlemek ve bu bağlamda sınıf içi etkinlik uygulamalarının neler olduğunu ortaya çıkarmak amaçlanmaktadır. Bu araştırma temel nitel bir araştırmadır. Verilerin toplanmasında nitel veri toplama tekniklerinden biri olan yazışma tekniğinin anket formu kullanılmıştır. Anket, Kişisel Bilgi Formu ve araştırmanın amacına yönelik soruları içeren iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde katılımcıların demografik bilgilerini içeren maddeler bulunmaktadır. Formun ikinci kısmında ise araştırma sorularına göre çerçevelendirilmiş katılımcıların erken okuryazarlık ve erken okuryazarlık bileşenleri kavramı üzerine düşünceleri ve uygulamalarının neler olduğunu açığa çıkarmaya yönelik anket soruları oluşturmaktadır. Gönüllülük esasına dayalı yapılan bu araştırmada katılımcı grubunu 32 okul öncesi öğretmeni oluşturmaktadır. Katılımcıların verdikleri cevaplara göre elde edilen veriler içerik ve betimsel analize tabi tutulacaktır. Elde edilen veriler ile kodlara, kategorilere ve temalara ulaşılması hedeflenmektedir. Ayrıca ilgi çekici bulunan örüntüler de betimsel analizi oluşturacaktır.

Anahtar Kelimeler: Erken okuryazarlık, Erken okuryazarlık bileşenleri, Okul öncesi öğretmeni, Nitel araştırma

TÜBİTAK

UDEMKG2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Emine Ayyıldız, Beyza Arslan, Elif Gündoğdu, Gülşah Uysal, Merve Şirikçi Turhan, Mustafa Anıl Verdiler, Nuseybe Hacer Göz, Umay Hatice Yazıcı
emine.ayyildiz@medeniyet.edu.tr, bearslann0@gmail.com, elifgundogdu00@gmail.com, guysal1137@gmail.com, mervesirikci95@gmail.com, manil.verdiler@tedu.edu.tr, nuseybehacergoz@gmail.com, umayyazicii@gmail.com

Tanı'madan Tanılamaya: Okul Öncesi Öğretmenlerinin Gözünden Yetersizliği Olan Çocuklar

Okul öncesi eğitim, çocuğun doğumundan itibaren yaşadığı deneyimleri ve öğrenmeleri, onun bireysel özelliklerine uygun olarak tüm gelişim alanlarında desteklemek için zenginleştirilmiş fırsatlar sağlayan planlı bir eğitim sürecidir. Bu süreci yöneten, uyarlayan ve geliştiren okul öncesi öğretmenleridir. Bir okul öncesi öğretmeni, sınıfındaki her bir çocuğun bireysel özellik ve gereksinimlerini iyi bilmeli, etkinliklerini buna göre hazırlamalı ve en uygun öğrenme olanaklarını sunmalıdır. Okul öncesi eğitimi alan bazı çocukların, sınıf içindeki zorlayıcı/istenmeyen davranışları, sosyoekonomik kültürel dezavantajlarından ve/veya kronik sağlık sorunlarından kaynaklanan gelişimsel sorunları, eğitime devam etmede kısıtlamalar yaşamaları ve okul öncesi öğretmenin bilmediği bir yetersizlik durumunun belirtileri nedeniyle gösterdikleri davranışları (belirtiler), okul öncesi öğretmenine farklı gelebilir. Bireylerin gelişim özelliklerine bağlı olarak 36 ayını tamamlayan yetersizliği olan çocuklar için okul öncesi eğitiminin zorunlu olduğu düşünüldüğünde, okul öncesi öğretmenlerinin sınıflarında yaptıkları gözlemlerin ve bu gözlemleri ebeveynlerle paylaşımlarının, olası bir yetersizlik durumu yaşayan çocukların tanınmasında büyük önem taşıyacağı açıktır. Ülkemizde, Eğitim Fakültelerinin Özel Eğitim Bölümü dışındaki programlarında özel eğitimle ilgili derslerin yeterli olmaması nedeniyle, öğretmenlerin mezun olduklarında yetersizliği olan çocuklarla çalışmada sorunlar yaşadıkları görülmektedir. Bu araştırmada, mesleğine yeni başlamış, şimdiye kadar sınıfında yetersizliği olan bir çocuk bulunmamış okul öncesi öğretmenlerinin, sınıflarında yetersizliği olan bir çocuğu ve bu durumun belirtilerini fark edip edemeyeceklerinin ve bu çocukların tanınması hakkındaki görüşlerinin derinlemesine incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması yaklaşımıyla gerçekleştirilmektedir ve veriler yarı-yapılandırılmış görüşmeler aracılığıyla toplanmaya devam etmektedir. Bu sözlü sunumda, görüşmelerin analizi sonucunda ortaya çıkacak olan bulgular alanyazın bağlamında tartışılacak, uygulamaya ve ileri araştırmalara dönük öneriler sunulacaktır.

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Okul öncesi öğretmenleri, yetersizliği olan çocuklar, sınıf içi gözlem, tanılama.

Burak Çarşanbalı, Hatice Bakkaloğlu
burakcarsanbali@gmail.com, haticebakkaloglu@gmail.com

Erken Çocukluk Dönemindeki Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylerin Öz-Düzenleme Becerilerine Yönelik Yapılan Araştırmaların İncelenmesi

Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) olan bireylerin kendini düzenleme becerilerinde zorluklar yaşadıkları bilinmektedir. Duyguları yönetme, kendisi için uygun hedef belirleme ve belirlenen hedefler için uygun stratejiler üretme gibi örneklerle de ifade edilebilen öz düzenleme becerileri, OSB olan bireylerin erken çocukluk döneminde kazanılması gereken beceriler olarak belirtilmektedir. OSB olan bireylerin tipik özelliklerinin çok farklılaşması, kontrol edilemeyen ortamlar, olumlu davranış destekleri, uygun müdahale gerekmesi gibi değişkenler OSB olan bireylerin öz düzenleme becerilerinin kazandırılmasına ilişkin yol haritası belirlemede güçlük oluşturmaktadır. Bu nedenle bu çalışma, alanyazında OSB ve öz düzenlemeye ilişkin var olan profili ortaya koymayı amaçlamaktadır. Alanyazında erken çocukluk dönemi OSB olan bireylerin öz düzenleme becerileri çalışmalarını inceleyen başka bir çalışmanın olmamasından dolayı alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Çalışmada sistematik derleme yöntemi kullanılmıştır. OSB olan bireylerin öz düzenleme becerilerine odaklanmış 1. nesil araştırmaları taramıştır. Çalışmada “self regulation ve autism spectrum disorder”, “öz düzenleme ve Otizm Spektrum Bozukluğu” anahtar kelimeleri kullanılmıştır. Ankara Üniversitesi e-kütüphanesi kullanılarak Ebsco, Sage, ProQuest, Web of Science, ve Yöktez veri tabanları kullanmıştır. Yapılan taramalar sonucunda birçok çalışmaya erişilmiş, belirlenen dahil etme ve hariç tutma kriterleri sonucunda 7 çalışma betimsel analiz yöntemiyle incelenmek üzere seçilmiştir. Erişilen çalışmalar, amaç, yöntem, katılımcılar, veri toplama araçları, veri analiz yöntemleri ve bulgular açısından incelenmiştir. Araştırmanın bulguları incelendiğinde, alanyazında ilgili konuya ilişkin yapılan çalışmaların çok kısıtlı olduğu görülmüştür. Yöktez veri tabanında herhangi bir araştırmaya erişilememesinin yanında belirlenen Türkçe anahtar kelimeler ile de diğer veri tabanlarında da herhangi bir çalışmaya ulaşılamamıştır. Türkçe alanyazında konuya ilişkin herhangi bir çalışmanın olmaması, araştırmanın önemli bulgularından biridir. Ayrıca ulaşılan çalışmaların yöntemleri incelendiğinde, altı adet çalışmayla nicel çalışmaların çoğunlukta olduğu görülmektedir. Erişilen çalışmaların çoğunluğu erken çocukluk dönemindeki OSB olan

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

çocuklarla yapılmasına rağmen ebeveynlerle yürütülen çalışmalar da yer almaktadır. Elde edilen bulgular, alanyazın çerçevesinde derlenmiştir.

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Nevin ÖZDEN, Tezcan ÇAVUŞOĞLU, Erkan KURNAZ
ozdennevin@outlook.com, cavusoglutezcan@gmail.com, erkankurnaz@anadolu.edu.tr

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylere Ortak Dikkat Becerilerinin Öğretimine İlişkin Özel Eğitim Öğretmenlerin Görüş ve Önerileri

Erken sosyal iletişim becerileri için temel bir davranış sınıfı olarak kabul edilen ortak dikkat, iki kişi arasında bir nesne, olay, kişi veya duyguya ilişkin dikkat, farkındalık ve deneyim paylaşımı sağlamak amacıyla sergilenen sözel veya sözel olmayan iletişim davranışlarının tümünü kapsamaktadır. Ortak dikkat becerileri otizm spektrum bozukluğunun karakteristik özelliklerinden olan göz kontağı kurma, adına tepki verme, işaret edilen noktaya bakma gibi becerilerle doğrudan ilişkilidir. Bu nedenle ortak dikkat becerilerinin otizm spektrum bozukluğuna sahip çocukların eğitim programlarına dahil edilmesinin önemli olduğu düşünülmektedir. Yapılan araştırmada ortak dikkat becerilerine ilişkin özel eğitim öğretmenlerinden görüş ve öneri toplanarak öğretmenlerin ortak dikkatle ilgili görüş ve önerilerinin detaylı ve derin bir şekilde incelenmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda araştırma fenomenolojik desenle planlanmış ve toplam 24 özel eğitim öğretmeniyle yarı yapılandırılmış görüşme düzenlenmiştir. Görüşme dökümleri hazırlandıktan sonra elde edilen ham veriler nitel verilerin düzenlenmesi ve analizinde yaygın bir şekilde kullanılan NVivo 11 programına aktarılarak bu kısımda tümevarımsal bir bakış açısıyla betimsel olarak analiz edilmiştir. Araştırmanın bulguları özel eğitim öğretmenlerinin çoğunluğunun ortak dikkat becerilerine ilişkin kendilerini yeterli görmediklerini ve buna bağlı olarak öğretim programlarında ortak dikkat becerilerine yeteri kadar yer veremediklerini ortaya koymuştur. Öğretmenlerin ortak dikkate ilişkin önerileri ise materyale ilişkin, öğrenciye ilişkin ve ortama ilişkin olmak üzere üç başlık altında detaylandırılmıştır. Buna ek olarak bulgulara ortaya konan gereksinimler ve diğer bulgular tartışma kısmında detaylı olarak ele alınmıştır.

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Aslı Avcıl, Ertan Görgü
avcilasli7@gmail.com, ertan.gorgu@medeniyet.edu.tr

Aile Uygulamasına Derin Bir Bakış: Alternatif ve Destekleyici İletişim Sisteminin Aile Tarafından Evde Uygulanma Sürecinin İncelenmesi

Otizm spektrum bozukluğu sosyal ve iletişim becerilerinde sınırlılık ile karakterize olmaktadır. Diğer becerileri de etkileyerek birçok becerinin gelişmesini engelleyen bu sınırlılıklar, bireyin entelektüel ve sosyal yaşamını sınırlandıran kapsamlı bir durumdur. Pek çok otizmlili birey sistematik ve yoğun eğitim almalarına rağmen sözel iletişim (konuşma) olarak asgari düzeyde işlevsel sözcük üretebilmektedir. Alternatif ve Destekleyici İletişim Sistemleri (ADİS) bu bireyler için iletişim araçlarına erişim sağlamak ve bu doğrultuda iletişim kurmak için önemli bir yöntemdir. Sözel iletişim kurmakta sınırlılık yaşayan veya sözel iletişim kuramayan bireylerin iletişim sürecindeki katılım kısıtlamaları için çalışan ve bu kısıtlamaları alternatif yollarla destekleme girişimlerini içeren sistemlere Alternatif ve Destekleyici İletişim Sistemi denilmektedir. Konuşma üreten cihazlar, orta-yüksek seviyede teknoloji içeren ADİS arasında yer almaktadır. Bu araştırma, otizm spektrum bozukluğu olan bireylerin iletişim becerilerini geliştirmek amacıyla tasarlanan tablet ve bilgisayar destekli konuşma üreten bir programın uygulama eğitimini alan ailelerin evde bu tablet programını uygulama süreçlerini ve sonuçlarını incelemektedir. Araştırmada uygulama sürecinin izlendiği program, Benim de Sesim Var programıdır. Araştırma sürecinde Benim de Sesim Var programının betimlenmesi, programın aile tarafından evde nasıl uygulandığının ve uygulamaya dair muhtemel sorunların ve bu sorunların sebeplerinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Çalışmanın bir diğer amacı aile üyelerinin tablet programı hakkındaki görüşlerini ve programın aile üyelerine etkisini incelemektir. Alternatif ve destekleyici iletişim sistemlerinin günlük hayatta yer alabilmesi için ebeveynlerin bu konuda eğitim almaları ve bu sistemlerin kullanımını desteklemesi ön koşuldur. Bu bağlamda, tablet programının eğitimini alan 3 ebeveyn araştırmanın katılımcılarını oluşturmaktadır. Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden olan durum çalışması ile yürütülmüş ve elde edilen veriler içerik analizi ile analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda çocuk ile ilgili bilgiler, ebeveyn duygu ve düşünceleri, tablet programının uygulanması, tablet programının katkıları olmak üzere dört tema ve bu temalara bağlı alt temalar elde edilmiştir. Araştırma boyunca otizm, alternatif ve destekleyici iletişim sistemi, ebeveyn eğitimi arasındaki bağlantı literatürle desteklenerek betimlenmiştir. Ayrıca araştırmada kullanılan ‘Benim de Sesim Var’ programının yoğun betimlemesi yapılmıştır. Sonuçları literatürle desteklenerek tartışılmıştır ve gelecek araştırmalar için öneriler verilmiştir. *Anahtar Kelimeler:* Alternatif ve destekleyici iletişim sistemleri, Otizm, Ebeveyn eğitimi, Konuşma üreten cihaz

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Pınar KAYA DÖŞLÜ
pinarkaya@cag.edu.tr

Okulöncesi Öğretmenlerinin Öğrenme Güçlüğü'nün Erken Belirtilerine İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi

Bu çalışmanın amacı, okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan okul öncesi öğretmenlerinin öğrenme güçlüğü'nün erken belirtilerine yönelik görüşlerini incelemektir. Çalışma, Adana'da görev yapan okul öncesi eğitim öğretmenleri ile gerçekleştirilmiş bir özel durum çalışmasıdır. Veri toplama aracı olarak “yarı yapılandırılmış görüşme formu” ve verilerin analizinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Çalışma bulguları, okul öncesi öğretmenlerinin öğrenme güçlüğü'nün erken belirtilerine ilişkin görüşleri doğrultusunda; dil ve iletişim ile ilgili sorunlar, renk, sayı ve şekil kavramı ile ilgili sorunlar, algı sorunları, zaman ve yön kavram sorunları, bellek sorunları, dikkat sorunları, sosyal-duygusal sorunlar , ve okuma-yazmaya karşı isteksizlik olarak görülmüştür.

Anahtar kelimeler: okul öncesi eğitim öğretmeni, öğrenme güçlüğü, öğrenme güçlüğü erken belirtileri

TÜBİTAK

UDEMKG2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Merih Toker, Işık Akın-Bülbül, Elif Karabulut, Selda Özdemir
merih.toker@hku.edu.tr; isikakinbulbul@gazi.edu.tr; elifkarabulut@hacettepe.edu.tr;
seldaozdemir@hacettepe.edu.tr

Sözel İletişim Becerilerine Sahip Otizm Spektrum Bozukluğu Olan ve Tipik Gelişim Gösteren Çocuklarda Jest Kullanımının Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi

Karşılıklı iletişimde söz öncesi dönemde görülmeye başlanan jestler, çocukların sosyal iletişim gelişimlerinde önemli yere sahiptir. Jest üretimi sadece konuşma için bağlam sağlamakla kalmayıp, aynı zamanda dili öğrenmede temel bir köprü görevi görür. Konuşma ile birbirini tamamlayıcı rolleri olan jestler cümleleri ifade etmede de etkin roldedir. Konuşmaya eşlik eden jestler ve jestlerin sözlü iletişime katkıları uzun zamandır insan davranışlarını inceleyen araştırmacılar tarafından da dile getirilmektedir. Konuşmacılar anlatmak istedikleri bilgileri açıklarken veya iletişim kurmayı amaçladıklarında jestleri üretmektedirler. Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) olan çocuklarda iletişim amaçlı jest kullanımında ciddi düzeyde bozulmalar gözlenmektedir. Ancak araştırmalar yoğunlukla sözel iletişime geçişte sınırlılıkları olan OSB'li çocuklar üzerine odaklanmaktadır. Oysaki sözel iletişim döneminde jestlerin bilişsel işlevleri ve konuşmayı kolaylaştırma rolleri göz önüne alındığında, OSB'li sözel iletişim becerileri sergileyen çocukların da jestlerinin incelenmesi OSB'nin doğasının daha iyi anlaşılmasında önemli hale gelmektedir. Nedensel karşılaştırma deseni olarak tasarlanan bu çalışmada; OSB olan ve TGG'li çocuklar üç farklı görev türünde jest kullanımlarının karşılaştırmalı olarak incelemesi amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu dil yaşları 4-7 yaş aralığında olan 25 OSB tanılı çocuk ve 25 TGG çocuk oluşturmuştur. Araştırma kapsamında çocuklar; uzamsal, sembolik ve motor görevleri içeren sorulara yönelik anlatımlar gerçekleştirmişlerdir. Çocukların anlatılar sırasında sergiledikleri jestler gösterici, ikonik, vurgulayıcı ve kendini düzenleme olmak üzere dört farklı jest türünde kodlanmış ve çocukların jest sıklıkları gruplar arasında karşılaştırılmıştır. Araştırma bulguları incelendiğinde; OSB olan ve TGG çocukların jest üretim sıklıkları arasında, motor ($z=-2.98$, $p<.05$) ve soyut görevlerde ($z=-2.45$, $p<.05$) anlamlı farklılıklar bulgulanırken uzamsal görevlerde ($z=-1.53$, $p<.05$) anlamlı farklılık bulgulanmamıştır. Araştırma bulguları alanyazın çerçevesinde tartışılmış ve ileri araştırmalara yönelik önerilere yer verilmiştir.

Anahtar kelimeler: OSB; jest türleri; anlatı görevleri

TÜBİTAK

UDEMKG2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

POSTER BİLDİRİLER

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

TEMA:

Bilimsel Dayanaklı/Etkili Erken Çocuklukta Müdahale Uygulamaları (Örn., gelişimsel, eğitsel)

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Cemre Gürel
cemregurel4@gmail.com

Otizm Spektrum Bozukluğuna Sahip Bir Öğrenciye Rakamlar ve Anlamlı Öğrenme ile Renk Kavramı Öğretimi

Otizm Spektrum Bozukluğuna sahip bireylerde kavram ediniminde zorluklar ile karşılaşılabilir. Bireylerin bu kavramların ediniminde yaşadıkları sorunlar yaşamlarını etkilemekte ve akademik becerilerinde gecikmelere yol açmaktadır. Renk kavramı bireylerin günlük hayatlarında çevrelerini anlamlandırma ve nitilemede kullandıkları önemli bir kavramdır. Bu kavramın ediniminde yaşanacak gecikme birey için oluşturulan bireysel eğitim programında yer alan diğer programların aksamasına veya kısıtlanmasına sebep olabilmektedir. Örneğin renk bilmeyen bir çocuk ile boyamaya dayalı okuma-anlama metinleri çalışılamayacaktır. Öğrencimiz ile renk kavramının ediniminde yaşadığımız problemler neticesinde öğrencinin bildiklerinden yola çıkılarak bir yöntem geliştirmek ve renk kavramının edinilmesini kolaylaştırmak hedeflenmiştir. Otizm spektrum bozukluğuna sahip bir öğrenci ile belirli aralıklar ve çeşitli uyarlamalar yapılarak 3 yıl süresince renk kavramı çalışılmıştır ancak öğrenci süreç içerisinde bu kavramı edinemedi. Ayrık denemeli öğretim yöntemi ve materyal olarak renk kartları kullanılarak renk kavramı Eylül 2021 tarihinden itibaren öğrenci ile çalışılmıştır. Öğrenci ile çalışılan bu süreçte öğrencinin renk kavramı edinimini kolaylaştırabilmek adına kavramı destekleyici ve öğrencinin bildiklerinden yola çıkılarak öğrenme basamakları oluşturulmuştur. Bu basamaklar yanlışsız öğretim ilkesi göz önünde bulundurularak ipucu sunma ve geri çekme şeklinde planlanmıştır. Rakamları bilen ve okuma-yazma çalışılan 10 yaşındaki öğrenci ile renk kavramı sırası ile 6 basamak halinde verilmiştir. Bu basamaklar; Rakam ile tek renk nesnenin birleştirilmesi (Ör; 1 ve Elma), Parça-Bütün Boyama (Ör; Gökkuşáğı, Dondurma), Rakam boyama, Uygulama üzerinden renkleri tanıma, İpucu verilerek boyamalı okuma-anlama metinleri, İpucu verilmeden boyamalı okuma-anlama metinleri. Öğrenci ile yapılan oturumların sonucunda 3 yıl içerisinde renk kavramını edinemeyen öğrenci 6 ay içerisinde 8 renk öğrenmiş ve genelleyebilmiştir.

TÜBİTAK

UDEMKG2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Şerife Küçükşantürk
santurkserife@gmail.com

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylerde Sembolik Oyun Becerilerinde Replikli Öğretim Yönteminin Etkililiği

Otizm, sosyal etkileşim ve iletişimdeki bozukluklar (sosyal-duygusal karşılık verme güçlüğü, sözel olmayan iletişim davranışlarını kullanma ve anlamadaki yetersizlikler, gelişim düzeyine uygun iletişim başlatma ve sürdürmedeki yetersizlikler), sınırlı ve tekrarlayıcı davranışlarla karakterize, erken dönemde ortaya çıkan semptomlarıyla bireyin günlük yaşam işlevlerini yerine getirmede sınırlılıklara neden olan yaygın gelişimsel bir bozukluktur. Replikli Öğretim: otizmlili çocuklara etkileşime girme, karşılıklı konuşma başlatma ve sürdürme becerilerini öğretmek için kullanılan bir öğretim yöntemidir. Replikler, otizmlili çocukların başkalarıyla karşılıklı konuşma başlatma ve sürdürmelerine yardımcı olmak amacıyla hazırlanmış yazılı ya da sesli sözcük, ifade ve cümlelerdir. Sesli ve yazılı replikler olarak ikiye ayrılır. Replik silikleştirme: Çocuk eğer sesli replikleri tekrar ederse ya da yazılı replikleri okursa, bu replikler son sözcükten başlamak üzere ilk sözcüğe doğru hiç sözcük kalmayınca kadar silikleştirilir. Sembolik oyun :Oyuncakların işlevine göre oynanmasından ayrı olarak, nesneye bir işlev ve özellik atfederek o nesnenin sembolik olarak -mış gibi kullanılmasıdır. Otizm spektrum bozukluğuna sahip bireyler, oyuncaklarla işlev dışı oynayıp, tekrarlayıcı, oyuna uygun olmayan ses ve kelimeler söyleyebilmektedirler.. Bu durum, yaşlılarıyla sosyal ortamlarda izole olmasına ve gelişimine uygun bir davranış olarak kabul edilmemektedir. Öğrencimiz, oynadığı oyuncaklara uygun –mış gibi yaparak oynadığı oyun bağlamında cümleler kuramamaktaydı. Bu durum akranlarıyla etkileşim gerektiren davranışlarda geri kalmasına neden olmaktaydı. Yaptığımız replikli öğretim sonucunda öğrenci, hem taşıtların ne işe yaradığını hem de oyun oynarken oyunla alakalı söylemesi beklenen cümleleri bağımsız söylemesi sağlanmıştır. Genelleme oturumları (ortamlar arası, materyaller arası, kişiler arası) da alınarak çalışma başarıyla sonlanmıştır.

TÜBİTAK

UDEMKG2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Feyyaz Şentürk
feyyazsenturk@feyyazsenturk.com

Otizmli Çocuklarda Okul Öncesi Dönemde Gerçekleştirilen Duvar Boyama Etkinliklerinin Duyu Bütünlemeye Etkililiği

Özel gereksinimli bireylere sunulan okul öncesi özel eğitim hizmetlerinin amaçları içerisinde çocukların bilişsel ve duyuşsal yönden gelişimlerini desteklemek bulunmaktadır. Bu gelişim sonucunda da bireyin kendisini ve vücudunu tanıma, farkına varma sürecinin temeli atılmaktadır. Otizmli bireylerde kendisinin ve vücudunun farkına varma ve bu kavramların işlevselliğine yönelik hareket edebilme becerilerinde sorunlarla karşılaşmaktadır. Bu sorunların aşılabilmesi için son yıllarda bilimsel temelli ve kanıta dayalı bir uygulama olan duyu bütünleme terapisinin kullanımı yaygınlaşmaktadır. Duyu bütünleme terapisinde amaç ince motor beceri, kaba motor beceri ve algı motor becerileri geliştirmek olarak karşımıza çıkmaktadır. Okul öncesi dönemde boyama etkinlikleri çocukların ince ve kaba motor becerilerinin gelişimine destek sağlamayı hedeflemektedir. Bu maksatla araştırmamızda okul öncesi dönemde olan otizmli bireylerin el ve parmak boya yardımı ile yürüttükleri duvar boyama etkinliklerinin duyuşsal bütünleme süreçlerinde etkililiği araştırılmıştır. Araştırmada özel eğitim anasınıfına devam eden 3 öğrenci yer almıştır. Tek denekli araştırma desenlerinden denekler arası yoklama evreli çoklu yoklama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın bağımlı değişkeni, okul öncesi dönemde otizmli öğrencilerin duyu bütünleme süreçlerinin tamamlanmasıdır.. Araştırmanın bağımsız değişkeni duvar boyama etkinlikleridir. Uygulama süreci araştırmacı tarafından; yoklama, öğretim, izleme ve genelleme oturumları olarak düzenlenmiştir. Tüm oturumlar birebir öğretim düzenlemesi ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda görülmektedir ki duvar boyama etkinlikleri okul öncesi dönemdeki otizmli bireylerin duyuşsal bütünleme süreçlerinin desteklenmesinde etkilidir. Bu sayede bireylerin ince ve kaba motor gelişimlerinin desteklendiği ayrıca bireylerin vücutlarına yönelik farkındalıklarının arttığı görülmektedir.

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Fatih Bayrak, Ömer Arıcı
fatihbayrak1234@gmail.com

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylere Bağımsız Spor Yapma Becerisi Kazandırılmasında Teknoloji Destekli Eğitim Uygulaması Örneği

OSB, belirtileri erken gelişimsel dönemde ortaya çıkan sosyal iletişimde yaşanan eksiklikler ve tekrarlayıcı davranışların bulunduğu karmaşık bir gelişimsel yetersizliktir. Son araştırmalar OSB'nin görülme sıklığının 1/44 oranında olduğunu göstermektedir. OSB yönelik olarak kapsamlı, odaklanmış müdahale programları yanında bağımsız yaşam becerilerini kazandırmak için teknoloji destekli yardımcı uygulamalar da kullanılmaktadır. Bu çalışmada OSB tanısı almış 3 bireye bağımsız spor yapma becerilerinin öğretiminde wordwall (ÇARK) uygulamasının etkililiği araştırılmıştır. Teknoloji destekli bağımsız spor yapma becerileri, öğrencinin teknolojik aletler dışında müdahale ya da destek almaksızın tek başına spor becerilerini yerine getirmesini ifade etmektedir. İpad Uygulaması içerisinde bulunan WordWall uygulaması öğretimi hedeflenen spor becerilerine yönelik olarak uyarlanmış ve öğretimi yapılmıştır. İpucu sunma ve geri çekme yöntemiyle öğretimi yapılan uygulamada öntest-sontest ile veriler alınmış grafik değerlendirme yapılmıştır. Araştırma bulguları, OSB olan bireylere bağımsız spor yapma becerisi kazandırmada Teknoloji Destekli Eğitim uygulaması (WordWall) etkili olduğunu, katılımcının yönerge almadan spor egzersizlerini gerçekleştirdiğini göstermektedir. Otizm spektrum bozukluğu olan bireylere bağımsız spor yapma becerilerinin kazandırılmasında teknoloji destekli uygulamaların kullanımı ve farklı spor becerilerinin öğretiminde etkililiğine yönelik çalışmalar yapılması önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Otizm spektrum bozukluğu, bağımsız spor yapma, teknolojik alet, ipucu sunma ve ipucunu geri çekme,

TÜBİTAK

UDEMKG2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

İbrahim Halil Diken, Özlem Diken, Uğur Onur Günden, Cem Kalaycı, Seçil Çelik, Ahmet İlkhan Yetkin, Ali Kaymak, Gözde Tomris, Sunagül Sani Bozkurt, Gökhan İnce, Tezcan Çavuşoğlu, Emre Ünlü, Tuğçe Sinoğlu Günden, Gülelşan Özge Kalaycı
uogunden@gmail.com

Project Naturalistic Instruction: Exploding And Transferring Evidence-Based Strategies For Early Childhood Inclusion Professionals (Doğal Öğretim Projesi: Erken Çocukluk Alanında Çalışan Profesyonelleri için Kanıt Temelli Stratejilerin Transfer Edilmesi ve Yaygınlaştırılması)

The UN-Convention for the rights of a person with disability ratified by most European countries foresees an inclusive education for all. Within this context most of the European countries expressed their political will to implement the inclusive philosophies and concepts on all levels of policy and services related to issues of persons with disability (see also Europe 2020: The European Union strategy for smart, sustainable and inclusive growth; EU Disability Strategy 2010-2020). First attempts have been accomplished in the partner-countries to implement strategies of inclusive education (in Germany more than 70 bachelor degrees have been launched in the field of ECEC (early childhood education and care) –some with the focus on inclusive education). For example, in diverse parts of Austria first trainings for e.g. for Kindergarten-teachers have been performed (FA6 e.g. in Styria) or model regions to implement “Inclusion” have been defined. In Germany related to discussed models of “Große Lösung” (a harmonization between “Kinder- und Jugendhilfegesetz und Behindertenhilfe”) directly addresses the issue of inclusion as such “Größe Lösung” might include a strong aspect of non-discrimination. In parallel with development of laws and regulations on inclusion, many children and students with a variety of disabilities have begun to benefit from inclusive education in Turkey. Generally – also within the context of family policy an increased number of young children (0-3 years) are supported with early services like nursery, day-mother/day father: see also the efforts of EU27 to increase the availability of early ECEC services also to enable family members again to enter the labor market) (Spiegel online 14.1.2013) Also in Luxemburg services which usually addressed the needs of typically developed children increasingly open their doors related to children with special needs. In other countries (HU, MK, TR) rates of "integration" of young children with SEN are increasing (76% in 2010), however the implementation of "inclusion" remains vague. Parents demand inclusion (www.inclusion-europe.org), professionals vice report lack of tools (Rakap and Parlak-Rakap, 2011). 2 tendencies however can be observed in EU27: •) the number of vulnerable children in

TÜBİTAK

UDEMKG2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

the context of disability, at risk, social disadvantaged or migration is constantly growing (ISG-Report (2008) highlighting the increase of families eligible for services(up to 6%). Schlack (2010) reports a new “morbidity of children” in the context of social disadvantaged or at risk. Pretis (2010) points out especially the number of children in the context of parents with a mental health problem is dramatically increasing (see European mental health strategies). •) a significant lack of concretion is visible in the field of mainstream education related to concept of inclusion as professionals up till now do not know, which behavior or which methodologies to apply to act in an inclusive way. The increasing numbers of children in nurseries/creche, day-care, related to “Frühe Hilfen”, school and youth social work are faced with the necessity to work in an inclusive way, however a significant lack of methodologies and methods and sharing knowledge in this field can be observed. Professionals report high need towards a) INFORMATION, b) TRAINING and c) CONCRETE RESOURCES. However concrete methodologies how to "transfer" inclusion into daily educational life (for approx. 6% of children, Trost 1989) are still missing. Based on the background/need stated above, the purpose of this 24-month project is to explode and transfer a multi “how-to-teach” tools (see as an example can be seen at www.dogalogretimprojesi.com) for ECEC professionals. Following outcomes or outputs are targeted:

a) INCLUSION COMPETENCE GENERATOR (ICG): ICGs are packs in project partner languages (English, Turkish, German, Hungarian, Macedonian) (1) on characteristics of several disability preschool age groups (2) on naturalistic teaching process with practical teaching strategies can be used by ECEC teachers in their classrooms or other contexts. The strategies in the ICG will be displayed by visual-colorful drawings and will be formed as word and pdf format that can be read with flip-page library and downloaded freely.

b) INCLUSION PRACTICE EXCHANGE (IPE): IPEs are videos, using a specific video-player which can be easily subtitled, in project partner languages (originally in Turkish but subtitled English, German, Hungarian, Macedonian) (1) of experts speaking on characteristics of several disability preschool age groups (2) of best best/sample examples (at least 50) of naturalistic teaching strategies/methods effectively showing how these strategies can be implemented in different contexts, routines, or activities.

c) INCLUSION COMPETENCE PLATFORM (ICP): ICP is a web 2.0 website supported by at the front end HTML5, CSS3 and Javascript Libraries at the back end the last stable version of Laravel framework. The ICP will be linked to Inclusion Competence Certificate. The ICP will include all content of the ICG and IPE in project partner languages and in English with a modular format by ending an assessment tool toward certification.

TÜBİTAK

UDEMKG2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

İbrahim Halil Diken, Özlem Diken, Veysel Aksoy, Mehmet Yanardağ, Uğur Onur Günden, Ali Kaymak, Gökhan İnce, Cem Kalaycı, Güleşan Özge Kalaycı, Neslihan Canpolat Çığ uogunden@gmail.com

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylere Yönelik Kanıt Temelli Uygulamalar: AFIRM Modüllerinin Uyarlanması ve Kullanıcı Görüşlerinin Değerlendirilmesi

Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB), en genel tanımıyla toplumsal/sosyal etkileşimde ve iletişimde yetersizlikler ile davranış, ilgi ve etkinliklerde sınırlı, basmakalıp ve yineleyici örüntülerle ve toplumsal etkileşim, toplumsal iletişimde kullanılan dil ya da sembolik/imgesel oyun becerilerinin en az birinde 3 yaşından önce gecikmelerin ya da olağandışı bir işlevselliğin olması ile karakterize nöro-gelişimsel bir bozukluktur. Yaklaşık olarak her 44 çocukta 1'i OSB tanısı almaktadır. Son yıllardaki yaygınlıkta hızlı artış oranı söz konusudur. OSB'nun görülme sıklığında yaşanan bu artışın da etkisiyle OSB gösteren bireylerin aileleri, öğretmenleri ve OSB alanında çalışan eğitimciler/uzmanların müdahale, terapi ve tedavi seçeneklerine olan talebini artırmıştır. Buna ilişkin OSB gösteren bireylere yönelik kanıt temelli uygulamaların belirlenmesi için çalışan uluslararası kuruluşlardan en önemlilerin biri olan Amerika Birleşik Devletleri'nde bulunan The University of North Carolina at Chapel Hill, Frank Porter Graham Çocuk Gelişimi Enstitüsü, OSB gösteren bireyler için kullanılabilecek müdahale araştırmalarını gözden geçirme ve kanıt temelli uygulamaları tespit etme araştırmalarını sürdürmek için 2007 yılında Otizm Kanıtı ve Uygulaması Üzerine Ulusal Araştırma Merkezi'ni (National Clearinghouse on Autism Evidence and Practice-NCAEP) kurmuştur. NCAEP tarafından bilimsel hakem kurulu ile OSB'de kanıt temelli uygulamalar raporu hazırlanmış ve bu raporda yer alan uygulamaların OSB gösteren bireylerin ebeveynleri, öğretmenleri, terapistleri ve diğer yardımcı destek personelleri tarafından kullanılabilmesi için "Otizm Odaklı Uygulama Kaynakları ve Modüller (Autism Focused Intervention Resources and Modules-AFIRM; <https://afirm.fpg.unc.edu/afirm-modules>)" adındaki çevrimiçi ücretsiz öğrenme portalı oluşturulmuştur. AFIRM Modülleri (<https://afirm.fpg.unc.edu/afirm-modules>) OSB gösteren bireylere müdahale alanında sunduğu bilgiler ve kaynaklar açısından oldukça değerlidir ve bu modüllere çeşitli disiplinlerden eğitimciler/uzmanlar ve OSB gösteren bireye sahip aile üyeleri ve ebeveynler erişim sağlamaktadır. 2019 yılında rapor edilen verilere göre AFIRM'e üye dünyanın 170 ülkesinden 135.000'den fazla kullanıcı bulunmaktadır. Bu projenin amacı OSB gösteren bireylerin ebeveynleri, öğretmenleri, terapistleri ve diğer yardımcı destek

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

personellerine yönelik hazırlanan “Otizm Odaklı Uygulama Kaynakları ve Modüller (Autism Focused Intervention Resources and Modules-AFIRM; <https://afirm.fpg.unc.edu/afirm-modules>)” in Türkçe’ye uyarlanması ve kullanıcı görüşlerinin değerlendirilmesidir. Proje araştırma sorularından “Projede uyarlanan modülleri kullanan kullanıcıların kullandıkları modüle göre öntest-sontest puanları arasında anlamlı fark var mıdır?” sorusuna ilişkin projede Nicel Araştırma Desenlerinden Tek Gruplu ÖnTest-SonTest Deneysel Desen (Büyüköztürk, 2007) kullanılacakken “Projede uyarlanan modülleri kullanan kullanıcıların modüllere ilişkin görüşleri nasıldır?” sorusuna ilişkin projede Nitel Araştırma Desenlerinden Betimleyici Fenomoloji (Saban ve Ersoy, 2016) desen kullanılacaktır. Projenin birinci sorusuna ilişkin her modülün etkililiğinin asgari 30 katılımcı üzerinden toplam 1140 katılımcı (30 katılımcı x 38 modül) ile sınanması planlanmakta iken en fazla modülleri kullanan kullanıcılar arasından rastgele seçim yapılarak 50 katılımcıdan görüş alınacaktır. Projede Türkçe web sitesi, IOS temelli akıllı cihazlarda kullanıma yönelik aplikasyon, ANDROID temelli akıllı cihazlarda kullanıma yönelik aplikasyon hazırlanacaktır.

TÜBİTAK

UDEMKG2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Dilara Yazıcı, İbrahim Halil Çetin
dilaraayaziciiii@gmail.com, cetinibrahim94@gmail.com

OSB'li Çocuklara Günlük Hayatta Kullanılan Levha ve İşaretlerin Küçük Grupla Öğretiminde Eş Zamanlı İpucu Yönteminin Etkililiği

Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB), ilk belirtilerini erken çocukluk döneminde, sosyal etkileşim ve iletişim becerilerinde olumsuz yönde etkilenme, takıntılı, yineleyici davranışlar ve ilgi alanlarında sınırlılıklar ile kendini gösterir. Otizmlili bireylerin sınırlılık yaşadığı alanlardan bir tanesi de gözleyerek öğrenme becerisidir. Gözleyerek öğrenme, bireyin çevresindeki bireylerin davranışlarını ve davranış sonuçlarını takip ederek yeni davranışlar edinmesi şeklinde tanımlanabilir. Yürütülen araştırmada otizmlili bireylere günlük hayatta kullanılan levha ve işaretlerin öğretiminde eş zamanlı ipucu yönteminin etkililiğine ilişkin veriler toplanmıştır. Ayrıca katılımcıların, diğer katılımcılar için belirlenen hedef uyarıların gözleyerek öğrenme becerisi aracılığıyla edinme düzeylerine ilişkin de veriler toplanmıştır. Araştırmanın uygulama süreci küçük grup düzenlemesi şeklinde tasarlanmıştır. Araştırmada tek denekli araştırma yöntemlerinden yoklama evreli davranışlar arası çoklu yoklama yöntemi kullanılmıştır. Araştırmaya 5-6 yaş aralığında otizm tanısı bulunan 3 erkek çocuk katılmıştır. Araştırma Özel Selçuklu Otizmlili Bireyler Eğitim Vakfı Özel Eğitim Ve Rehabilitasyon Merkezi'nde bireysel sınıfta gerçekleştirilmiştir. Yürütülen araştırmada toplanan veriler grafiksel analiz yoluyla analiz edilmiştir. Günlük hayatta kullanılan levha ve işaretlerin küçük grupla öğretiminde eş zamanlı ipucu yönteminin etkililiğine ilişkin araştırma sonuçlarına bakıldığında her bir katılımcının kendi için belirlenmiş olan hedef davranışları 6/6 oranda öğrenebildikleri ve bu becerileri farklı materyal ve kişilere genelleyebildikleri görülmüştür. Gözleyerek öğrenme becerisine ilişkin toplanan veriler incelendiğinde her bir katılımcının diğer katılımcılara ilişkin belirlenen hedefleri 12/12 oranında öğrenebildikleri tespit edilmiştir. Araştırmanın bulguları, yeni beceri öğretiminde küçük grup düzenlemesiyle sunulan eş zamanlı ipucuyla öğretimin etkililiğini inceleyen diğer araştırma sonuçları ile uyumaktadır.

Anahtar Kelimeler: Otizm Spektrum Bozukluğu, küçük grup düzenlemesi, eş zamanlı ipucu ile öğretim, gözleyerek öğrenme, tabela ve işaret öğretimi.

TÜBİTAK

UDEMKG2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Hacer Yigit, Özlem Diken, Uğur Onur Günden, Tuğçe Sinoğlu Günden
rozacer.yigit@gmail.com

Nitelikli Kitap Okuma Erken Müdahale Programı (niko)'Nun Down Sendromlu Çocuğu Olan Ebeveynler ve Çocukları Üzerindeki Etkilerinin İncelenmesinde Saptanan Ön Bulgular

Geçmişten günümüze dek ebeveyn çocuk etkileşimi üzerine yapılan araştırmalar, ebeveyn davranışlarının çocuklarının gelişimi üzerinde çok önemli etkileri olduğunu göstermektedir. Özellikle çocukluk döneminin ilk yıllarında, ebeveyn-çocuk etkileşimi üzerine yapılan çeşitli çalışmalar bize; ebeveyn-çocuk etkileşiminin hem tipik gelişen hem de gelişimsel yetersizliğe sahip çocuklarda biliş, dil iletişimi, duygusal ve sosyal gelişim alanlarında büyük bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Erken çocukluk döneminde ebeveyn-çocuk etkileşimini evdeki rutinler üzerinden değerlendirmek ve müdahale etmek programlar aracılığıyla mümkün olmaktadır. Ebeveynlere nitelikli kitap okuma stratejilerini kullanmayı öğretmek ebeveyn-çocuk etkileşiminin niteliğini arttırmayı hedefleyen programlardan bir tanesi de Nitelikli Kitap Okuma Erken Müdahale Programıdır(NİKO). Bu araştırmada çevrimiçi gerçekleştirilen NİKO'nun DS tanısı almış çocuklar ve ebeveynleri üzerindeki etkilerini incelemek amaçlanmıştır. Ayrıca çalışmaya katılan ebeveynlerin programa ilişkin görüşleri de alınmıştır. Araştırma yaşları 0 ile 6 arasında değişen DS tanısı almış 18 çocuk ve ebeveynleri ile uygulamacının katıldığı grup oturumları şeklinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma 9'ar kişilik biri kontrol biri çalışma grubu olan iki grup ile yürütülmüştür. Çalışma grubundaki ebeveyn-çocuk çiftleri ile haftada iki öğretim oturum düzenlenmiş ve ortalama 4 haftalık bir sürede program tamamlanmıştır. Araştırma sürecinin sonunda kontrol grubundaki katılımcılar ile de aynı öğretim süreci tekrarlanacaktır. Karma araştırma yöntemi ile desenlenen araştırmada hem nicel hem de nitel veri toplama yöntemleri kullanılmıştır. Ön test son test modeline göre ebeveyn ve çocukların etkileşimsel davranışları YDP ve ÇDP ölçekleri ile değerlendirilmiş ve ön test ile son test arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığına bakılmıştır. Ayrıca video analizi, gözlem, saha notları ve görüşmeler şeklinde nitel veri toplama teknikleri kullanılarak da programın ebeveynler ve çocukları üzerindeki etkilerinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Araştırma ön bulguları sonucunda NİKO Programının hem ebeveynler hem de çocuklar üzerinde olumlu etkileri olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Ebeveyn-çocuk etkileşimi, NİKO, down sendromu, kitap okuma

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

TEMA:

Erken Çocuklukta Kaynaştırma

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Ayşıl Seda AKAR, Arzu YÜKSELEN
asakar@medipol.edu.tr, ayukselen@medipol.edu.tr

İlkokula Hazırbulunuşluk ve Uyum Sürecinde Özel Gereksinimli Çocuklar

Özel gereksinimli çocuklar, gereksinimleri doğrultusunda hazırlanan eğitim programlarına, yöntemlerine ve ekipmanlarına ihtiyacı olan bireylerdir (Kargın, 2016). Tarihsel süreç içerisinde dünyada ve ülkemizde özel gereksinimli çocuklar ve eğitimleri üzerine pek çok farklı görüş sunulmuş ve günümüzde yaşanan gelişmelerle birlikte bu görüşler kaynaştırma eğitiminin, son zamanlarda ise kapsayıcı eğitimin olumlu yanlarının ön plana çıkmasını destekler nitelikte olmuştur. Kapsayıcı eğitimden okul öncesi dönemde faydalanmaya başlayan özel gereksinimli çocukların ileriki dönemlerde diğer kademelere geçişlerindeki uyum süreçleri ve o kademelerde sergiledikleri akademik ve sosyal becerileri daha olumlu yönde etkilenmektedir. Aynı zamanda çocukların topluma karışabilmeleri için de doğru uygulanmış ve erken dönemde başlanmış bir kapsayıcı eğitim programı oldukça kritik bir öneme sahip olmaktadır. Okul öncesi dönemde başarılı bir kaynaştırma eğitiminden faydalanan özel gereksinimli öğrenciler için ilkokul ve sonraki kademelerdeki yaşantılarının niteliği de olumlu bir şekilde etkilenecektir (Lindsay vd., 2014). İlkokul, toplumda bir birey olarak alınacak görev ve sorumlulukların öğrenilmesi, daha sonraki kademeler için önemli bir bilgi altyapısı oluşturuyor olması, öğretmenler ve akranlarla kurulacak iletişim için de zemin oluşturarak gelecek öğretim süreçlerini etkilemesiyle karakterize edilebilecek önemli bir basamaktır (Daşcan ve Çelik, 2010). Bir çocuğun bu basamağa adım atabilmesi için ise gelişiminin tüm boyutlarında ve öğrenme için gerekli tüm özelliklerde belli bir olgunluğa, belli bir altyapıya sahip olması yani bir hazırbulunuşluğunun olması gerekmektedir (Koçyiğit, 2014). Bu hazırbulunuşluğa sahip olmak, yetersizliği olan ve özellikle de okul öncesi dönemde sosyal açıdan sorunlar yaşayan ve sorunları minimize indirmeden ilkokula geçişe hazırlanan çocuklar için daha da zor olabilmektedir (Schmitt vd., 2014). Çocuklarda var olan problemler geçiş sırasında daha da belirginleşmektedir (Bakkaloğlu, 2012). Dolayısıyla başarılı bir geçişi sağlamanın en güzel yolu elbette başarılı bir kaynaştırma eğitimin gerçekleştirilmiş olduğu okul öncesi kurumlar olmaktadır (Arı vd., 2000). Okul öncesi kurumlarında olduğu gibi ilköğretimdeki kaynaştırma sürecinde ve başarılı bir geçişte de öğretmenler ve uzmanların iş birliği içerisinde olması aileler ve çocuklar adına fayda sağlamaktadır (Saraç ve Çolak, 2012). Başarılı bir geçiş için aile ile iş birliği içinde olunması oldukça önemliyken aile, okul öncesi öğretmeni ve geçiş yapılacak okulun sınıf öğretmeni arasında var olan iletişim de oldukça önemlidir. Çünkü böyle bir iletişim, çocuğun geçmişteki performansı ile gelecekteki hedef ve beklentiler arasında bir bağ kurulmasını sağlayacaktır (Rous vd., 2007). Bu çalışmada, özel gereksinimli çocukların ilkokula hazırbulunuşluk ve uyum sürecini etkileyen faktörler ve

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

yapılması gerekenlerin gözden geçirilmesi amaçlanmıştır. Anahtar Kelimeler: Hazırbulunuşluk, Özel Gereksinim, Kapsayıcı Eğitim, Okul Öncesi, İlkokul
Anahtar Kelimeler: Kaynaştırma, Hazırbulunuşluk, İlkokul, Uyum, Kapsayıcı Eğitim, Okul Öncesi Eğitim

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

D. Melek Er-Sabuncuoğlu, Manfred Pretis, Rozita Petrinska Labudovikj, Katherine Todorova
melek.sabuncuoglu@gmail.com, office@sinn-evaluation.at, petrinska@gmail.com,
katerinatodorova@yahoo.com

Bütünleştirme Dostu Sınıf

ICF-Bütünleştirme, eğitim ortamlarındaki profesyonellere ve ebeveynlere İşlevsellik, Yeti Yitimi ve Sağlığın Uluslararası Sınıflandırmasını (ICF) kullanma yetkisi sağlayan bir Erasmus+ Projesidir (MK 2021-1-MK01-KA220-SCH-000023645). ICF'nin kullanımı öğretmenlerin, velilerin ve öğrencilerin yeteneklere, ortak bir dile, anlamlı hedeflere ve gelişimsel güçlükleri olan çocukların kaynaştırma/bütünleştirme sürecine odaklanmasına yardımcı olur. Projenin 3 sonucu bulunmaktadır: ICF-Bütünleştirme Kontrol Listesi Katılım Hedefi İnkübatörü Öğretmenler için ekip çalışması araç seti Proje sonuçları, anaokulu okul ve diğer eğitim ortamlarındaki profesyoneller için pratik rehberlik sağlar (örneğin, Erken Çocuklukta Müdahale).

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Olcaý Gen
olcay.gocen@hotmail.com

Ev Merkezli oklu Müdahale Uygulamaları: Afyonkarahisar rneği

Bu araştırmanın amacı, gelişim geriliği yaşayan erken çocukluk dönemindeki bir çocuğa uygulanan Etkileşim Temelli Erken ocuklukta Müdahale (ETEOM) Programının, Vokal Davranış rneği Değerlendirme Aracı (VODA) ve Eğitimsel Değerlendirme Aracı (EDA)' kullanılarak sonuçlarının incelenmesi: Ev Merkezli oklu Müdahale Uygulamaları: Afyonkarahisar rneği. Araştırma Otizm Spektrum Bozukluğu belirtileri gösteren bir çocuğumuz ile yürütülmüştür. Çocuğumuz 5 yaşındadır. Yaklaşık 2 yıldır ev ortamında özel eğitim almaktadır. şu anda özel bir kreşte yarım gün tipik gelişim gösteren akranları ile birlikte eğitim almaktadır. Çocuğa ev ortamında Etkileşim Temelli Erken ocuklukta Müdahale Programı (ETEOM) haftada 2 oturum şeklinde uygulanmıştır. Yaklaşık 8 ay sürmüştür. Etkileşim Temelli Erken ocuklukta Müdahale Programına başlamadan önce ocuğa, Vokal Davranış rneği Değerlendirme Aracı (VODA) ve Eğitimsel Değerlendirme Aracı (EDA)' uygulanmıştır. Eğitimsel değerlendirme sonucunda ocuğun Eğitimsel Değerlendirme Toplam Ham Puanı 3, Eğitimsel Değerlendirme Yüzdelik Sırası ise <1 olarak kaydedilmştir. Vokal Davranış rneği Değerlendirme sonucunda ise Otistik Konuşma Toplam Ham Puanı 53, Otistik Konuşma Yüzdelik Sırası ise 42 olarak kaydedilmştir. Doğal Dil ve Konuşma Toplam Ham Puanı 22, vokal ifadenin ortalama uzunluğu ise 0,25 olarak kaydedilmştir. Yaklaşık 8 ay süren Etkileşim Temelli Erken ocuklukta Müdahale Programı (ETEOM) sonunda tekrar Vokal Davranış rneği Değerlendirme Aracı (VODA) ve Eğitimsel Değerlendirme Aracı (EDA)' uygulanarak çalışmamızın sonuçlarına ulaşılmıştır. Çocuğumuzun Eğitimsel Değerlendirme Ham Puanı 50, Eğitimsel Değerlendirme Yüzdelik Sırası ise 79 olarak kaydedilmştir. Vokal Davranış rneği Değerlendirme sonucunda ise Otistik Konuşma Toplam Ham Puanı 8, Otistik Konuşma Yüzdelik Sırası ise 3 olarak kaydedilmştir. Doğal Dil ve Konuşma Toplam Ham Puanı 142, vokal ifadenin ortalama uzunluğu ise 2,16 olarak kaydedilmştir. Sonuç olarak çocuğa uygulanan Etkileşim Temelli Erken ocuklukta Müdahale Programının; ocuğun dil gelişimi ile ilgili alıcı ve ifade edici dil becerilerini geliştirdiği, beden kavramı ile ilgili becerilere verdiği tepkilerin arttığı ve taklit becerilerinde gözle görülür bir artış olduğunu göstermektedir. Vokal Davranış rneği Değerlendirme Aracı (VODA) sonuçlarına göre; çocuğun iletişimsel vokal ifadeleri artırdığı, anlaşılır vokal ifadeleri artırdığı, doğru olarak ifade edilen vokal ifadeleri artırdığını göstermektedir. Tekrarlayıcı ve iletişimsel olmayan vokal ifadelerin azaldığı gözlenmiştir.

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Şevval Altuntaş
sevaltuntas02@gmail.com

Bireysel Farklılıklara Yönelik Dijital Sosyal Öykülerin Oluşturulması ve Uygulanması

Kapsayıcı eğitimin başarıya ulaşmasındaki kritik olan etmen tutumdur. Kapsayıcı eğitime yönelik paydaşların olumlu tutumları davranışlarını etkilemekte ve en nihayetinde başarıya ulaşmasına zemin hazırlamaktadır. Tutum, başarıya etki eden bir etmen olmasının yanı sıra diğer etmenler için öncül niteliği taşımaktadır. Olumsuz tutum ve davranışlar özel gereksinimi olan bireylerin sağlıklı sosyal ilişkiler kurmasında, iş ve meslek edinmesinde, sağlık ve eğitim hizmetlerinden yararlanmasında olmak üzere belli başlı toplumsal ortamlarda sorunlarla karşılaşmalarına neden olmaktadır. Bunun gerçekleşebilmesi için toplumun diğer üyelerinin ‘özel gereksinim’ konusunda doğru şekilde bilinçlendirilmesi ve kalıcı tutum değişikliğini sağlanması gerekmektedir. Tutuma yönelik çalışmaların erken dönemlerde ve kaynaştırma/bütünleştirme ortamlarında betimsel ve uygulamalı çalışmalar olarak planlanması ve yürütülmesi tutumların geliştirilmesinde, değiştirilmesinde ve dolayısıyla özel gereksinimi olan bireylerin topluma katılımı açısından kritik öneme sahiptir. Bu çalışmanın amacı, bireysel farklılıklara yönelik olumlu tutum geliştirme amacıyla 6-9 yaş düzeyinde tipik gelişim gösteren çocuklar için dijital programlar kullanılarak hazırlanan dijital öykülerin etkililiğini sınamaktır. Bu araştırmaya 34 deney ve 25 kontrol grubu olmak üzere 57 öğrenci katılmıştır. Uygulama sürecinde öğrencilere iki oturum olarak dijital öykülerinin sunumu ve etkinlikler sunulmuştur. Uygulamanın etkililiğini belirlemek için ön-test ve son-test oturumlarında öğrencilerden tutum ölçeğiyle veri toplanmış ve toplanan veriler istatistiksel olarak analiz edilmiştir. İstatistiksel analizler sonucunda deney grubuyla kontrol grubu arasında anlamlı bir farkın olduğu görülmüştür. Bireysel farklılıklar doğrultusunda geliştirilecek program ve eğitim materyallerinin uygulama ortamlarında kullanımıyla akran kabulünü arttırması umulmaktadır.

TÜBİTAK

UDEMKG2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Şevval Altuntaş
sevaltuntas02@gmail.com

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocukların Salgın Sürecinde Kardeşleriyle Olan Etkileşimin İncelenmesi

COVID-19 ilk olarak 2019 yılı Aralık ayında Çin'in Wuhan bölgesinde görülmüştür. Bu virüs bütün dünyayı etkilediğinden Dünya Sağlık Örgütü tarafından 11 Mart 2020 tarihinde pandemi olarak adlandırılmıştır. COVID-19 virüsünün ülkemizde görülmeye başlamasıyla birlikte birtakım önlemler alınmıştır. Bir süredir hayatımızın bir parçası haline gelmiş olan, insanların ölümüne yol açabilen bu salgının tüm bireylere hem psikolojik hem de fizyolojik açıdan olumsuz etkileri söz konusudur. Yaşanan salgın süreci ve süreçte getirilen kısıtlamalar birçok özel gereksinimi olan aileyi etkilemiştir. Aynılıkta ısrarcılık, rutinelere bağlılık ve tekrarlayıcı davranışlarla karakterize edilen OSB olan bireylerin ve çocukların bu sürece uyumunda güçlükler yaşanabilmektedir. OSB olan bireylerin yaşadığı güçlükler ailesini ve diğer aile üyelerini de etkilemektedir. Bu araştırmada salgın sürecinde OSB tanıları kardeşi olan bireylerin/çocukların deneyimlerini ve süreç boyunca etkileşimlerinin nasıl olduğunu belirlemek amaçlanmıştır. Bu araştırmada karma yöntem araştırma desenlerinden açıklayıcı karma desen tercih edilmiştir. İlk aşamada geniş bir örneklem grubundan var olan durumu tespit etmek amacıyla 47 kardeşle anket uygulaması gerçekleştirilmiştir. İkinci aşamada yedi aileden yedi ebeveyn ve yedi kardeşle olmak üzere 14 bireyle yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonunda nicel veriler SPSS programıyla istatistiksel olarak analiz edilmiştir. Nitel veriler içerik analiziyle analiz edilmiştir.. Bulgulara bakıldığında pandemi sürecinde kardeşlerin birbirleriyle etkileşim halinde oldukları, bu süreçte büyük oranda katılımcıların televizyon izleme, oyun oynama ve spor yapma etkinlikleri gerçekleştirdikleri ancak kitap okuma etkinliğini sınırlı gerçekleştirdikleri görülmüştür.

TÜBİTAK

UDEMKG2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

TEMA:

*Erken Çocuklukta Müdahalede Aile Katılımı ve Eğitimi
(Aile-Merkezli Uygulamalar)*

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Begüm Uygun
begumkln@gmail.com

Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) Olan Bireylere Ebeveyn Tarafından Verilen Yönergeleri Yerine Getirme Becerilerinin Ebeveyn Destekli Hazırlanan Videolarla Öğretilmesinin Etkililiğinin İncelenmesi

Araştırmada Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) olan bireylere ebeveyn tarafından verilen yönergeleri yerine getirme becerilerinin ebeveyn destekli hazırlanan videolarla öğretilmesinin etkililiğinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma tek denekli deneysel bir araştırma olup AB deseni ile tasarlanmıştır. Hedeflenen becerinin öğretiminde ayırık denemelerle öğretim yöntemi kullanılmıştır. Aileler tarafından verilen yönergelerin video kaydıyla yürütülen öğretim oturumlarında OSB’li bireyin hedef davranışa yönelik gerçekleştirdiği tüm olumlu girişimler dönüştürülebilir sembol pekiştireçler ile pekiştirilmiştir. Araştırmacı denek seçimi için ön koşul beceriler belirlemiş ve bu becerilere sahip bireylerden birini denek olarak seçmiştir. Denek iki yaşında OSB tanısı almış şu an 5 yaşında olan erkek bir bireydir. Uygulamalar OSB’li bireyin eğitim aldığı Özel SOBE Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezinde araştırmacı tarafından yürütülmüştür. Başlama düzeyi, öğretim ve genelleme oturumlarına ilişkin veriler “Video İle Ebeveynin Verdiği Yönergeler Veri Formuna” kaydedilmiştir ve “Grafiksel Analiz Yöntemi” ile görselleştirilmiştir. Hedeflenen beceri için birey ile 3 başlama düzeyi oturumu, 9 öğretim oturumu ve 3 genelleme oturumu düzenlenmiştir. Başlama düzeyi ve öğretim oturumları araştırmacı tarafından düzenlenirken, genelleme oturumlarını araştırmacı takibinde ebeveynler yönetmiştir. Çalışma hedeflenen becerinin öğretiminde ebeveynler tarafından hazırlanan videoların etkili olduğunu ve bağımsız değişkenin ortadan kaldırıldığında OSB’li bireyin bu beceriyi genelledebildiğini ortaya koymaktadır.

Anahtar kelimeler: Ayırık Denemelerle Öğretim, Otizm Spektrum Bozukluğu, Yönerge Takip Becerileri

TÜBİTAK

UDEMKG2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Burcu İyisan
burcuiyisan@gmail.com

3-6 Yaş Arasındaki Otizm Spekturum Bozukluğu Olan Çocuklara Uygulanan Floortime Seanslarının Sosyal Beceri ve Dil Gelişimine Etkisinin İncelenmesi

Bu çalışmanın amacı 3- 6 yaş arasında otizm spektrum bozukluğu olan çocuklara uygulanan floortime metodunun sosyal beceri ve dil gelişimine etkisinin incelenmesidir. Bu araştırmanın amacı doğrultusunda;3-6 yaş arası çocuklarda floortime metodu uygulandıktan sonra dil gelişimi ve sosyal beceri açısından değişimler sunulmuştur. Araştırma Diyarbakır'ın Kayapınar İlçesinde bu merkezi temsil eden 10 otizm spektrum bozukluğu olan 3-6 yaş arasındaki çocuklar seçilmiştir. Araştırma da floortime seansı alan 10 çocuk haftada 2 gün 1 saat gelmekte olup, bu araştırma süresi 6 aydır. Seanslara ailelerde eşlik etmiştir. Çocuklara AGTE gelişim envanterinin sosyal duygusal gelişim ve dil gelişim alanları uygulanmıştır. Ayrıca değerlendirme seanslarında aileler ve klinik gözlemle çocukların fonksiyonel duygusal gelişim basamakları belirlenmiştir. Floortime metodu ile çocukların sosyal duygusal gelişim kapasiteleri desteklenmiş, çocukların fikir geliştirmeleri, oyun kurmaları, etkileşimlerini arttırmayı kurmaları, birliktelik ve iki yönlü iletişim kurmak gibi becerileri geliştirilmiştir. Ayrıca çalışılan çocukların dil becerilerinde de olumlu ilerlemeler kaydedilmiştir. Ön test ve son test şeklinde yapılan istatistiksel analizlerle, 3-6 yaş arasındaki otistik spektrum bozukluğu olan çocuklar floortime seansı aldıkça dil gelişimi ve sosyal beceri düzeylerinde artış olduğu sonucuna varılmıştır.

TÜBİTAK

UDEMKG2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

TEMA:

Erken Çocuklukta Müdahalede Vaka bulma, Tarama, Tanılama ve Değerlendirme

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Selen Okay, Şaziye Seçkin Yılmaz
selen@algiozelegitim.com, saziyeseckin@gmail.com

Farklı Düzeyde Dil Becerilerine Sahip Çocuklarda El Becerisinin ve Dil Becerileri ile El Becerisi Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi

Bu araştırmada, farklı düzeyde sözel dil becerilerine sahip olan çocukların el becerilerinin karşılaştırılması ve dil becerileri ile el becerileri arasındaki ilişkilerin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma, betimsel araştırma yöntemlerinden karşılaştırmalı ilişkisel tarama modelleri ile yürütülmüştür. Araştırmanın katılımcılarını farklı düzeyde sözel dil becerilerine sahip 34 çocuk (13 kız, 21 erkek) oluşturmakta ve yaşları 60-83 ay arasında değişmektedir ($\bar{X}=69.44$, $SS=7.64$). Katılımcıların dil becerileri Türkçe Okul Çağı Dil Gelişimi Testi ile değerlendirilirken motor becerileri ise Grooved Pegboard Testi ile değerlendirilmiştir. Türkçe Okul Çağı Dil Gelişimi Testi' ne göre katılımcılar ortalama ve üzerinde dil performansı gösteren katılımcılar ve ortalama altında dil performansı gösteren katılımcılar olmak üzere iki gruba ayrılmıştır. Her iki grubun el becerilerinin karşılaştırılmasında Mann Whitney U testi kullanılmıştır. Test sonucunda baskın ve baskın olmayan el ve iki elin ortalamasında, TODİL'e göre ortalama ve üzerinde dil performansına sahip katılımcıların daha yüksek performans gösterirken; ortalama altında dil performansına sahip katılımcıların akranlarına göre daha düşük performansa sahip oldukları görülmüştür. Değişkenler arasındaki ilişkiler incelendiğinde ilişkili sözcük dağarcığı, sözcük betimleme ve biçimbirim tamamlama alt testleri ile el becerisi arasında yüksek düzeyde ve olumsuz yönde; resim sözcük dağarcığı, cümle anlama ve cümle tekrar etme alt testleri ile el becerisi arasında orta düzeyde ve olumsuz yönde anlamlı ilişkiler olduğu belirlenmiştir.

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Büşra Muş, Samet Tutoğlu
busramus1@outlook.com, istutoglu@gmail.com

Yetersizliği Olan Bireylere Yönelik Cinsel İstismar: İnternet Haberlerine Yansıyan Cinsel İstismar Olaylarının İncelenmesi

Cinsel istismar olaylarının sayısı günden güne artmaktadır. Yetersizliği bulunan bireyler cinsel istismara maruz kalma riski yüksek gruplar içerisinde yer almaktadır. Araştırmamızda yetersizliği bulunan bireylere yönelik cinsel istismar olaylarını belli ölçütler kapsamında incelemek amaçlanmıştır. Cinsel istismar olayları; mağdurun cinsiyeti, yaşı, yetersizlik türü ve yetersizlik düzeyi, failin cinsiyeti, yaşı, mağdura yakınlığı, istismar olayının sayısı, cinsel istismar olayının gerçekleştiği ortam ve şehir, cinsel istismar sonrası hamilelik, Hukuksal sonuç, haber/olay yılı ölçütleri altında incelenmiştir. Araştırmamızda 2019-2020-2021 yılları arasında Türkiye’de yaşanmış, yetersizliği bulunan bireylere yönelik gerçekleştirilen cinsel istismar olayları incelenmiştir. Elde edilen veriler nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi kullanılarak analiz edilmiştir. 2019 ,2020 ve 2021 yılları arasında yetersizliği bulunan bireylere yönelik 38 cinsel istismar olayına ulaşılmıştır. Yetersizliği bulunan bireylere yönelik cinsel istismar %49,99 ile en çok 2021 yılında gerçekleşmiştir. Cinsel istismar mağduru, yetersizliği bulunan bireyler %73,68 oranla kadınlardan oluşurken cinsel istismardan %34,21 ile 15-20 yaş aralığındaki bireyler etkilenmiştir. Cinsel istismara maruz kalan bireylerin %73,6’sı zihinsel yetersizlikten etkilenen bireylerdir. Cinsel istismarı gerçekleştiren failerin %98,38’i erkektir ve failerin %24,19’u mağdura yabancı kişilerden oluşmaktadır. Cinsel istismar olayları Türkiye’nin 23 farklı ilinde yaşanmış olup, yetersizliği bulunan bireylere yönelik cinsel istismar %18,42 ile en fazla İstanbul ilinde gerçekleşmiştir. Çalışmada cinsel istismara en çok maruz kalan yetersizlik türünün %73,6 ile zihinsel yetersizliği bulunan bireyler olduğu saptanmıştır. Yetersizliği bulunan bireylere yönelik cinsel istismar bireyde ciddi hasarlar bırakabilen bir durumdur. Yetersizlikten etkilenen bireylere yönelik cinsel istismarın önlenmesi ve cinsel istismara maruz kalan bireylere yönelik destek programları yürütülmesi önem taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: “İstismar” “Cinsel İstismar” “Yetersizlik”” Yetersizliği Bulunan Bireyler” Zihinsel Yetersizlik”” Cinsel İstismar Haberleri”

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

TEMA:
Okulöncesi Özel Eğitim

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Elif Gökçen Koroğlu
elifgokcenkoroglu@gmail.com

Özel Eğitim Anaokullarında Çalışan Alan Dışı veya Ücretli Öğretmenlerin Görev ve Mesleki Algılarının Değerlendirilmesi

Özel gereksinimli bireylerin toplumsal yaşam içerisinde varolabilmeleri ve bağımsız yaşam becerilerini öğrenebilmeleri için erken yoğun özel eğitim hizmetlerinin özel gereksinimli bireylere sunulması gerekmektedir. Normal bireylerde olduğu gibi özel gereksinimli bireylerde de okul öncesi dönem bireylerin gelişim süreçleri içerisinde üstünde durulması ve eğitimle desteklenmesi gereken bir dönemdir. Bu süreçte sunulan eğitim hizmetlerinin bilimselliği ve niteliği eğitimi bakımdan ayıran en büyük özellik olarak karşımıza çıkarmaktadır. 2020 yılı sonrasında MEB tüm illerde özel eğitim anaokullarının açılması ve özel eğitim anasınıflarının yaygınlaştırılması kararını almıştır. Fakat öğretmen atama kontenjan ve tercihleri nedeniyle yeni açılan özel eğitim anaokulları ve anasınıflarının büyük çoğunluğunda hizmetlerin alan dışı ve ücretli öğretmenlerle giderildiği görülmektedir. Çalışmamızın amacı özel eğitim anaokulları ve sınıflarında çalışan alan dışı veya ücretli öğretmenlerin görev ve mesleki algılarını betimlemek ve tespit etmektir. Çalışmamızda niteliksel araştırma yöntemlerinden anket ve görüşme kullanılmış olup daha sonra veriler analiz edilerek değerlendirmeler yapılmıştır. Araştırmamız özel eğitim anaokulu ve ya sınıflarında çalışan 30 alan dışı ve ücretli öğretmen üzerinde gerçekleştirilmiştir. Veriler değerlendirildiğinde görülmektedir ki alan dışı veya ücretli öğretmenler %76 oranında özel eğitimde okul öncesi eğitimi bakım hizmeti olarak algılamakta, %80 oranında bir grup ise oyun etkinliklerinin öğrenmeye katkısının bilincinde olmadan ve eğitim sürecine entegrasyonunu gerçekleştirmeden oyun etkinliklerini yürütmektedir.

TÜBİTAK

UDEMKG2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Onur Can Kula, Ebru Kula
kula.ock@gmail.com

Erken Dönem OSB'li Çocuklara Sunulan Yönergelerin Çocuklar Tarafından Anlamlı Şekilde Genellenmesi

Yönergeler davranış öncesi çocuğa sunulan ve davranışın ortaya çıkmasında çocuk tarafından anlamlandırılıp davranışın gerçekleşmesine zemin hazırlayan uyaranlardır. Otizm Spektrum Bozukluğu birçok farklı spektrumdan oluşur, bu boyutla düşünüldüğünde kendi içinde de çok çeşitli farklılıklar gözlenebilir bunlardan biri de dil, iletişim becerileri ve bilişsel becerilerdir, bazı OSB'li çocuklarda sunulan bazı kalıp yönergelerin anlamlı şekilde genellenip günlük yaşamda hem ifade etmede hem de anlamlandırmada güçlükler yaşanmaktadır, bu durum çocuğun gelişimine yaşına ve yeterliliklerine göre farklılıklar göstermektedir. Yönergelerin farklı kalıplarda, durumlarda, kişilerde de genellenmesi öğrenmenin etkililiği ve davranışın ortaya çıkması açısından önemlidir. OSB'li çocukların yönergeleri genellemeye yaşanan sorunların alt boyutlarıyla ele alınan araştırmada farklı disiplinlerarası çalışmalardan 10'dan fazla çalışma incelenmiş çalışmanın amacı belirlenerek Google Akademik, Ankara Üniversitesi Akademik Arşiv Sistemi, Ulusal Tez Merkezi ve Tr Dizin veri tabanlarında tarama yapılmıştır. Otizm Spektrum Bozukluğu olan çocukların sosyal iletişim becerilerinde güçlükler ve basmakalıp sözcükler ile iletişimini sürdürdüğü, sosyal iletişimde sunulan replikleri silikleştirmede ve genellemeye sorunların yaşandığı araştırma bulguları arasında yer almıştır. Bulgular eşliğinde OSB'li çocuklarda yaşanan iletişim güçlükleri ve yönergelerin genellenmesi erken dönem alternatif ve destekleyici iletişim ile ele alınıp çalışmalardan elde edilen bulgular eşliğinde de yorumlanması amaçlanmaktadır. Çalışma sistematik derleme ve sentezleme ile sunulması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Otizm Spektrum Bozukluğu, İletişim, Dil Gelişimi, Erken Çocukluk

TÜBİTAK

UDEMKG2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Gamze Tükenmez, Kevser Akbaş
gamzetukenmez1992@gmail.com , kevserakbas1@gmail.com

Özel Eğitim Anaokullarının Yaygınlaştırılması Projesinin Okul Öncesi Özel Eğitim Hizmetlerinde Kaynaştırma ve Öğrenci Devamsızlığına Etkileri

Özel gereksinimli bireylere sunulan özel eğitim hizmetlerinin etkililiğini ve verimliliğini etkileyen en önemli unsurlardan biri sunulan hizmetlerin erkenliğidir. Özel gereksinimli bireylerin nitelikli ve bilimsel temelli özel eğitim uygulamalarıyla erken yaşta desteklenmesi bireylerin toplumsal yaşama adaptasyonlarına, normalleşmeleri yönünde ilk ve sağlam adımları atmalarına katkı sağlayacaktır. Bu hizmetlerin sunulma sürecinde bireylerin olabildiğince en az kısıtlayıcı ortamda normal akranlarıyla birlikte eğitim görmeleri ise özel eğitimin esaslarından bir tanesidir. Ülkemizde genel olarak karşılaşılan durumlardan bir tanesi özel eğitime dair politika üretme ve uygulama süreçlerinde özel eğitim ilke ve esaslarının göz ardı edilebilmesi veya çok yönlü düşünülmemesidir. 2020-2021 eğitim öğretim yılı itibarıyla MEB tüm illerde en az bir özel eğitim anaokulunun açılması ve özel eğitim anasınıflarının yaygınlaştırılması kararını almıştır. Araştırmamız özel eğitim anaokullarının yaygınlaştırılması sürecinin okul öncesi dönemde kaynaştırma uygulamalarına etkilerini araştırmayı amaçlamaktadır. Araştırmamızda nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi ve görüşme kullanılmıştır. MEB istatistikleri üzerinde yapılan analizler sonucunda ortaya çıkmıştır ki özel eğitim anaokullarının yaygınlaştırılması ile birlikte okul öncesi dönemde kaynaştırma uygulamalarına devam eden öğrenci sayısı 2018-2019 eğitim öğretim yılında 1260 iken 2020-2021 eğitim öğretim yılında 549'a gerilemiştir. Bu % 56'lık bir azalış demektir. Özel eğitimde temel amacımız bireylerin toplumsal yaşama adaptasyonları ve normal bireylerle birlikte yaşamaları iken, okul öncesi dönemde ayrıştırılmış eğitim uygulamaları ile özel gereksinimli bireyleri karşı karşıya bırakmak özel eğitimin ilke ve esaslarına da aykırı olmaktadır. Fakat özel eğitim anaokullarının okul yöneticileri ile görüşmeler sonucunda elde edilen veriler ışığında özel eğitim anasınıfları ve anaokullarında okula devam oranlarının %82-85 seviyelerinde olduğu kaynaştırma uygulamalarında ise bu oranın %50'lerin altında seyrettiği tespit edilebilmektedir. Araştırma bulguları ışığında görülmektedir ki özel eğitim anasınıflarının ve okullarının yaygınlaştırılması kaynaştırma eğitimine devam eden okul öncesi öğrenci sayısında azalmaya neden olurken, okula devam oranlarının artmasına katkı sağlamaktadır.

TÜBİTAK

UDEMKG2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Ümran Çolak, Şirin Türk Kahraman
imrankoc.de@gmail.com. srntrk@hotmail.com

Okul Öncesi Dönemde Özel Gereksinimli Çocuğa Sahip Ailelere Sunulan Aile Eğitim Hizmetlerinin Etkililiği

Eğitimin her tür ve kademesinde aile katılımı ve eğitimi büyük önem arz etmektedir. Bu önem özel gereksinimli çocuğa sahip aileler için daha üst seviyede karşımıza çıkmaktadır. Çünkü sosyal yaşamda bireyin ihtiyaç duyacağı birçok beceri eğitim süreci öncesinde, anında ve sonrasında aile ortamında öğrenilmektedir. Dolayısıyla aileler çocuklarının ilk öğretmenleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Özel gereksinimli bireye sahip aileler karşılarına çıkan bu beklenmedik durum nedeniyle hem kendileri desteğe ihtiyaç duymaktadırlar hem de çocuklarına destek olmak zorundadırlar. Bu nedenle özel gereksinimli çocuğa sahip ailelerin çocuklarının özel gereksinimlerinin farkına vardıkları andan itibaren sosyal, psikolojik, ekonomik ve hukuksal desteğe ihtiyaç duydukları aşıkardır. Çalışmamızın amacı okul öncesi dönemde özel gereksinimli çocuğa sahip ailelere yönelik sunulan aile eğitim programlarının etkililiğini ortaya çıkarmaktır. Çalışmamızda nitel araştırma yöntemlerinden olan anket ve görüşme kullanılmış olup. Rize’de Okul öncesi dönemde eğitim alan özel gereksinimli çocuğa sahip 30 aile ile araştırma yürütülmüştür. Araştırmanın sonucunda açığa çıkan bulgular ortaya koymuştur ki okul öncesi dönemde sistematik bir plan ve programa dayalı bilimsel temelli aile eğitim programları ailelere sunulmamakta; veli toplantıları veya veliye telefon ile yapılan bilgilendirmeler, ödevlendirmeler aile eğitimi gibi algılanmaktadır. Yapılmaya çalışılan bazı faaliyetlerin ise kurumsallıktan uzak okulun rehberlik ve psikolojik danışmanları üzerinde yürüdüğü tespit edilmektedir.

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Hatice Beyza Erdiñ, İbrahim H. Diken, Uğur Onur Günden
byzaerdnc@gmail.com, ibrahimhalildiken@gmail.com, uogunden@anadolu.edu.tr

COVID-19 Sürecinde Okul Öncesi Eğitime Yeni Başlayan Özel Gereksinimli Çocukların Okula Uyumlarının Değerlendirilmesi

Bu araştırma Covid-19 Pandemisi sürecinde okul öncesi eğitime yeni başlamış olan özel gereksinimli çocukların okula uyum düzeylerini incelemek amacıyla yürütülmüştür. Bununla beraber çocukların okula uyum düzeyleri ile çocuklar ve öğretmenlerin demografik değişkenleri arasındaki ilişkiyi incelemek de araştırmanın amaçlarından. Araştırmada ilişkisel tarama modeli kullanılmış ve araştırmaya İstanbul ilinde öğretmenlik yapan sınıfında okul öncesi eğitime yeni başlayan özel gereksinimli öğrencisi olan 115'i kadın, 18'i erkek olmak üzere toplam 133 öğretmen katılmıştır. Araştırmanın amaçları kapsamında, 133 öğretmene Demografik Bilgi Toplama Formu, Okula Uyum Öğretmen Derecelendirme Ölçeği Kısa Formu çevrimiçi olarak uygulanmıştır. Elde edilen veriler SPSS 25 versiyonu programı ile incelenmiştir. Verilerin normal dağılım bulgularını gösterip göstermediği test edilmiştir. Bu doğrultuda çarpıklık ve basıklık değerlerinin +1,96 ile -1,96 arasında olması ve Kolmogorov Smirnov ve Shapiro Wilks anlamlılık değerlerine ($p>.05$) bakılmıştır. Normal dağılım şartlarının sağlandığı durumlarda Pearson, sağlanamadığı durumlarda ise Spearman korelasyon katsayıları aktarılmıştır. 133 katılımcıdan toplanan veri ile ise t testi, Kruskal-Wallis Testi, Mann-Whitney U Testi ve varyans analizi yapılmıştır. Araştırmanın sonucunda çocuğun okula uyum düzeyi ile çocuğun yaşı arasında düşük düzey de olsa pozitif, özel eğitim ve destek hizmetlerinden yararlanma yaşı ile negatif korelasyon bulunurken; çocuğun cinsiyeti, eğitime devam etmekte olduğu okul türü, öğretmenin mesleki tecrübesi ve çalışmış olduğu özel gereksinimli çocuk sayısı ile çocuğun okula uyum düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Bununla birlikte işitme yetersizliği olan çocukların okula uyum puanlarının otizm spektrum bozukluğuna olan çocuklara kıyasla daha yüksek bulunmuştur.

Anahtar Sözcükler: Okul öncesi, Covid-19, okula uyum, OUÖDÖ-KF, özel gereksinimli çocuklar.

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

ABA KLİNİK
<https://www.abaklinik.com/>

ALGI ÖZEL EĞİTİM KURUMLARI
<https://www.algigrup.com.tr/>

ALPASLAN OTİZM VAKFI
<http://www.alpaslanotizmvakfi.com/>

ANI YAYINCILIK
<https://aniyayincilik.com.tr/>

TÜRKİYE DOWN SENDROMU
DERNEĞİ
<https://www.downturkiye.org/>

EĞİTEN KİTAP
<https://www.egitenkitap.com/>

EKİN BAŞAK ÖZEL EĞİTİM
KURUMLARI-ESKİŞEHİR
<https://www.ekinbasak.com.tr/>

EKİNOKS PSİKOLOJİ
<https://www.ekinokspsikoloji.com/>

İLGİ ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON
MERKEZİ
<https://www.ilgiozelegitim.com/>

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

LOTUS GELİŞİM ENSTİTÜSÜ
ALANYA
<https://lotus-gelisim-enstitusu-alanya.business.site/>

DİYARBAKIR MAVİ ÖZEL EĞİTİM VE
REHABİLİTASYON MERKEZİ
<http://mavirehabilitasyon.net/>

ÖZEL ÖZEL EĞİTİM DERNEKLERİ
FEDERASYONU
<https://www.ozelderfed.org.tr/>

ÖZGÜN KARDELEN ÖZEL EĞİTİM
REHABİLİTASYON MERKEZİ
[https://tr-](https://tr-tr.facebook.com/alanyaozgunkardelen)
[tr.facebook.com/alanyaozgunkardelen](https://tr-tr.facebook.com/alanyaozgunkardelen)

PARK AKADEMİK ÖZEL EĞİTİM
<https://parkakademikozelegitim.com/>

PARLA ÖZEL EĞİTİM MERKEZİ
<http://www.parlaezelegitim.com/>

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

PEGEM AKADEMİ
<https://pegem.net/>

YEŞİL ÇINAR ÖZEL EĞİTİM MERKEZİ
<https://www.perayesilcinar.com/>

REHABİLİTASYON DÜNYASI
<https://www.rehabilitasyondunyasi.com/>

REHABİLİTASYON KİTAPLARI
<https://www.rehabilitasyonkitaplari.com/>

SELÇUKLU OTİZMLİ BİREYLER
EĞİTİM VAKFI
<https://www.sobe.org.tr/>

TARIK AKAY ÖZEL EĞİTİM VE
REHABİLİTASYON MERKEZİ
<https://tarikakay.com/>

TOHUM OTİZM ERKEN TANI VE
EĞİTİM VAKFI
<https://www.tohumotizm.org.tr/>

VİZE AKADEMİK
<https://www.vizeakademik.com.tr/>

YAPI TAŞI ÖZEL EĞİTİM AKADEMİSİ
<https://yapitasiozelegitim.com/>

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

DESTEKLEYENLER

ÇOCUK FİZYOTERAPİSTLERİ
DERNEĞİ
<https://www.cfd.org.tr/>

MELEK ACADEMY
<http://melekacademy.com/>

ÖZDER (ÖZEL EĞİTİMCİLER
DERNEĞİ)
<https://ozelegitimciler.org/>

TOLKİDO
<https://tolkido.com/>

VB-MAPP TÜRKİYE
<https://vbmappturkiye.com/>

WEBUDİ YAZILIM VE BİLİŞİM
TEKNOLOJİLERİ
<https://www.webudi.com/>

TÜBİTAK

UDEMKO2022 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.